

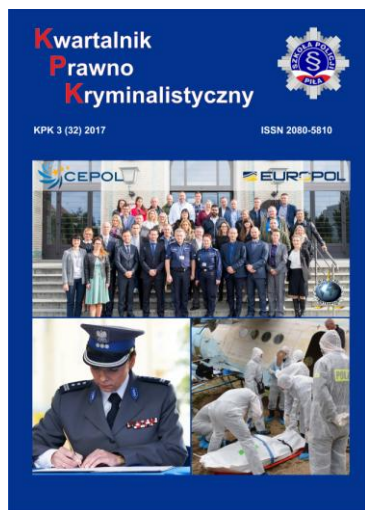
Kwartalnik Prawno Kryminalistyczny

KPK 3 (32) 2017

ISSN 2080-5810

Kwartalnik Prawno-Kryminalistyczny Szkół Policji w Pile

Adres redakcji:

64-920 Pila, pl. Staszica 7
tel. 67 352 2555; fax 67 352 2599
www.pila.szkolapolicji.gov.pl

Łączność z czytelnikami:

sekretariat@sppila.policja.gov.pl

Redaktor naczelny:

insp. Beata Różniak-Krzeszewska

Zastępcy redaktora naczelnego

insp. Roman Gryczka
podinsp. Michał Kominowski

Sekretarz redakcji:

podinsp. Leszek Koźmiński

Zespół redakcyjny:

insp. w st. spocz. Roman Wojtuszek
mł. insp. Marzena Brzozowska
podinsp. Wojciech Thiel
podinsp. Jacek Czechowski
podkom. Hanna Bigielmajer
dr Piotr Józwiak

Redakcja językowa i skład:

Waldemar Hałuja

Projekt okładki:

Waldemar Hałuja

Zdjęcie na okładce (podpisanie aktu erekcyjnego):

©Powiat Pilski/Fot. Hubert Adamczyk

Nakład:

100 egz.

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo skrótów i opracowania redakcyjnego tekstów, przyjętych do druku oraz prawo nieodpłatnego publikowania listów.

Redakcja zastrzega sobie również możliwość nieodpłatnego wykorzystania publikowanych materiałów na stronie internetowej Szkoły Policji w Pile.

Kwartalnik wydawany jest przez:

Szkołę Policji w Pile

W numerze

Małgorzata M. Kubacka

Prawne aspekty opinii biegłego. Jakie informacje przekazać biegłemu, aby otrzymać kompletną opinię?

3

Agnieszka Kalicka

Jak powstaje protokół z badań analitycznych sfalszowanych leków. Jakie informacje przekazać biegłemu, aby otrzymać dobry protokół z badań?

7

Zbigniew Fijałek

Nowe substancje psychoaktywne - tzw. dopalacze

9

Adrian Nosal, Eric Rheims, Piotr Woźniak

Przestępczość farmaceutyczna (zarys problematyki)

23

Leszek Koźmiński

O funkcji identyfikacyjnej pisma ręcznego raz jeszcze

29

Hanna Bigielmajer, Dawid Wudarczyk,

Jarosław Pińkowski

Utrwalanie wizerunku policjanta w trakcie wykonywania czynności służbowych w miejscu publicznym

35

Paweł Łabuz, Jolanta Kamińska

Konstrukcja wersji operacyjnych w czynnościach operacyjno-rozpoznawczych

41

Monika Tuczyńska

Planowanie w postępowaniu

48

Radosław Ślabaczewski

Grooming - dzieci zaplątane w sieci

51

Renata Kowalska

Postępowanie w przypadku zaistnienia zdarzeń związanych ze znęcaniem się nad zwierzętami

54

Zbigniew Bogusz, Hanna Bigielmajer

Przygotowanie do przeszukania

60

Zbigniew Wlazło

Analiza i wnioski z przeprowadzonych skontrów w archiwach i składnicach akt Policji

67

Zbigniew Wlazło

Piórem i ołówkiem

71

Z biblioteczki policjanta służby kryminalnej

75

Z życia Szkoły

77

Małgorzata M. Kubacka

Warszawski Uniwersytet Medyczny, Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej, Zespół ds. Sfałszowanych Leków
Stowarzyszenie „Stop Nielegalnym Farmaceutykom - Stowarzyszenie Wspierania Ochrony Zdrowia i Praworządności”

WSPÓŁPRACA BIEGŁEGO Z ORGANAMI ŚCIGANIA W SPRAWACH O TZW. PRZESTĘPSTWA FARMACEUTYCZNE

CZĘŚĆ I. Prawne aspekty opinii biegłego. Jakie informacje przekazać biegłemu, aby otrzymać kompletną opinię?

Opinia biegłego pełni szczególną rolę dowodową w procesie karnym - jako wywód specjalistyczny bazujący na wiadomościach specjalnych autora. Wiadomości specjalne przekraczają poziom wiedzy przeciętnego, wykształconego człowieka o odpowiednim doświadczeniu życiowym. Dopuszczenie dowodu z opinii biegłego wiąże się ze spełnieniem łącznie dwóch przesłanek:

- konieczności stwierdzenia określonych okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy,
- do stwierdzenia tych okoliczności są potrzebne wiadomości specjalne.

Sposób kreowania osoby posiadającej wiadomości specjalne na biegłego wymaga wydania przez uprawnione organy – policję, prokuratora lub sąd – postanowienia o powołaniu dowodu z opinii biegłego, które to postanowienie nie jest zaskarżalne. Jak stwierdził w wyroku z dnia 19 lutego 2013 r. Sąd Apelacyjny¹ „Znaczenie procesowe mają wyłącznie opinie, które sporządzone zostały przez biegłych na wyraźne zlecenie upoważnionego do tego organu procesowego (...).” Podobne stwierdzenie zawarł w swoim wyroku Sąd Apelacyjny w Krakowie² „Koniecznym warunkiem uznania ustnej lub pisemnej wypowiedzi określonej osoby za „opinię biegłego” jest poprzedzenie jej postanowieniem organu

procesowego o zasięgnięciu opinii tej osoby jako biegłego (art. 193 i 194 kpk).” Ekspert indywidualny może być powoływany z listy biegłych sądowych, wpisanych na listę prowadzoną przez Prezesa Sądu Okręgowego lub powołany do konkretnej sprawy jako biegły „ad hoc”. Można też powołać tzw. biegłego instytucjonalnego – instytut naukowy lub specjalistyczny. W wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi zostały zawarte kryteria, które powinny spełniać instytucje powołane jako biegły: „Instytucjami naukowymi lub specjalistycznymi, uprawnionymi z mocy art. 193 § 2 k.p.k. do wydawania opinii na użytek postępowania karnego, są jednostki organizacyjne Akademii Nauk bądź szkół wyższych albo jednostki badawczo-rozwojowe przewidziane przepisami ustawy z dnia 25 lipca 1985 roku (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 33, poz. 388). Nadzorowanie ich działalności przez odpowiednie organy państwowe stanowi rekomendację należytego poziomu fachowego; co do biegłych (tzw. indywidualnych) tę rekomendację stanowi decyzja prezesa sądu o wpisie na listę biegłych, a za kwalifikacje biegłych powoływanych do sprawy (tzw. biegli ad hoc) odpowiedzialność bierze sam sąd.”³ Sąd Najwyższy w swoim postanowieniu określił: „W przypadku dowodu z opinii instytucji naukowej obowiązek wyznaczenia osób o odpowiednich kwalifikacjach spoczywa na kierowniku jednostki, z tym, że o fachowości danej osoby decy-

¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 19 lutego 2013 r., sygn. akt II AKA 295/12

² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 10 grudnia 2015 r., sygn. akt II AKA 227/15

³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie, Sygn.akt II AKA 3/02, LEX nr 57020

duje zakres merytorycznych kompetencji, a nie tylko posiadana specjalizacja.”⁴

Instytucja biegłego oraz przepisy o korzystaniu z wiadomości specjalnych zostały zawarte w Dziale o dowodach Kodeksu Postępowania Karnego (art. 193-206 kpk), następującymi po normach regulujących dowód z zeznania świadków. Pomimo pewnego podobieństwa przesłuchania biegłego do przesłuchania świadka, różnica polega na przekazywanych wiadomościach. Zeznania świadka dotyczą wiedzy niezależnej od zlecenia organów procesowych, natomiast zeznania biegłego dotyczą wyłącznie tego zakresu wiadomości specjalnych, które uzyskał w związku z postanowieniem policji, prokuratora lub sądu. Ponadto biegły pełni rolę czynną w postępowaniu karnym - ma prawo brać udział w oględzinach, studiować akta sprawy w niezbędnym zakresie, zadawać pytania świadkom i stronom w obecności przedstawiciela organu procesowego (art. 198 kpk). W razie potrzeby możliwe są zmiany co do zakresu wydawanej opinii wprowadzane przez organ procesowy w toku dalszych ustaleń, przy czym każdorazowe zmiany wymagają wydania postanowienia. Pomimo tak istotnej roli biegłego w procesie pełni on jedynie funkcję pomocniczą pod kierunkiem organu go powołującego, jednak niedopuszczalne jest wskazywanie przez organ metod badawczych, jakimi miałby posłużyć się biegły.

Zawartość opinii biegłego reguluje art. 200 kpk, wskazując enumeratywnie główne jej elementy: część wstępną - z informacjami m.in. na temat biegłych biorących udział w badaniach, czas prowadzonych badań oraz datę wydania opinii, część sprawozdawczą z przeprowadzonych czynności oraz wyciągnięte na ich podstawie wnioski. Forma opinii - ustna lub pisemna powinna być zgodna z zaleceniem zawartym w postanowieniu organu zlecającego - „O tym czy opinia biegłego ma być wydana na piśmie czy ustnie decyduje or-

gan procesowy a nie strona (art. 200 § 1 kpk)”.⁵ Prezentację kwestii merytorycznych należy przeprowadzać w sposób jasny, zwięzły i zrozumiały dla organów powołujących eksperta, dla stron postępowania oraz ich pełnomocników. Organ powołujący biegłego może wezwać biegłego do uzupełnienia opinii, wyjaśnienia wątpliwości lub może powołać nowych biegłych w celu konfrontacji poglądów lub zasięgnięcia kolejnej opinii (art. 201 kpk).

Wszyscy biegli uczestniczący w wydaniu opinii są zobowiązani do jej podpisania, jednak jak stwierdził w swoim postanowieniu Sąd Najwyższy: „Brak podpisu jednego z biegłych pod opinią złożoną do akt sprawy, stanowi uchybienie niemające wpływu na treść zapadłego orzeczenia.”⁶ Granice (zakres) opinii oraz jej formę - pisemną bądź ustną - określa postanowienie o powołaniu dowodu z opinii biegłego. Niedopuszczalny zakres wydawanej opinii to między innymi dokonywanie ustaleń faktycznych oraz ustaleń w przedmiocie winy sprawcy.⁷ Biegły nie powinien także dokonywać wykładni przepisów - ustawowych pojęć wchodzących w skład znamion czynu zabronionego. W razie zawarcia wymienionych elementów w opinii - żaden organ procesowy nie jest nimi związany. Natomiast - co zawarł w swoim postanowieniu Sąd Najwyższy - w szczególnych przypadkach istnieje możliwość zawarcia kwestii prawnych w opinii: „Co do zasady kwestie prawne nie wymagają zasięgnięcia opinii biegłych - trzeba stwierdzić, że to dopiero *in concreto* możliwa jest ocena potrzeby przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych obejmujących także kwestie prawne, które immanentnie związane są z problemami natury np. technicznej (...)”.⁸ Podobne stwierdzenie zawarł T. Jurek i K. Maksymowicz: „Biegły może również

⁴Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2007 r., Sygn. akt IV KK 222/07, Opublikowano: OSNwSK 2007/1/1864, LEX nr 450505

⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 marca 2015 r., Sygn.akt II AKa 43/15

⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2013 r., Sygn.akt V KK 386/12

⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2005 r., V KK 91/05

⁸ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., Sygn. akt III KK 359/13

w sposób opisowy informować organ procesowy o rodzaju zagrożenia chronionych prawem dóbr pozwalając wnioskować czy zachowanie sprawcy wypełniało przesłanki odpowiedzialności karnej.”⁹

Postanowienie o powołaniu biegłego, niezależnie od tego, jaki organ je powziął, nakłada na eksperta odpowiedzialność za wykonywane czynności. Co do zasady biegłego z chwilą powołania łączy z organem stosunek publicznoprawny – zatem nie jest możliwe pociągnięcie go do odpowiedzialności *ex contractu* - z tytułu niewykonanej lub nienależycie wykonanej umowy. Biegły odpowiada za składanie nieprawdziwych zeznań ustnych oraz w formie pisemnej opinii i jest to odpowiedzialność karna z art. 233 § 4 i następne kk. Należy podkreślić, że błędna opinia biegłego może pociągnąć za sobą błędną decyzję procesową. Za czynności podjęte przez eksperta oraz wszelkie skutki wykorzystania błędnej opinii ponosi odpowiedzialność organ procesowy, który wydał postanowienie o powołaniu biegłego, a w konsekwencji odpowiedzialność subsydiarną ponosi Skarb Państwa. Nie zamyka to drogi stronie do pociągnięcia biegłego do odpowiedzialności cywilnej, wynikającej z błędów merytorycznych złożonej opinii – za szkodę majątkową na zasadach ogólnych (art. 415 kc), a także za szkodę niemajątkową np. za naruszenie dóbr osobistych (art. 24 oraz art. 448 kc). Warto zatem zwrócić uwagę na czynniki, które mają wpływ na opinię ekspercką, a które dokonują się jeszcze na etapie przed powołaniem biegłego w trybie art. 194 kpk. W literaturze przytaczane są 3 istotne, najczęściej popełniane błędy¹⁰:

1. Niewłaściwy wybór eksperta – zwykle dotyczy to specjalizacji eksperta, a przyczyną są najczęściej cięcia kosztów,
2. Niewłaściwie nakreślony zakres opinii, gdzie najważniejszą rolę pełnią pytania przygotowywane do biegłego na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego,
3. Uzasadnienie postanowienia, w którym najistotniejszą rolę pełnią informacje przekazywane biegłemu, dotyczące danej sprawy.

Jak uniknąć tych błędów i co jest przydatne ekspertowi w przygotowaniu pełnej, rzetelnej i kompletnej opinii? W przypadku spraw dotyczących fałszerstw leków lub nielegalnego wprowadzenia produktów leczniczych do obrotu bardzo przydatne są pytania ukierunkowujące biegłego, np.:

- Czy przekazany materiał rzeczowy to produkt oryginalny czy sfałszowany?
- Czy przekazane produkty stanowią zagrożenie dla życia i zdrowia?
- Czy przekazane produkty mogą służyć do dokonania nielegalnej aborcji?

Jednak kluczowe pytanie, najczęściej pominięte w postanowieniu, to czy badane produkty są produktami leczniczymi – w rozumieniu ustawy prawo farmaceutyczne. Jest to punkt wyjścia, który determinuje reżim prawny, w jakim organ procesowy będzie formułował później zarzuty i akt oskarżenia. To właśnie w tym momencie pojawiają się aspekty prawne w opinii biegłego powołanego w sprawach o tzw. przestępstwa farmaceutyczne. Zakładając, że nie został popełniony błąd nr 1, czyli wybrany ekspert faktycznie posiada wiedzę specjalną z zakresu farmacji, wówczas kwalifikacja przekazanych produktów będzie pierwszym etapem jego opinii, bez względu na to czy takie pytanie znajduje się na liście pytań zawartych w postanowieniu o powołaniu dowodu z opinii biegłego.

⁹Jurek T., Maksymowicz K., Arch. Med. Sąd Krym., 2005, LV, 66-73

¹⁰Turek Jan, Biegły sądowy i jego czynności, Monitor Prawniczy 24/2007, s. 1358-1364; Pawelec Szymon, Wadliwość opinii biegłego w procesie karnym jako pochodna błędów zawartych w postanowieniu o jego dopuszczeniu, PrPr 2014, nr 4, s. 9 oraz Widła Tadeusz, Odpowiedzialność biegłych – nowe problemy, Palestra, 2005, nr 7-8, s. 123 -132a także: Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz. pod red. Andrzeja Sakowicza, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2016, Wydanie 7, komentarz do art. 193-

201, oraz: Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz. pod red. Jerzego Skorpki, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2016, Wydanie 2, komentarz do art. 193-201.

Kwalifikacja produktu zwykle odbywa się na pierwszym z dwóch etapów:

1. Etap pierwszy - oględziny, często razem z analizą porównawczą dostarczonej próby z oryginałem,
2. Etap drugi - analiza instrumentalna, potwierdzająca obecność i tożsamość substancji czynnej. Wybór metody analitycznej jest wynikiem dedukcji po etapie oględzin, ma na to wpływ zadeklarowany skład produktu albo brak informacji o składzie. W niektórych przypadkach niezbędne jest także wykonanie badań ilościowych, które pozwolą na określenie dawki substancji wchodzącej w skład badanego produktu.

Oględziny materiału rzeczowego dotyczą elementów tzw. prezentacji produktu, do których należą między innymi:

- opakowanie zewnętrzne, np. pudełko tekturowe, butelka, oraz wszelkie nadruki na nich,
- ulotki informacyjne – jeśli były dołączone do opakowania,
- opakowanie bezpośrednie np. blistry oraz nadruki na folii, tłoczenia,
- tabletki, kapsułki – ważna jest jednolitość wybarwienia, gładkość powierzchni, wymiarowanie, waga, tłoczenia (gawery) lub nadruki na powierzchni itp.,
- wśród trwałych oznakowań m.in. deklarowany skład produktu, kategoria dostępności, termin przydatności, nazwa i adres podmiotu odpowiedzialnego, środki ostrożności itp.,
- sposób oferowania produktu potencjalnemu nabywcy.

Na podstawie wymienionych elementów¹¹ można już stwierdzić czy przekazany materiał rzeczowy spełnia przesłanki produktu leczniczego z art. 2 Ustawy Prawo farmaceutyczne lub innego produktu, np. suplementu diety, wyrobu medycznego czy kosmetyku.

¹¹Są one wymienione w załączniku do Obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wymagań dotyczących oznakowania opakowań produktu leczniczego i treści ulotki (Dz.U. 2015 poz. 1109)

Do prawidłowej kwalifikacji produktu biegły potrzebuje zatem, aby w materiale rzeczowym przekazanym mu do badań znajdowały się opakowania: całe blistry, nie tylko ich ucięte fragmenty z nieczytelnym nadrukiem, niezbędne są nieuszkodzone nadruki i logo na opakowaniach zewnętrznych lub bezpośrednich, poza tym całe, niepokruszone tabletki, jeśli istnieją również ulotki, a także informacje o sposobie oferowania tych produktów „klientom”.

Informacje te powinny się znaleźć w części uzasadnienia postanowienia o powołaniu dowodu z opinii biegłego. Jest tutaj miejsce na przekazanie ekspertowi przynajmniej podstawowych danych ze zgromadzonego materiału dowodowego – należy to do jego podstawowych praw jako uczestnika procesowego (art. 198 kpk). Ponadto ekspert powinien mieć możliwość kontaktu z osobą podpisującą postanowienie lub wskazaną do kontaktu – właśnie w celu ustalenia – często drobnych, a jednak istotnych z punktu widzenia powstającej opinii, niejasności. Niestety, niekompletny materiał rzeczowy przekazany biegłemu może mieć niekorzystny wpływ na jego opinię, na ocenę finalną jego opinii, a nawet na błędy procesowe.

Również ekonomika procesowa wymaga, aby biegły prowadzący badania dowiedział się o każdorazowych nowych ustaleniach, bowiem prowadzone przez niego żmudne i czasochłonne ekspertyzy mogą na koniec okazać się zbędne w świetle nowych dowodów.

Opinia biegłego w sprawach dotyczących tzw. przestępstw farmaceutycznych ma swoją specyfikę i zawiera pewne aspekty prawne, bez których byłaby opinią niepełną. We współpracy z organami ścigania ważne jest, aby biegły otrzymał możliwie jak najwięcej informacji, które ułatwią mu prawidłową kwalifikację materiału rzeczowego. Istotne także jest przekazanie materiałów do badań w postaci kompletnych opakowań, całych blisterów, istniejących ulotek informacyjnych, danych dotyczących sposobu oferowania produktów potencjalnym nabywcom.

Agnieszka Kalicka

Warszawski Uniwersytet Medyczny, Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej, Zespół ds. Sfałszowanych Leków
Stowarzyszenie „STOP Nielegalnym Farmaceutykom – Stowarzyszenie Wspierania Ochrony Zdrowia i Praworządności”

WSPÓŁPRACA BIEGŁEGO Z ORGANAMI ŚCIGANIA W SPRAWACH O TZW. PRZESTĘPSTWA FARMACEUTYCZNE

CZĘŚĆ II. Jak powstaje protokół z badań analitycznych sfałszowanych leków. Jakie informacje przekazać biegłemu, aby otrzymać dobry protokół z badań?

Ze względu na rosnący popyt, łatwą dostępność poza legalną siecią dystrybucji i ogromne zyski, sprzedaż sfałszowanych leków staje się coraz bardziej powszechna. Przyjmowanie sfałszowanych leków przez pacjentów stanowi istotne zagrożenie dla ich zdrowia i życia. Policja, Straż Graniczna i Służba Celna napotykają coraz więcej problemów związanych z nielegalnym wytwarzaniem i przesyłaniem sfałszowanych i podrobionych leków, wyrobów medycznych czy suplementów diety. Szybka weryfikacja takich produktów jest często kluczowa dla natychmiastowego ich zatrzymania i rozpoczęcia śledztwa.

Podjęte produkty lecznicze, które zostały przejęte przez organy ścigania, muszą być poddane szczegółowym badaniom laboratoryjnym, w celu potwierdzenia faktycznych zagrożeń wynikających z ich stosowania. Opracowanie wyników badań przez laboratoria oraz sporządzenie odpowiedniej opinii dla Policji wymaga czasu, co może przedłużać zakończenie postępowania. Aby zidentyfikować skład badanej próbki, konieczne jest zastosowanie zaawansowanych i kosztownych metod analitycznych. Często wykorzystywane są metody takie jak: spektroskopia Ramana, spektroskopia w podczerwieni (IR), fluorescencyjna spektroskopia rentgenowska (XRF, X-Ray Fluorescence), rentgenowska dyfrakcja proszkowa (XRPD, X-Ray Powder Diffraction), magnetyczny rezonans jądrowy (NMR, Nuclear Magnetic Resonance), spektrometria mas (MS) i wiele innych.

W przypadku badania produktów leczniczych pod kątem ich autentyczności, powinno się dysponować odpowiednim materiałem porównawczym (lekiem oryginalnym). Jest to problematyczne w przypadku przejęcia przez organy ścigania produktów nieznanych lub niezarejestrowanych w danym kraju.

Opinia biegłego wykonywana przez Zespół ds. Sfałszowanych Leków Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego składa się z następujących części:

- Opinii biegłego – zawierającej odpowiedzi na pytania oraz wnioski z oględzin i badań analitycznych materiału dowodowego.
- Załącznika nr 1 - Protokołu z badań.
- Załącznika nr 2 – Dokumentacji fotograficznej materiału dowodowego i porównawczego na płycie CD.
- Załącznika nr 3 – Zdjęć dowodów rzeczowych i materiału porównawczego – wydruk.

Bardzo ważnym załącznikiem jest Protokół z badań, bez którego nie może powstać opinia.

Przygotowanie protokołu z badań składa się z dwóch etapów:

1. **Etap pierwszy** – oględziny połączone z analizą porównawczą dostarczonej próbki z produktem oryginalnym (jeżeli jest dostępny).

Etap pierwszy – oprócz oględzin materiału rzeczowego, opisanych w cz. I pt. „Prawne aspekty opinii biegłego. Jakie informacje przekazać biegłemu, aby otrzymać kompletną opinię?”, obejmuje także:

- oznakowanie wszystkich dowodów rzeczowych zgodnie z przyjętą nomenklaturą z uwzględnieniem numerów serii i dat ważności;
- wykonanie dokładnej dokumentacji fotograficznej – uwzględniającej każdą stronę opakowania tekturowego, blisterów i tabletek. Tak wykonana dokumentacja fotograficzna stanowi załącznik do opinii biegłego umieszczony na płycie CD.
- szczegółowy opis dowodów rzeczowych (badanie wizualne) – opis obejmuje opakowania zewnętrzne lub bezpośrednie – blister/blistry, liczbę i charakterystykę tabletek (barwa, kształt, wytłoczenia). Wykonujemy go zarówno dla wszystkich materiałów badanych jaki i materiału porównawczego;
- wykonanie pomiaru masy, szerokości, długości i wysokości dla dowodów rzeczowych (tabletek), dla których posiadamy materiał porównawczy (produkt oryginalny). Ważnych informacji dostarcza nam również pomiar blisterów.

Po odpowiednim przeglądzie materiału dowodowego, oznakowaniu, wykonaniu dokumentacji fotograficznej i opisu przystępuje się do drugiego etapu.

2. **Etap drugi** – analiza instrumentalna, potwierdzająca obecność i tożsamość substancji czynnej.

Etap drugi obejmuje:

- przygotowanie próbek do badań – w tym celu wybieramy reprezentatywną próbkę badanego materiału dowodowego (np. kilka tabletek z danej serii), rozcieramy ją w moździerzu i rozpuszczamy w odpowiednim rozpuszczalniku;
- analizę instrumentalną – potwierdzającą obecność i tożsamość substancji czynnej. Wybór metody analitycznej wynika

z etapu oględzin i zależy od deklarowanego składu badanego produktu. W uzasadnionych przypadkach, oprócz analiz jakościowej konieczne jest wykonanie również badań ilościowych pozwalających na określenie dokładnej zawartości substancji czynnej wchodzącej w skład badanego produktu.

Dopiero na podstawie tak przygotowanego protokołu z badań, zawierającego informacje z dwóch powyższych etapów, można napisać opinię biegłego.

Do przygotowania prawidłowego protokołu z badań i pełnej opinii biegłego potrzebne są wszelkie informacje dotyczące prezentacji oraz składu materiału dowodowego:

- kompletne opakowania zewnętrzne – z nieuszkodzonym logo i nadrukami,
- całe blistry z pełnymi nadrukami – nie tylko ich ucięte fragmenty,
- tabletki w całości, niepokruszone, minimum kilka sztuk,
- ulotki informacyjne – jeśli istnieją,
- sposób oferowania produktów potencjalnym nabywcom,
- miejsce przejęcia materiału dowodowego, tzn. miejscowość – informacja bardzo ważna w badaniach w kierunku profilowania sfałszowanych leków (badaniach pochodzenia próbek ze względu na miejsce ich wytwarzania),
- oryginalne produkty do porównań - jeżeli to możliwe.

Przygotowanie protokołu z badań analitycznych wymaga dużego wkładu pracy i czasu. Zawiera on przede wszystkim charakterystykę dostarczonych materiałów dowodowych (opis tabletek, blisterów, opakowań zewnętrznych) oraz informację o obecności i tożsamości substancji czynnej, na podstawie której można dokonać prawidłowej kwalifikacji produktu. Bez protokołu z badań analitycznych nie może powstać wiarygodna opinia biegłego.

Zbigniew Fijałek

Zakład Bioanalizy i Analizy Leków Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Prezes Stowarzyszenia „STOP Nielegalnym Farmaceutynom – Stowarzyszenie Wspierania Ochrony Zdrowia i Praworządności”

NOWE SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE - TZW. DOPALACZE

Narkotyki oraz inne substancje psychoaktywne przyjmowane w celu doraźnej poprawy samopoczucia są zróżnicowane zarówno pod względem budowy chemicznej, jak i wpływu na organizm. Pomimo tego, ich wpływ na ośrodkowy układ nerwowy posiada jeden, bardzo istotny wspólny element. Zażywanie tych substancji sprawia przyjemność tak istotną, że powstaje siła sprawcza powodująca przymus przyjmowania kolejnych dawek, prowadzący do nadużywania. W konsekwencji powstaje zależność psychiczna i fizyczna oraz zróżnicowane co do charakteru i nasilenia upośledzenie ogólnego stanu zdrowia.

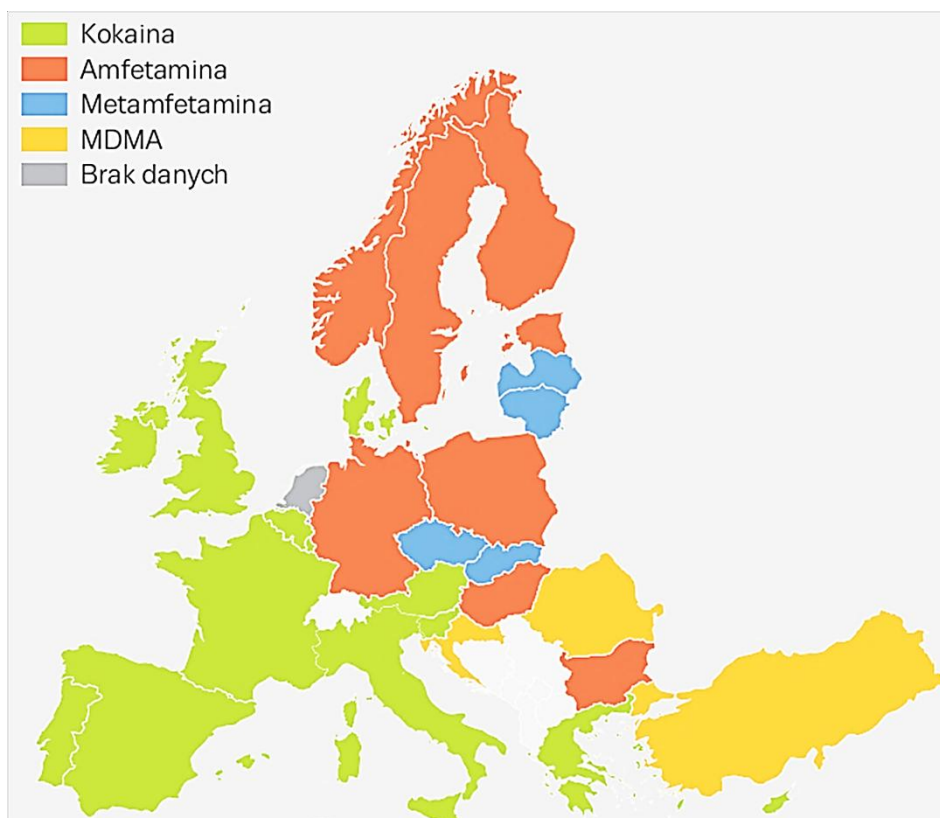
Przyczyną nadużywania jest głównie wywoływanie przez określoną substancję euforii (błogostanu), co sprawia, że jej użycie wymyka się spod kontroli (tj. ma charakter samowzmacniający i staje się trudne do kontrolowania). Euforii mogą towarzyszyć inne objawy takie jak np. stan pobudzenia psychoruchowego, poprawa sprawności psychofizycznej, pozornej "jasności" myśli, zaburzenia orientacji w czasie i przestrzeni. Różnice działania mogą dotyczyć również poszczególnych substancji w grupie, a także tej samej substancji w zależności od drogi, którą jest ona podawana. Substancje szybko wywołujące intensywny stan euforii mają silniejsze właściwości samowzmacniające, stwarzając większe niebezpieczeństwo niekontrolowanego nadużywania. Wszystko to powoduje, że coraz więcej osób sięga po narkotyki. Według danych United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC, *World Drug Report, Vienna, 16 June 2017*) 247 mln osób na świecie zażywało narkotyki w ostatnim roku, z czego 29,53 mln cierpi z powodu poważnych zaburzeń zdrowotnych związanych z regularnym zażywa-

niem narkotyków. Konopie pozostają nadal najczęściej stosowanym narkotykiem na poziomie globalnym (około 183 mln osób), amfetamina jest na drugim miejscu, a na trzecim są opiaty i leki opioidowe z 33 mln użytkowników. Chociaż stosowanie opiatów i opioidów na receptę jest mniej powszechne to jednak pozostają na pierwszym miejscu potencjalnych szkód i konsekwencji zdrowotnych. Szacunkowa wartość detaliczna rynku stymulantów w Unii Europejskiej wynosi aktualnie pomiędzy 6,3 mld a 10,2 mld euro.

W XXI wieku większość młodzieży i osób dorosłych używa co najmniej jednej substancji psychoaktywnej. Najpopularniejszymi z nich są kofeina, alkohol i nikotyna. Są to substancje legalne, pomimo tego, iż wielu ludzi stawia je na równi z tzw. twardymi narkotykami. Z wielu dotychczas przeprowadzonych badań wynika, iż legalne substancje psychoaktywne wcale nie są całkowicie bezpieczne, a wprost przeciwnie powodują bardzo poważne szkody zdrowotne, przy czym sam alkohol etylowy czyni większe szkody społeczne niż heroina czy kokaina. Nawiązując do stwierdzenia Paracelsusa - „*Cóż jest trucizną? Wszystko jest trucizną i nic nie jest trucizną. Tylko dawka czyni, że dana substancja nie jest trucizną*” (łac. *Dosis facit venenum*), należy zauważyć, że nadużywanie każdej substancji może nieść za sobą poważne ryzyko dla zdrowia, a nawet życia. Tak więc o świadomym zażywaniu przez nas jakiegokolwiek substancji chemicznej powinien decydować przede wszystkim stosunek korzyści do ryzyka, tak jak ma to miejsce w przypadku produktów leczniczych, z których część wykazuje działanie psychoaktywne czy narkotyczne. Niestety w przypadku nowych substancji psychoaktywnych trudno jest

mówić o jakiegokolwiek wymiernej korzyści, przy czym ryzyko jest najczęściej bardzo duże i nie do końca określone. Często porównuje się zażywanie nowych substancji

psychoaktywnych do rosyjskiej ruletki, która podnosi poziom adrenaliny, ale na pewno w pewnym momencie skończy się dla użytkownika tragicznie.

Ryc. 1. Najczęściej konfiskowane w Europie stymulanty (wg Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (2017), Europejski raport narkotykowy 2017: Tendencje i osiągnięcia, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg).

Czym są i jak powstają nowe substancje psychoaktywne (NSP)

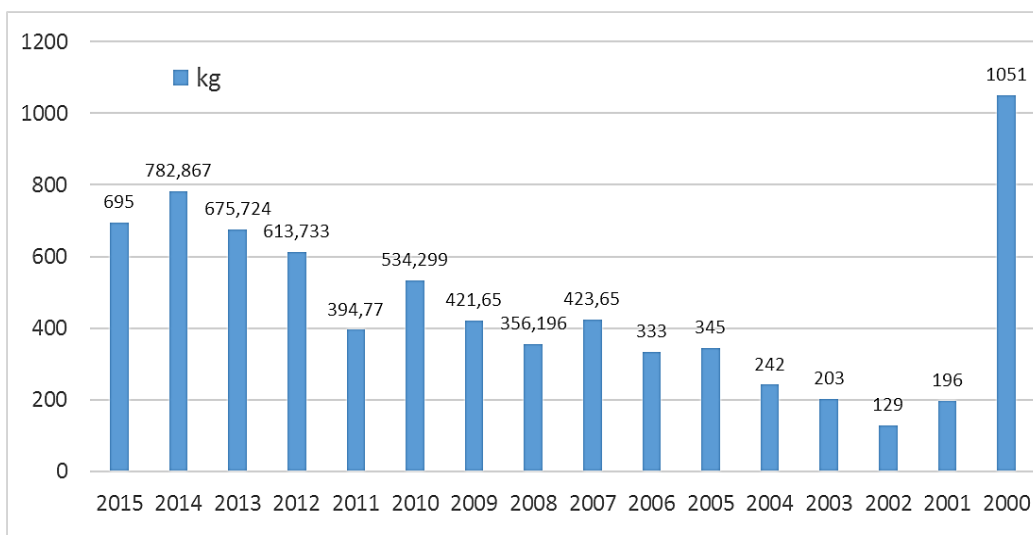
Dopiero w pierwszej dekadzie XXI wieku zaczęto coraz wyraźniej dostrzegać w Europie zagrożenia dla zdrowia publicznego powodowane narastającą podażą nowych produktów zawierających substancje psychoaktywne, takich jak napoje energetyzujące (zawierające 1-2 g kofeiny / opakowanie) czy tzw. nowe narkotyki, stanowiące zamienniki dobrze znanych „starych” narkotyków, których obecność zapoczątkowana została sprowadzaniem z Nowej Zelandii tabletek o nazwie „Party pills”, zawierających benzylopiperazynę (BZP).

Głównym przeznaczeniem „Party pills” w postaci tabletek lub kapsułek była poprawa nastroju oraz ułatwienie znoszenia

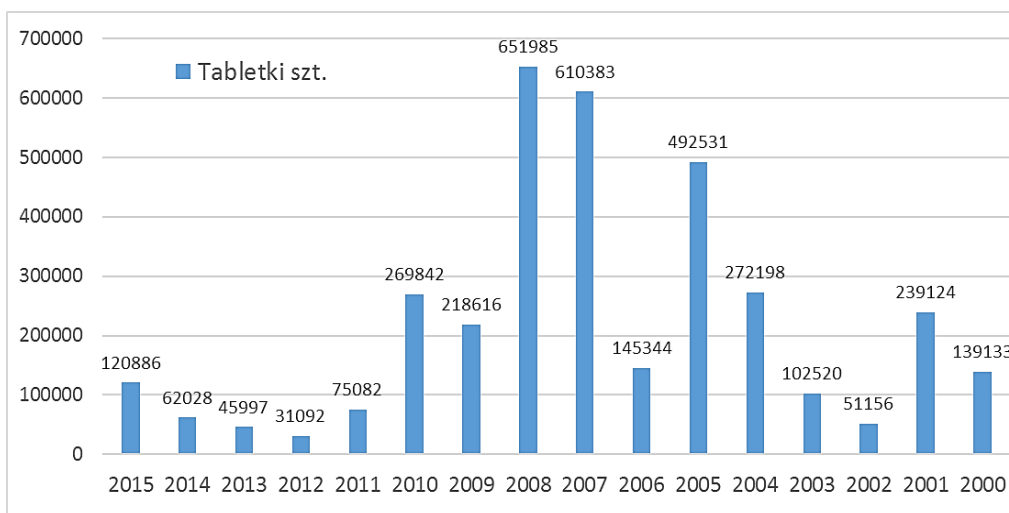
wysiłku fizycznego na imprezach tanecznych. Przez długi czas najbardziej popularne były tabletki Ecstasy, zawierające głównie pochodną amfetaminy – 3,4 - metylenodioxymetamfetaminę (MDMA, ekstazy, Ecstasy, XTC). MDMA została zsyntetyzowana w firmie Merck w 1912 roku. W latach 50. armia USA planowała zastosowanie tej substancji w wojnie psychologicznej, a w latach 70. stosowana była w psychoterapii jako tzw. *penicylina dla dusz*. Dopiero w 1985 r. MDMA została wpisana na listę zakazanych przez ONZ substancji psychotropowych. Pomimo wieloletniego stosowania, nadal ograniczona jest znajomość jej faktycznego rozpowszechnienia, poziomu ryzyka i konsekwencji zdrowotnych. W latach 90 XX wieku na rynku zaczęły pojawiać się produkty ekstazy-podobne,

które zawierały inne substancje psychoaktywne. Stosunkowo najdokładniej przebadano je w Nowej Zelandii i Australii, które w 2008 roku przygotowywały się do wprowadzenia prawa skutecznie blokującego możliwość ich legalnej sprzedaży. W krajach tych dominowały „Party pills” zawierające

głównie benzylopiperazynę (BZP) i 3-trifluorometylofenylopiperazynę (TFMPP), a także rzadziej inne pochodne piperazyny, m.in.: MeOPP (4 - metoksyfenylopiperazynę) i pFPP (4 - fluoropfenylopiperazynę).

Ryc. 2. Konfiskaty amfetaminy w Polsce (wg EMCDDA Statistical Bulletin 2017; <http://www.emcdda.europa.eu/data/stats2017>).

Ryc. 3. Konfiskaty tabletek Ecstasy w Polsce (wg EMCDDA Statistical Bulletin 2017; <http://www.emcdda.europa.eu/data/stats2017>).

Od 2015 roku coraz bardziej staje się widoczny powrót MDMA i PMMA (4 - metoksymetamfetaminy) na europejski rynek narkotykowy (wg *Europejski raport narkotykowy 2017: Tendencje i osiągnięcia*, EMCDDA). Obecnie MDMA zażywana jest

nie tylko w postaci tabletek ekstazy, lecz coraz częściej bywa dostępna w postaci krystalicznej lub sproszkowanej. Tabletki są zazwyczaj zażywane doustnie, ale w postaci sproszkowanej narkotyk jest także wciągany (wdmuchiwany) do nosa. Powrót

MDMA jako popularnego środka pobudzającego wybieranego przez młodych ludzi jest odzwierciedleniem nowych wyzwań pojawiających się na współczesnym rynku narkotyków. Wydaje się też, że innowacje w zakresie pozyskiwania prekursorów, nowe techniki produkcyjne oraz dostawa za pośrednictwem Internetu, są czynnikami decydującymi o odradzaniu się tego rynku, który charakteryzuje się obecnie mnogością dostępnych produktów (np. proszek, forma krystaliczna czy tabletki o wysokiej dawce, które opatrzone są różnymi logotypami i mogą mieć różne kolory i kształty). Wiele wskazuje na prowadzenie produkcji na zamówienie oraz stosowanie zaawansowanych technik marketingowych, skierowa-

nych do konkretnych grup docelowych. Może to być świadoma strategia producentów, mająca na celu poprawę wizerunku narkotyku, który przez długi czas był kojarzony z produktem zafałszowanym i o niskiej jakości, co przelożyło się na spadek jego popularności. Podejście to wydaje się być dość skuteczne, jako że pojawiają się sygnały, iż po MDMA coraz częściej sięgają zarówno osoby od dłuższego czasu używające stymulantów, jak i nowe pokolenie konsumentów, które może sięgać po produkty dostępne w wysokich dawkach, nie mając świadomości związanego z tym ryzyka (wg *Novel Psychoactive Substances: Classification, Pharmacology, and Toxicology*, 2013 Elsevier).

Ryc. 4. Tabletki z logo „Supermena” sprzedawane jako Ecstasy, zawierająca 160 mg PMMA (wg EU-EWS-RCS-AL-2016-0007).

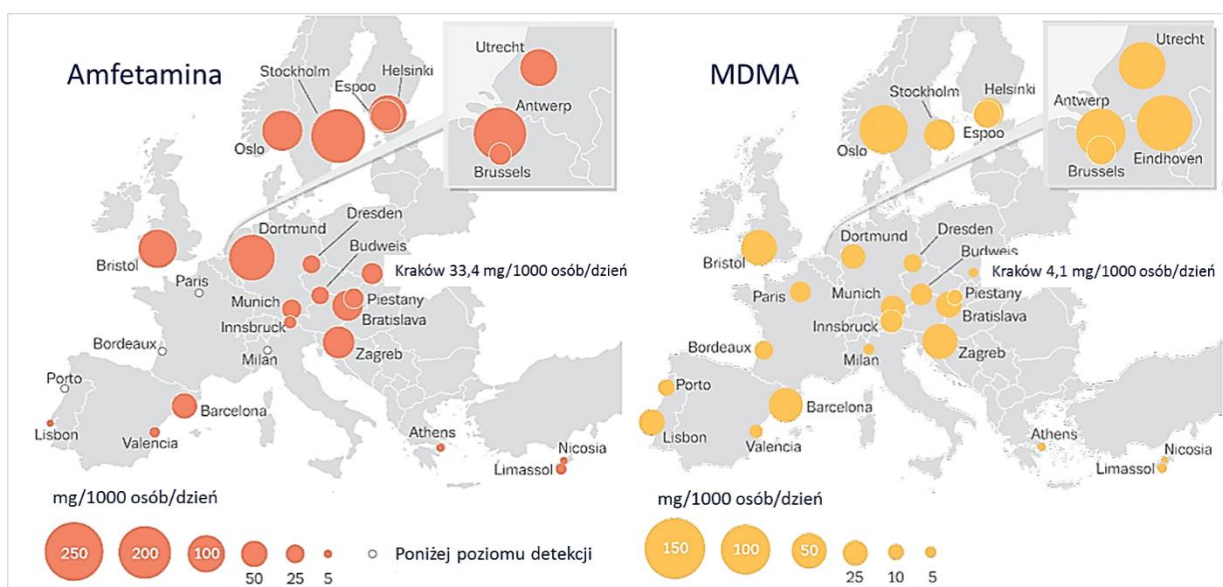
W październiku 2016 roku EMCDDA ogłosiła alert (EU-EWS-RCS-AL-2016-0007) związany z pojawieniem się w Holandii i Hiszpanii tabletek Ecstasy z logo Supermena, zawierających bardzo duże dawki PMMA, przekraczające nawet 160 mg/tab. Poprzednio podobne produkty zidentyfikowano w 11 państwach UE, a w latach 2001-2013 w ramach EWS powiązano 40 zgonów ze stosowaniem tabletek Ecstasy, zawierających wysokie dawki analogów amfetaminy, przede wszystkim PMMA. Ich użytkownicy nie wiedzieli, jaką substancję w rzeczywistości zawierają tabletki ani jaka jest jej dawka. W lipcu 2015 roku podobne tabletki spowodowały

zgon trzech osób w Polsce (wg EU EWS Alert: 3 deaths in Poland associated with Superman logo ecstasy tablets containing PMMA, 16 July 2015). Wśród użytkowników popularność zyskują również tabletki zawierające mieszaninę metamfetaminy z kofeiną, znane jako tzw. *narkotyki szaleństwa*.

Nowym sposobem na uzyskiwanie aktualnych i wiarygodnych informacji na temat pojawiających się na rynku klasycznych i nowych narkotyków oraz leków psychoaktywnych i stopnia ich stosowania w lokalnych społecznościach, jest analiza ścieków komunalnych. Tego typu badania stały się przedmiotem zainteresowania wie-

lu ośrodków naukowo-badawczych i instytucji państwowych, związanych nie tylko z ekotoksykologią, ale również szeroko rozumianą sferą ochrony zdrowia publicznego i zwalczaniem przestępczości narkotykowej. Szacowanie ilości i rodzaju substancji psychoaktywnych opiera się na pomiarze stężenia wybranych substancji i produktów ich metabolizmu w ściekach, które są przenoszone systemem kanalizacji do oczyszczalni komunalnych. Poprzez

badanie ścieków z gospodarstw domowych, lokali rozrywkowych, imprez masowych i podmiotów takich, jak zakłady pracy, koszar czy więzienia, możliwe jest bieżące monitorowanie trendów dotyczących rodzaju i ilości zażywanych substancji psychoaktywnych (wg *Perspectives on Drugs, Wastewater analysis and drugs: a European multi-city study; EMCDDA, Updated 6. 6. 2017*).

Ryc. 5. Pozostałości amfetaminy i MDMA w ściekach w wybranych miastach europejskich mg/1000 osób/dzień (wg Europejski raport narkotykowy 2017: *Tendencje i osiągnięcia*, EMCDDA).

Zgodnie z definicją Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA): *Nowa substancja psychoaktywna to nowy środek odurzający lub psychotropowy, w formie czystej lub w postaci mieszaniny, który nie jest objęty Jednolitą konwencją ONZ o środkach odurzających z 1961 r. lub Konwencją ONZ o substancjach psychotropowych z 1971 r., ale który może stanowić porównywalne zagrożenie dla zdrowia publicznego, jak substancje wymienione w tych konwencjach* (decyzja Rady 2005 / 387 / WSi-SW). Inaczej mówiąc nowe substancje psychoaktywne to substancje odurzające zmieniające świadomość, których istnienia nie przewidywano tworząc te konwencje lub nie przewidziano, że ludzie będą się nimi odurzać.

Projektowanie i wprowadzanie na rynek nowych substancji psychoaktywnych

Zjawisko tzw. narkotyków projektowanych, narkotyków modyfikowanych (*designer drugs*), a obecnie odczynników chemicznych (*research chemicals*) zapoczątkowały głównie publikacje kilku wybitnych naukowców amerykańskich. Przede wszystkim Alexandra Shulgina, profesora farmakologii i doktora biochemii Uniwersytetu w Berkley, który prowadził badania dotyczące tworzenia i działania substancji psychoaktywnych. Opublikował on wraz z żoną swoiste przewodniki po świecie fenyletyloamin i tryptamin pt. „*PIKHAL – Phenethylamines I Have Known And Loved: A Chemical Story Of Love*” (Fenetylaminy, które poznałem i pokochałem: Chemiczna

historia miłości) i „TIKHAL – Tryptamines I Have Known And Loved: The Continuation” (Tryptaminy, które poznałem i pokochałem: Kontynuacja). W książkach tych opisał szczegółowe syntezy, sposób przyjmowania oraz działanie na organizm (w zależności od przyjętej dawki) 179 fenylloetyloamin i 55 pochodnych tryptamin. Natomiast grupa syntetycznych kannabinoidów rozwinęła się dzięki intensywnym badaniom nad cząsteczkami aktywnymi wobec receptorów kannabinoidowych i ich właściwościami przeciwbólowymi. Nazwy wielu syntetycznych kannabinoidów wywodzą się od nazw ośrodków naukowych i osób, które prowadziły te badania, jak David Nichols z Purdue University, John W. Huffman z Clemson University (JWH), Alexandros Makriyannis z Northeastern University w Bostonie (AM), Hebrew University w Jerozolimie (HU) czy Carl Pfizer (CP).

Innym przykładem tworzenia nazw NSP są „AKB-48” i „2NE1”, alternatywne nazwy stosowane dla APINACA i Apica. „AKB-48” to nazwa popularnego japońskiego zespołu żeńskiego, a „2NE1” to nazwa żeńskiego zespołu z Korei Południowej. Wreszcie, syntetyczny kannabinoid XLR-11, nazwany został po pierwszej rakiem na paliwo ciekłe, opracowanej w USA do stosowania w samolotach.

Aby ułatwić zrozumienie sposobów projektowania nowych cząsteczek substancji psychoaktywnych EMCDDA przygotowała interaktywne modele, przedstawiające to na przykładach syntetycznych kannabinoidów i syntetycznych katynonów. Syntetyczne kannabinoidy są chemicznie zróżnicowane, to co je łączy, to ich zdolność do wiązania do receptorów kannabinoidowych. Jednak struktura większości syntetycznych kannabinoidów może być podzielona na pięć części: rdzeń, łącznik, pierścień, podstawnik i część ogonową. Jeśli wybierzemy właściwą kombinację elementów składowych pojawi się syntetyczny kannabinoid. Podobnie jest w przypadku syntetycznych katynonów, gdzie występuje pierścień

główny i cztery rodzaje podstawników. Oba modele pozwalają na zaprojektowanie po ok. 60 cząsteczek w każdej grupie związków (wg <http://www.emcdda.europa.eu/topics/pods/synthetic-cannabinoids>).

NSP w XXI wieku

Obecnie NSP znane na świecie pod wieloma nazwami (np. designer drugs, smarts, legal highs, herbal highs czy boosters, w Polsce znane głównie jako tzw. dopalacze), określają grupę substancji lub ich mieszanek o faktycznym lub rzekomym działaniu psychoaktywnym. Należy podkreślić, iż stosowany jedynie w Polsce termin „dopalacze” nie ma charakteru naukowego. Pojęcie to przeniesione do nauk medycznych oznacza syntetyczny stymulant, czyli czynnik zwiększający w sposób niefizjologiczny wydolność organizmu. Biologiczne dopalacze powinny zapewniać poprawę sprawności intelektualnej bez wywoływania napięcia, zdenerwowania i tremy. Termin „dopalacze” obejmuje szeroki zakres produktów, od mieszanek ziołowych po syntetyczne lub „autorskie” narkotyki i „tabletki imprezowe”, które używane są na różne sposoby (palone, wciągane przez nos, połykane, podawane doodbytniczo czy w iniekcjach). Produkty te sprzedawane są najczęściej jako odświeżacze powietrza, nawozy dla kwiatów, kadzidła ziołowe, sole kąpielowe, cząstki boga czy talizmany (i wiele innych), chociaż tak naprawdę mają zupełnie inne zastosowanie. Taka różnorodność powoduje istotne problemy w gromadzeniu i interpretacji danych dotyczących rozpowszechnienia NSP oraz zagrożeń jakie stwarzają one dla zdrowia publicznego. Intencją tworzenia w XXI wieku „projektowanych narkotyków” (designer drugs) stało się głównie legalne wprowadzanie do obrotu i handlu substancji o działaniu narkotycznym, jednak takich, które wymykają się regulacjom prawnym i których nie uwzględniają listy substancji kontrolowanych przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Najbardziej niebezpieczne w ich działaniu jest to, iż stymulują

one obszar mózgu odpowiedzialny za układ nagradzania, powodując silne wydzielanie dopaminy i w bardzo silny sposób „wdrukują” w mózg uczucie euforii i radości. Nie bez powodu handel tymi substancjami

odbywa się głównie w Internecie, gdzie poprzez bardzo kuszące i agresywne strony oddziałuje głównie na młodych ludzi i zachęcają ich do korzystania z tych substancji.

Tabela. 1. Konfiskaty NSP w Polsce w latach 2011-2015 (wg *UNODC - Poland Annual Report Questionnaire*; <https://www.unodc.org/wdr2017/en/maps-and-graphs.html>).

Rok	NSP	Substancja	Ilość	Jednostki
2015	Substancja typu Ecstasy	MDMA	78,4	Kilogram
2015	Produkt typu Ecstasy	b.d. (np. MDMA, MDA, MDE)	120886	Tabletka
2015	NPS pochodzenia roślinnego	Khat (Czuwalczka jadalna, Catha edulis)	3247,6	Kilogram
2015	Syntetyczny katynon	Pentedrone	10,5	Kilogram
2015	Syntetyczny katynon	Buphedrone	4,92	Gram
2015	Syntetyczny katynon	3-MMC (3-Methylmethcathinone)	24,7	Kilogram
2015	Syntetyczny katynon	Mephedrone (4-methylmethcathinone, 4-MMC)	37,5	Kilogram
2014	Substancja typu Ecstasy	MDMA	46801	Gram
2014	Substancja typu Ecstasy	b.d.	1,36	Kilogram
2014	Produkt typu Ecstasy	b.d.	62028	Tabletka
2014	Syntetyczny katynon	Mephedrone (4-methylmethcathinone, 4-MMC)	8,72	Kilogram
2014	Syntetyczny katynon	4-MEC	9,96	Kilogram
2013	Produkt typu Ecstasy	b.d.	45997	Tabletka
2013	Syntetyczny katynon	Mephedrone (4-methylmethcathinone, 4-MMC)	2,94	Kilogram
2012	Substancja typu Ecstasy	b.d.	2169	Gram
2012	Produkt typu Ecstasy	b.d.	31092	Tabletka
2012	NPS pochodzenia roślinnego	Kava (Pieprz metystynowy, Piper methysticum)	24,8	Kilogram
2012	NPS pochodzenia roślinnego	Salviadinorum (Szałwia wieszcząca)	133	Gram
2012	Syntetyczny kannabinoid (Spice)	b.d.	1858	Gram
2012	Syntetyczny katynon	Mephedrone (4-methylmethcathinone, 4-MMC)	23,042	Kilogram
2012	Syntetyczny katynon	MDPV	10	Gram
2012	Syntetyczny katynon	4-MEC	5	Gram
2011	Produkt typu Ecstasy	b.d.	75082	Tabletka
2011	Substancja typu Ecstasy	b.d.	3,31	Gram
2011	NPS pochodzenia roślinnego	Khat (Czuwalczka jadalna, Catha edulis)	40	Kilogram
2011	Syntetyczny katynon	Mephedrone (4-methylmethcathinone, 4-MMC)	53	Kilogram

W 2015 roku to, co wyraźnie zaczęło odróżniać NSP od tradycyjnych narkotyków to przede wszystkim sposób, w jaki trafiają one do użytkowników (wg *New*

psychoactive substances in Europe, An update from the EU Early Warning System, March 2015, EMCDDA):

„Legal highs” - Legalne substancje odurzające, sprzedawane jawnie w dedykowanych sklepach oraz w Internecie, w atrakcyjnych opakowaniach z deklaracją rzeczywistego składu. Przeznaczony dla użytkowników rekreacyjnych.

„Research chemicals” (odczynniki chemiczne) - Substancje sprzedawane jako odczynniki przeznaczone do badań naukowych. Skierowane do psychonautów, czyli osób doświadczających celowo zmian świadomości (doświadczeń psychodelicznych), w celu poznania swojego umysłu poprzez bezpośrednie doświadczenie. Sprzedawane otwarcie w Internecie.

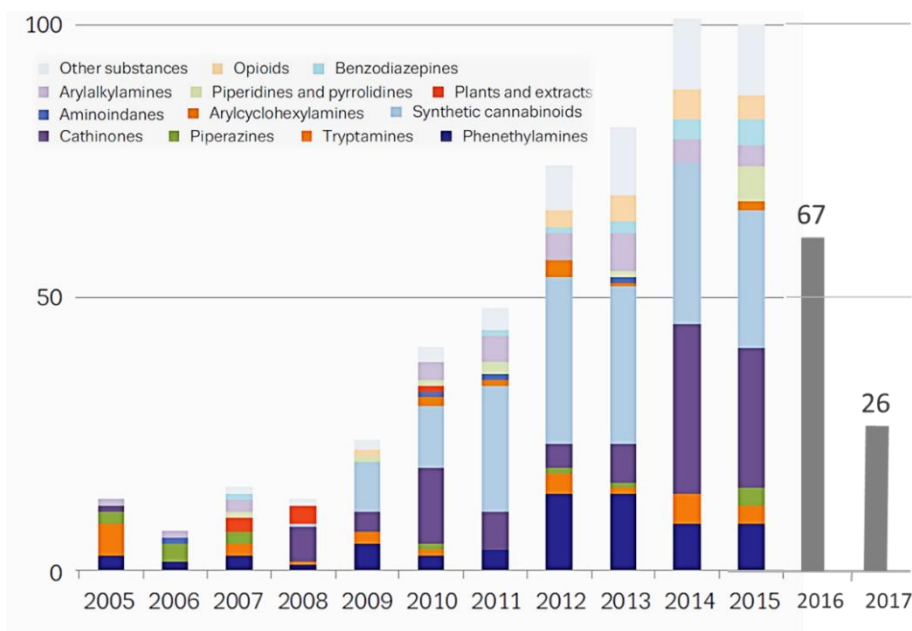
Food supplements (suplementy diety) - Sprzedawane jako suplementy diety i odżywki poprawiające pracę ciała i umysłu w sklepach dla kulturystów i w Internecie.

Designer drugs (narkotyki modyfikowane) - Substancje produkowane w nielegalnych laboratoriach przez grupy przestępczości zorganizowanej. Oferowane na czarnym rynku przez dilerów narkotykowych jako stare narkotyki, np. MDMA czy heroina.

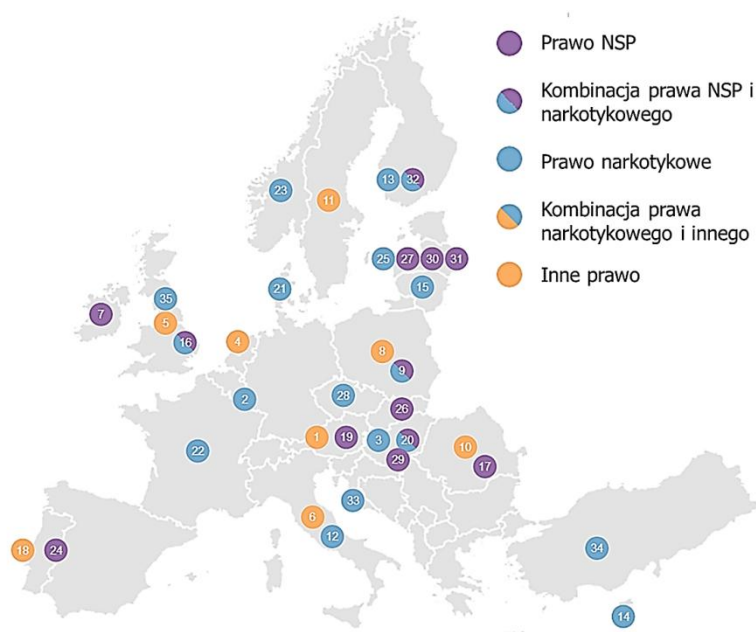
Medicines (leki) - Leki przekazywane przez pacjentów lub nielegalnie sprowadzane do

Europu, sprzedawane na czarnym rynku przez dilerów narkotykowych.

Próby identyfikacji i właściwej reakcji na nowe substancje psychoaktywne usiłują dotrzymać kroku zaawansowanemu, innowacyjnemu i szybko rozwijającemu się rynkowi, który aktywnie poszukuje nowych produktów i strategii marketingowych. Czego najlepszym przykładem może być rok 2009, kiedy to po raz pierwszy zidentyfikowano w Europie 24 nowe narkotyki syntetyczne, a do końca 2010 roku wykryto już ponad 40 nowych substancji, w tym syntetyczne katynony i kannabinoidy oraz nowe pochodne kokainy i amfetaminy (2010 Annualreport on the state of the drugs problem in Europe, EMCDDA, Lisbon). W następnych latach zjawisko to wyraźnie przyspieszyło i w latach 2014-2015 wchodziło na rynek europejski po ok. 100 nowych substancji psychoaktywnych rocznie. Całkowita ilość NSPw Europejskiej Bazie Nowych Narkotyków (wg European Database on New Drugs, EDND) na koniec czerwca 2017 roku wynosiła 653 substancje.

Ryc. 6. Nowe substancje psychoaktywne zgłoszone po raz pierwszy do europejskiego Systemu Wczesnego Ostrzegania (EWS) w latach 2005-2017 (I-VI) z podziałem na grupy (wg Europejski Raport narkotykowy 2017, EMCDDA; Europeandatabase on newdrugs, EDND, 30-06-2017).

Ryc. 7. Podejście prawne związane z kontrolą nowych substancji psychoaktywnych (wg <http://www.emcdda.europa.eu/topics/pods/controlling-new-psychoactive-substances>).

Niebezpieczeństwo pojawiania się tytu nowych substancji na rynku polega na braku informacji o ich obecności oraz rzetelnej wiedzy na ich temat. Wynika to z faktu, iż są one pozyskiwane w procesie laboratoryjnej syntezy, a drobne modyfikacje struktury chemicznej mogą wpływać na zmianę działania psychoaktywnego, a tym samym doprowadzić do wzrostu zagrożenia dla potencjalnych użytkowników. Na podstawie tylko jednego związku podstawowego można otrzymać wiele różnych substancji, o coraz mocniejszym i bardziej toksycznym działaniu, co niesie za sobą często tragiczne skutki, w niektórych przypadkach nawet śmiertelne.

Nowe substancje psychoaktywne a wyzwania zdrowotne

Nowe substancje psychoaktywne kojarzy się w Europie z szeregiem poważnych problemów zdrowotnych, w tym z ostrymi zatruciami, a nawet śmiercią. Problemy takie wiążą się także z przyjmowaniem narkotyków – a szczególnie substancji stymulujących, takich jak mefedron, alfa-PVP, MDPV i pentedron – drogą iniekcji. Zatrucia masowe - choć zdarzają się

rzadko - mogą znacznie obciążyć system opieki zdrowotnej. Jeden przypadek tego rodzaju zgłosiła do EWS w 2015 roku Polska. Z użyciem syntetycznych kannabinoidów powiązano wtedy ponad 200 interwencji szpitalnych, do których doszło w przeciągu mniej niż tygodnia. Dotyczyło to produktu o nazwie „Mocarz” zawierającego pokruszony materiał roślinny i syntetyczne kannabinoidy, które zostały zaadsorbowane na jego powierzchni. Badania próbek kryminalistycznych wykazały, że produkt ten w zależności od miejsca pozyskania zawierał mieszaniny różnych syntetycznych kannabinoidów: UR-144, BB-22, 5F-PB22, XLR-144, AB-CHMINACA lub AM-2201, JWH-081, JWH-019, JWH-203, w dawkach znacznie przekraczających ich „normalne” stosowanie (wg *Europol: Alert on serious intoxications in Poland due to overdose of new psychoactive substances; The Hague, 17.07.2015*)

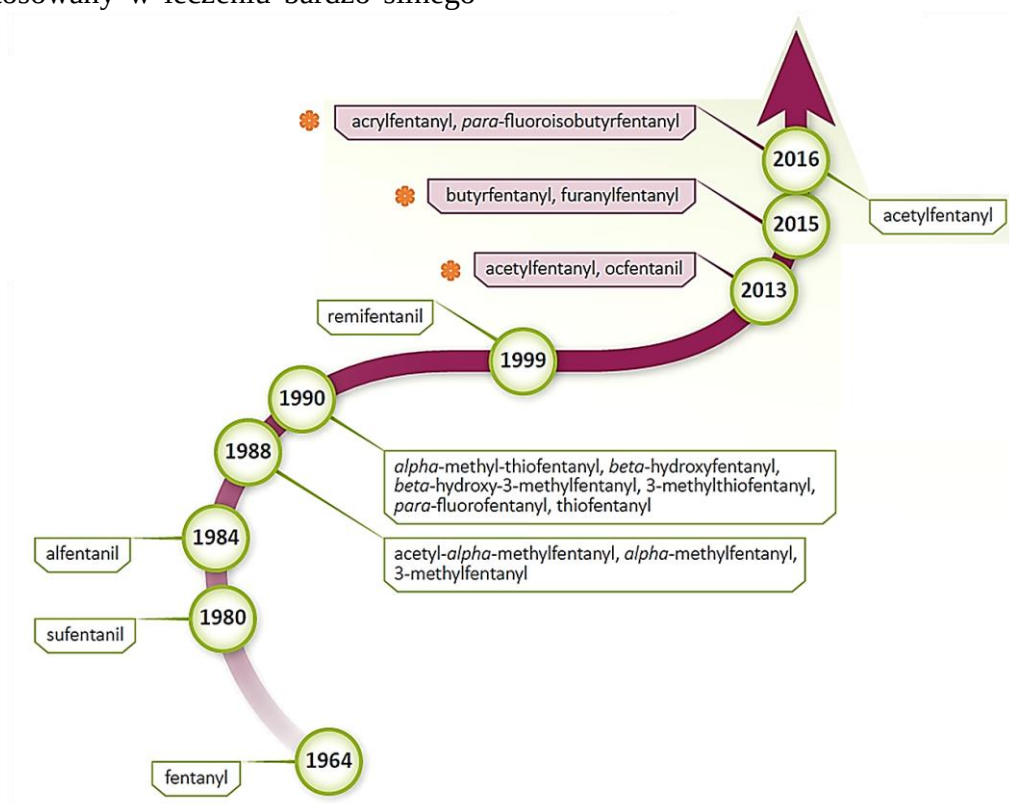
Od początku 2015 roku poważne problemy zdrowotne związane z użyciem nowych substancji doprowadziły do wydania przez EMCDDA 33 ostrzeżeń w zakresie zdrowia publicznego dla uczestników systemu wczesnego ostrzegania UE. Od tamtego czasu dokonano też oceny ryzyka

dziwięciu nowych substancji. W listopadzie 2015 r. przeprowadzono ogólnoeuropejską ocenę ryzyka alfa-PVP. Jest to syntetyczny katynon oraz środek psychostymulujący o dużej sile działania, podobny do MDVP. Jest dostępny na rynku narkotyków w Unii Europejskiej co najmniej od lutego 2011 r., a wykryto go na terenie wszystkich 28 państw członkowskich. Alfa-PVP jest najbardziej kryminogennym narkotykiem, który wykryto w przypadku 191 ostrych zatruc i 115 zgonów (wg *Report on the risk assessment of α -pyrrolidinovalerophenone in the framework of the Council Decision on new psychoactive substances, November 2015, EMCDDA*).

Opioidowe NSP - Fentanyl i jego analogi

Fentanyl jest najsilniejszym opioidowym lekiem przeciwbólowym i sedatywnym dostępnym w medycynie. Jest szeroko stosowany w leczeniu bardzo silnego

bólu i w znieczuleniach, a jego działanie jest ok. 100 razy silniejsze od morfiny. Również trzy analogi fentanylu - sufentanil, alfentanil i remifentanil są zatwierdzone do stosowania w celach farmaceutycznych. Karfentanil, około 10 000 razy silniejszy niż morfina, przeznaczony jest wyłącznie do celów weterynaryjnych u dużych zwierząt i nie jest dopuszczony do stosowania w leczeniu ludzi. Fentanyl jest niezwykle niebezpiecznym narkotykiem, ze względu na znaczny potencjał uzależniający, siłę działania i ograniczoną możliwość dawkowania (wąski indeks terapeutyczny – stosunek dawki leczniczej do śmiertelnej). W większych dawkach powoduje senność nie do pokonania oraz wymioty, a przedawkowanie powoduje depresję ośrodka oddechowego, co prowadzi do śmierci w mechanizmie uduszenia.

Ryc. 8. Międzynarodowa kontrola fentanylu i jego analogów oraz pierwsze zgłoszenie do UNDOC EWA (wg UNODC, *Global SMART Update Volume 17, March 2017*).

Tabela. 2. Opioidowe NSP - analogi fentanylu raportowane do UNODC Early Warning Advisory (EWA), w latach 2012-2016 (wg UNODC, *Global SMART Update Volume 17, March 2017*).

NSP analogi fentanylu	Miejsce wykrycia
3-fluorofentanyl	Europa
4-fluorobutyrfentanyl	Europa
4-methoxybutyrfentanyl	Europa
acetylfentanyl	Azja, Europa, Ameryka Północna
acrylfentanyl	Azja, Europ
beta-hydroxy-thiofentanyl	Ameryka Północna
butyrfentanyl	Azja, Europ, Ameryka Północna
despropionylfentanyl	Ameryka Łacińska, Ameryka Północna
despropionyl-2-fluorofentanyl	Europa
furanylfentanyl	Azja, Europa, Ameryka Północna
isobutyrfentanyl	Afryka, Europe
(iso)butyr-F-fentanyl N-benzyl analog	Europa
methoxyacetylfentanyl	Europa
ocfentanyl	Europe
para-fluoroisobutyrfentanyl	Ameryka Północna
tetrahydrofuranylfentanyl	Europ
valerylfentanyl	Azja, Europ, Ameryka Północna

Niemedyczne stosowanie fentanylu i jego analogów spowodowało tysiące zgonów na całym świecie. W Stanach Zjednoczonych od jesieni 2013 roku fentanyl i jego analogi przyczyniły się do śmierci ponad 5000 osób z powodu przedawkowania, głównie nieświadomego, gdyż substancje te stosowane są do fałszowania heroiny, kokainy i leków przeciwbólowych. W Kanadzie w latach 2009 - 2014 przypadków takich było co najmniej 655.

W Unii Europejskiej zgony z udziałem NSP z grupy pochodnych fentanylu zostały po raz pierwszy udokumentowane w latach 90. we Włoszech i w Szwecji, a we wrześniu 2000 roku w Estonii (przedawkowanie fentanylu i 3 - metylofentanylu). W latach 2015-2016 zaobserwowano szybko narastające rozpowszechnienie tych substancji w Europie i związanych z tym zgonów. W 2015 roku acetylofentanyl spowodował śmierć 32 osób. W 2016 roku 4-chloroisobutyrfentanyl (4Cl-iBF) spowodował trzy zgony, 4 - fluoroisobutyrfentanyl (4F-iBF) cztery, a acyloyl-

fentanyl aż 42 w Danii, Finlandii, Łotwie i Szwecji (wg *UK National Crime Agency Report: Recent Deaths Possibly Linked to Fentanyl, April 2017*). Produkty zawierające te substancje posiadały różną postać: kapsułki z białym proszkiem (Dania i Holandia), jasno zielony proszek (Słowenia i Estonia), brązowy proszek (Estonia), spray do nosa (Szwecja) i jasno niebieskie tabletki (Finlandia). W kwietniu 2017 roku w Yorkshire UK policja wykryła laboratorium produkujące fentanyl i karfentanyl, które sprzedawane były dilerom narkotykowym, co powiązano z dużą ilością zgonów związanych z przedawkowaniem heroiny zafałszowanej tymi substancjami. Jeśli nawet użytkownicy zdawali sobie sprawę z obecności fentanylu to niebezpieczeństwo przedawkowania było olbrzymie, gdyż obecność już 2 mg fentanylu lub 0,02 mg karfentanilu w typowej działce 100mg heroiny jest potencjalnie zabójcze (wg www.nationalcrimeagency.gov.uk/news/1073-uk-drug-users-at-risk-from-dangerous-heroin-mix).

Ryc. 9. Porównanie śmiertelnej dawki (*dosisletalis*) heroiny, fentanylu i karfentanilu (wg *New Hampshire State-Forensic Lab*, 2017).

W 2016 roku w USA ukazał się raport Drug Enforcement Administration (*Counterfeit Prescription Pills Containing Fentanyl: A Global Threat, DEA-DCT-DIB-021-16, July 2016*), a w Kanadzie raport Canadian Center on Substance Abuse (*CCENDU Bulletin: Novel Synthetic Opioids in Counterfeit Pharmaceuticals and Other Illicit Street Drugs, June 2016*), przedstawiające problemy coraz częstszego pojawiania się sfałszowanych tabletek leków przeciwbólowych (Oxycodone, OxyContin, Percocet, Norco, Vicodin) i psychotropowych (Xanax), zawierających zamiast aktywnej substancji farmaceutycznej (API) fentanyl, jego analogi strukturalne lub inne

opiodowe NSP w dawkach od 0,6 do 6,9 mg w tabletkach (2 mg fentanylu stanowi dawkę śmiertelną dla użytkowników innych niż stosujących opiaty). W USA ilość zgonów spowodowanych przez te substancje była trzykrotnie większa niż w poprzednim roku i dotyczyła głównie osób nieświadomych rzeczywistego składu stosowanych tabletek. Jedną z ofiar takich sfałszowanych leków był piosenkarz Prince, którego śmierć w kwietniu 2016 roku spowodowały prawdopodobnie tabletki przeciwbólowe z wytłoczeniem „Watson 385”, które powinny zawierać mieszaninę paracetamolu i hydrokodonu, a zawierały syntetyczny opioid U-4770.

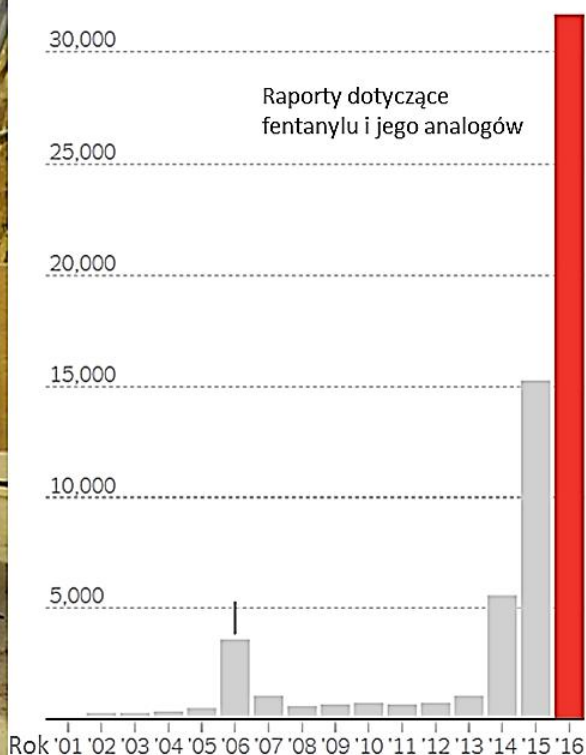
Tabela. 3. Raporty policyjne związane z konfiskatami sfałszowanych leków zawierających niedeklarowany fentanyl lub opiodowe NSP (*CCENDU Bulletin: Novel Synthetic Opioids in Counterfeit Pharmaceuticals and Other Illicit Street Drugs, June 2016*).

Lokalizacja	Data raportu	Wygląd	Substancja aktywna
Calgary, Alberta, Canada	Luty 2016	Oxycodone tabletki	W-18
Tennessee, USA	Luty 2016	Oxycodone tabletki, Percocet tabletki	Fentanyl
Kelowna, British Columbia, Canada	Marzec 2016	Oxycodone tabletki, Percocet tabletki	Fentanyl
Sacramento, California, USA	Marzec 2016	Norco tabletki (deklaracja 325 mg acetaminophen i 10 mg hydrocodone)	Fentanyl
Tampa Bay, Florida, USA	Marzec 2016	Xanax tabletki, Oxycodone tabletki	Fentanyl lub fentanyl i alprazolam

BrowardCounty, Florida, USA	Marzec 2016	Biały proszek(2.5 lbs.)	W-18
Quebec, Canada	Kwiecień 2016	Oxycodonetabletki (wartość1,5 mln \$)	Fentanyl
Westminster, Maryland, USA	Kwiecień 2016	Xanax tabletki, Oxycodone tabletki, Percocet tabletki, Norco tabletki	Fentanyl
San Francisco Bay Area, California, USA	Kwiecień 2016	Norco tabletki	Fentanyl, prometazyna, acetaminofen, śladowe ilości kokainy
Edmonton, Alberta, Canada	Kwiecień 2016	Biały proszek (4 kg)	W-18

Aktualnie najgroźniejszymi substancjami, wielokrotnie silniejszymi od morfiny, są syntetyczne związki AH-7921, U-47700, MT-45 i W-18. AH-7921 jest syntetycznym opioidem opracowanym jako potencjalny lek przeciwbólowy przez brytyjską firmę farmaceutyczną Allen & Hanbury w 1974 roku. Począwszy od 2015 roku 18 zgonów powiązanych z tą substancją

w UE, USA i Kanadzie. Kolejny syntetyczny opioid U-47700 zsyntezowany został w latach 70. przez firmę farmaceutyczną Upjohn i z tym związkiem powiązanych jest również wiele zgonów. Kolejny z nich MT-45 opatentowany został w 1975 roku przez japońską firmę Dainippon Pharmaceutical. W latach 2013-2014 spowodował on 28 zgonów w Szwecji.

Ryc. 10. Tabletkarkę i 1 kg analogu fentanylu można kupić w USA za ok. 100 000 USD, a wyprodukowane tabletki (zawierające po 1 mg substancji aktywnej) sprzedąć za 20 000 000 mln USD (wg http://www.radars.org/Portals/1/AnnualMeeting/2016/RADARS%20System%202016%20Annual%20Meeting_Kurtz.pdf?ver=2016-05-17-093220-827×tamp=1463505190522; <https://www.nytimes.com/interactive/2017/06/05/upshot/opioid-epidemic-drug-overdose-deaths-are-rising-faster-than-ever.html>).

Ostatni z nich, W-18, został opracowany przez naukowców z Uniwersytetu w Albercie w połowie lat 80. ubiegłego wieku. Miał być syntetycznym lekiem przeciwbólowym, przewyższającym pod względem mocy działanie dotychczas stosowanych leków opioidowych, takich jak morfina czy oksykodon. Aktualnie nie ma wątpliwości, że W-18 jest bardzo silnym środkiem przeciwbólowym, stosowanym w dawkach ok. 100 razy mniejszych niż fentanyl, ale nie ma dotychczas farmakologicznego potwierdzenia czy rzeczywiście łączy się z receptorami opioidowymi. Opioidy, takie jak morfina czy fentanyl, wiążą się właśnie z tymi receptorami w ośrodkowym układzie nerwowym, powodując zablokowanie uczucia bólu, co czyni je bardzo uzależniającymi i co może mieć daleko idące konsekwencje zdrowotne (wg *CCENDU Bulletin Novel Synthetic Opioids in Counterfeit Pharmaceuticals and Other Illicit Street Drugs, June 2016; EMCDDA–Europol Joint Report on a new psychoactive substance: AH-7921, 2014*). Ponieważ fentanyl i jego syntetyczne analogi mogą wchłaniać się przez skórę, błony śluzowe i drogi oddechowe, mogą stanowić bardzo poważne zagrożenia dla zdrowia a nawet życia funkcjonariuszy organów ścigania, jak również innych osób np. pracowników laboratoriów kontrolnych. W USA i w Kanadzie znane są przypadki ciężkiego zatrucia funkcjonariuszy dokonujących konfiskat takich substancji. W przypadkach ciężkich zatruc opioidami podawane są duże dawki naloxonu (leku z grupy antagonistów opioidów), który znosi ich ośrodkowe i obwodowe działanie, a nawet przy długotrwałym i regularnym podawaniu nie prowadzi do uzależnienia.

Na zakończenie należy podkreślić, że Polska od kilku lat pozostaje w czołówce państw UE pod względem rozpowszechnienia spożycia NSP – w 2015 roku liczba zgłoszeń zatruc i podejrzeń zatruc środkami zastępczymi wyniosła aż 7215 przypadków. Tak, więc nadal jest bardzo wiele do zrobienia w zakresie identyfikacji kolejnych nowych substancji, określania ryzyka ich stosowania, metod toksykologicznego rozpoznawania przyczyn zatruc i zgonów, a przede wszystkim przepisów prawnych związanych ze zwalczaniem importu, wytwarzania i sprzedaży tych substancji oraz skutecznej edukacji skierowanej do potencjalnych ich użytkowników.

Adrian Nosal - radca prawny
Eric Rheims - radca prawny
Piotr Woźniak - CBŚP Zarząd w Poznaniu

PRZESTĘPCZOŚĆ FARMACEUTYCZNA (ZARYS PROBLEMATYKI)

Zjawisko przestępczości farmaceutycznej stanowi istotną część zorganizowanej przestępczości ekonomicznej, osiągając z roku na rok coraz większą skalę. Przez przestępczość farmaceutyczną rozumieć należy fałszowanie leków, kradzież leków, także ich całych transportów (co stało się nowym kręgiem zainteresowań włoskiej mafii¹²), ich nielegalne wykorzystanie oraz handel, w tym przez Internet. W praktyce największym problemem jest fałszowanie leków oraz obrót nimi. Choć przestępczość farmaceutyczna nie jest zjawiskiem nowym, w ostatnich latach rynek podrabianych leków rośnie. Szacuje się, że tylko w Polsce wynosi on co najmniej 100 mln zł rocznie. Przyczyn tego zjawiska należy upatrywać przede wszystkim w stopie zwrotu sięgającej wielu tysięcy procent, która jest nieporównywalnie większa niż na przykład przy fałszowaniu pieniędzy czy handlu narkotykami. W odniesieniu do wielu leków, których cena sięga co najmniej kilkudziesięciu złotych za tabletkę, koszt zakupu i wysyłki jednej sztuki może wynosić zaledwie kilka procent tej kwoty. Dodatkowo, przy rekordowo wysokiej stopie zwrotu, kary są stosunkowo niskie, ryzyko ujawnienia niewielkie, a logistyka zamówień i dystrybucji w dobie sieci Internet nadzwyczaj łatwa. To właśnie w Internecie najłatwiej natknąć się na produkty podrabiane. Doświadczenia oraz szacunki Światowej Organizacji Zdrowia, a także innych organizacji zaangażowanych w zwalczanie nielegalnego obrotu lekami wykazują, iż zjawisko to nasila się z każdym rokiem. Leki są dobrem powszechnym stosowanym każdego dnia i zdają sobie z tego sprawę

przestępcy, świadomi zysków, jakie niesie za sobą ten rynek. Łatwy zarobek po stronie przestępcy pociąga za sobą olbrzymie straty dla Skarbu Państwa, firm farmaceutycznych, a także stanowi olbrzymie zagrożenie dla pacjentów.

Zgodnie z informacjami Parlamentu Europejskiego, obecnie od 1 do 30% leków to leki sfalszowane¹³ – tzw. podróbki, przy czym szczęśliwie mniejsze wartości dotyczą państw europejskich, a zatrważające 30% odnosi się do innych krajów. Podkreślić należy również, że w przypadku leków dystrybuowanych za pośrednictwem sieci Internet, około 50% z oferowanych produktów to towary nieoryginalne.¹⁴ Co znamienne, coraz częściej podrabiane są leki innowacyjne i ratujące życie,¹⁵ przez co fakt ich wprowadzania do obiegu jest tym groźniejszy. Jak zauważył Generalny Inspektorat Farmaceutyczny, najczęściej fałszowane leki to te wspomagające odchudzanie, leki na problemy z erekcją oraz hormony sterydowe, choć zauważono również leki antykoncepcyjne i psychotropowe, jak i to, że pewną prawidłowością stało się w krajach rozwiniętych podrabianie leków nie tanich, ale drogich i specjalistycznych.¹⁶

Przestępczość farmaceutyczna powoduje wymierne straty nie tylko dla koncernów farmaceutycznych, ale i dla Skarbu

¹² Z. Fijałek „Przestępczość farmaceutyczna-Globalny problem XXI wieku” [w:] Kwartalnik Prawno-Kryminalistyczny 3 (28) 2016, SP Piła, Piła 2016, s. 7

² Strona internetowa Parlamentu Europejskiego: <http://www.europarl.europa.eu/news/pl/press-room/20110215IPR13734/> podrabiane-leki-pe-przyjal-przepisy-zwiekszajace-ochrone-pacjentow, dostęp: 30 lipca 2017 r.

³ Strona Generalnego Inspektoratu Farmaceutycznego: <https://www.gif.gov.pl/pl/nadzor/sfalszowane-produkty-le/informacje-ogolne/sfalszowane-produkty-le/479,Fakty.html>, dostęp: 30 lipca 2017 r.

⁴ Strona internetowa Parlamentu Europejskiego, *op.cit.*

⁵ Strona internetowa Generalnego Inspektoratu Farmaceutycznego, *op.cit.*

Państwa. Koszt opracowania nowego produktu leczniczego, przeprowadzenia badań klinicznych, uzyskania niezbędnych zezwoleń i certyfikatów, sięga miliardów dolarów, a cały proces zajmuje wiele lat. Koszt 1 tabletki nie wynika zatem jedynie z kosztów produkcji, ale przede wszystkim z procesu, który musi mieć miejsce przed wprowadzeniem produktu leczniczego na rynek. Oczwistym jest, że kosztów takich nie ponoszą fałszerze leków ani ich dystrybutorzy. Jedynym kosztem, jaki ponoszą przestępcy, jest koszt produkcji (z pominięciem kosztów sanitarnych i bezpieczeństwa) lub zakupu hurtowego od producenta oraz dystrybucji. Cały proces odbywa się zazwyczaj poza legalnymi kanałami sprzedażowymi, z pominięciem systemu podatkowego. Znane są także przypadki naruszenia legalnego systemu dystrybucji (także w Polsce) – gdy nieoryginalne leki trafiły do hurtowni farmaceutycznych, szpitali i aptek.

Przestępczość farmaceutyczna jest źródłem dochodów dla zorganizowanych grup przestępczych, które dodatkowo zajmują się ich „praniem”. Z uwagi na ogromne zyski, praktyczny brak barier wejścia na ten rynek oraz zasadniczo niską odpowiedzialność, zauważa się coraz większe zainteresowanie tym rodzajem przestępczości zorganizowanych grup – zajmujących się wcześniej handlem narkotykami i innymi najcięższymi przestępstwami.

Powyższa krótka charakterystyka fenomenu tego rodzaju przestępczości, który ciągle zdaje się być niezauważany, niedoceniany, a *de facto* niosący za sobą dziesięciokrotnie większe zyski niż handel narkotykami, nasuwa kilka możliwości kwalifikacji prawnych, które rozważyć należy przy okazji prowadzenia postępowań przygotowawczych, związanych z przestępstwem produkcji i handlu sfałszowanymi produktami leczniczymi:

– „przestępczość zorganizowana” (art. 258 § 1-3 k.k.)

Do zaistnienia przestępstwa określonego w art. 258 § 1 kk niezbędnym jest

branie udziału w zorganizowanej grupie lub związku, mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego. O zorganizowanej grupie przestępczej mówimy w momencie, gdy w jej skład wchodzi co najmniej trzy osoby, które za cel przyjmują popełnianie określonych czynów zabronionych, o luźnym związku, *między innymi bez stałych ról, w każdym razie o większym określeniu ról niż przy współsprawstwie*¹⁷. Zaznaczyć przy tym należy, iż charakterystyczną cechą tego rodzaju grupy jest jej wewnętrzna struktura organizacyjna, jej trwałość, istnienie powiązań organizacyjnych w ramach wspólnego porozumienia, zaplanowane działania, akceptacja celów, trwałość zaspokojenia potrzeb grupy, gromadzenie narzędzi do popełnienia przestępstw, podział ról, skoordynowany sposób działania, powiązania socjologiczno-psychologiczne między członkami grupy – tj. wzajemna pomoc, ochrona, jednoczący cel zdobywania środków na utrzymanie, jak też na działalność przestępczą, ale też wspólne wartości, odrębność od społeczeństwa i jego struktur.¹⁸

Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 2.11.2004 r. II AKa 119/04 wypełnia znamiona przynależności do zorganizowanej grupy przestępczej samo przystąpienie do niej i obecność w jej strukturach, nawet z wykluczeniem pełnienia w niej funkcji czy wykonywania zadań. Wiedza sprawcy o szczegółach organizacji grupy, znajomość wszystkich osób ją tworzących, mechanizmów jej funkcjonowania, również nie jest niezbędna. Nie jest nawet konieczne formalne potwierdzenie udziału w grupie czy wybór kierownictwa. Przestępstwo z art. 258 §1 k.k. jest przestępstwem formalnym i sama przynależność do grupy mającej na celu popełnianie przestępstw, wyczerpuje znamiona tego przestępstwa¹⁹. Strona podmiotowa tego prze-

¹⁷ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 25.03.1999 r., OSA 2000, Nr 2, poz. 15

¹⁸ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 5.06.2002r. II AKa 123/02, KZS 2002/7-8/46

¹⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 25.03.1999 r. *op.cit.*

stępstwa obejmuje obie odmiany umyślności. Wystarczy, że sprawca ma świadomość istnienia grupy, akceptuje jej cele przestępcze i godzi się na ich realizację. Wystarczające jest, gdy sprawca przystępuje do grupy, nie będąc pewnym jej przestępczego charakteru, godząc się jednak z możliwością posiadania przez nią takich cech.

Kierowanie grupą przestępczą to przewożenie jej, czyli intelektualne i rzeczywiste panowanie nad istnieniem i działalnością związku przestępczego, realizowane przez możliwość modyfikowania jego sytuacji. Kierowanie to może odbywać się oczywiście wspólnie z innym członkiem grupy, jak i poprzez panowanie nad częścią szerszej struktury pod przewodnictwem innego, wyższego dowódcy²⁰. Wiąże się ono z wydawaniem poleceń innym członkom grupy, których wykonanie realizowane jest w ramach zasad działania grupy.

– „przestępstwa bazowe” (przestępstwa farmaceutyczne, art. 165 § 1 pkt 2 k.k., przestępstwa własności przemysłowej)

Skupiając się na przestępstwach stanowiących podstawę do dalszej przyjmowanych kwalifikacji, takich jak „pranie pieniędzy”, przypomnieć należy, co kryje się pod pojęciem „produktu leczniczego”. Produkt leczniczy to substancja lub mieszanina substancji, przedstawiana jako posiadająca właściwości zapobiegania lub leczenia chorób występujących u ludzi lub zwierząt lub podawana w celu postawienia diagnozy lub w celu przywrócenia, poprawienia lub modyfikacji fizjologicznych funkcji organizmu poprzez działanie farmakologiczne, immunologiczne lub metaboliczne. Co za tym idzie, także odpłatne udostępnianie produktu, choćby nie zawierającego substancji czynnej, stanowiącej o działaniu leku, jeśli jest on przedstawiany jako posiadający właściwości lecznicze, wyczerpuje znamiona przestępstwa z art. 124, czy 124b u.p.f., jak również z art. 165 § 1 k.k. Przypisywanie

cech leku takiemu produktowi może spowodować niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia tych klientów, którzy są zainteresowani jego zakupem i którzy dla zapewnienia własnego zdrowia, lek o tych właściwościach muszą zażywać.

• **Art.124 u.p.f**

Art. 124 u.p.f. penalizuje dwa rodzaje przestępstw: **wprowadzanie do obrotu** oraz **przechowywanie w celu wprowadzenia do obrotu** produktu leczniczego przez osobę, która nie posiada pozwolenia na dopuszczenie do obrotu. Jest to przestępstwo o charakterze powszechnym. Odpowiedzialność karna sprawcy łączy się już z samym faktem (a) wprowadzenia do obrotu produktu leczniczego bez pozwolenia na dopuszczenie do obrotu lub (b) przechowywania takiego produktu w celu wprowadzenia do obrotu. Jeżeli zaś nastąpią negatywne skutki działania sprawcy, to wówczas poniesie on surowszą odpowiedzialność, niezależną od odpowiedzialności przewidzianej w ustawie Prawo farmaceutyczne. Odpowiedzialność taka może zostać zaostrzona na przykład za narażenie człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, spowodowania niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia wielu osób czy też spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka.

Istotnym znamieniem czynu, budzącym problemy natury praktycznej, jest pojęcie wprowadzenia do obrotu. Na gruncie art. 305 ustawy Prawo własności przemysłowej w brzmieniu przed nowelizacją dokonaną w roku 2007 powstał problem, jak rozumieć pojęcie „wprowadzenia do obrotu”. Ponieważ art. 124 Prawa farmaceutycznego również posługuje się tą definicją, należy ją wyjaśnić. W orzecznictwie pojawiły się 2 sprzeczne koncepcje. Wedle pierwszej z nich, sprawcą czynu zabronionego, w zespół znamion którego wchodzi „wprowadzenie do obrotu”, może być tylko osoba, która pierwotnie wprowadziła towar do obrotu, gdyż w tym pojęciu nie mieszczą się kolejne transakcje. Druga z koncepcji

²⁰ Wyrok SA w Krakowie w wyroku z 11.2004 r., II AKa 119/04, KZS 2005, z. 3, poz. 24

wprowadzenie do obrotu traktuje w sposób szeroki i wedle tej koncepcji wprowadzenie do obrotu odnosi się do każdego, kto dokonuje tej czynności bez stosownego pozwolenia (w tym kolejne ogniwa w łańcuchu dystrybucji).

Z uwagi na dotychczasowy brak nowelizacji art. 124 u.p.f. na kształt art. 305 u. p.w.p., wyraźnie zaznaczyć należy istniejące w doktrynie i orzecznictwie wątpliwości potęgowanie koniecznością wykładni przepisów karnych w myśl zasady *nullum crimen sine lege*, która wymaga, aby przestępstwo zostało w sposób maksymalny skonkretyzowane i dookreślone, a nadto zakazuje rozszerzającej wykładni przepisów karnych. W doktrynie uznano, iż gramatyczna wykładnia określenia „wprowadza do obrotu” w żadnym przypadku nie wyklucza odpowiedzialności tego, kto dokonuje każdego aktu wprowadzenia do obrotu towaru fałszywie oznaczonego (czy pierwotnego, czy wtórnego), w przypadku jeśli nie jest stworzona wiążąca ustawowa definicja, która w celowy sposób ogranicza zakres tego sformułowania jedynie do pierwszego wprowadzenia. Reasumując, przez wprowadzanie do obrotu należy rozumieć każdą działalność niezależnie od tego, na jakim etapie dystrybucji jest prowadzona. Przyjęcie odmiennego zapatrywania czyniłoby dalszą sprzedaż sfalszowanych produktów leczniczych legalną.

- **art. 124b u.p.f.**

Art. 124b ust. 1 u.p.f. przewiduje odpowiedzialność karną wytwórcy sfalszowanego produktu leczniczego lub sfalszowanej substancji czynnej. Podkreślić trzeba, iż dla odpowiedzialności wytwórcy na gruncie analizowanego przepisu bez znaczenia jest, czy produkt taki zostanie wprowadzony do obrotu. Art. 124 u.p.f. stanowi samoistną podstawę odpowiedzialności wytwórców zarówno substancji czynnych, jak i gotowych leków.

- **art. 125 i 125a u.p.f.**

Działalność w zakresie wytwarzania oraz obrotu produktami leczniczymi, w tym

importu, jest działalnością regulowaną z uwagi na specyfikę produktów leczniczych i konieczność zapewnienia należytej organizacji i odpowiednich standardów. Warunkiem podjęcia legalnej działalności jest uzyskanie stosownego zezwolenia. Podjęcie takiej działalności, nawet po dokonaniu wpisu w CEIDG, jest przestępstwem zagrożonym karą pozbawienia wolności do lat 2. Na tożsamą odpowiedzialność karną naraża się osoba, które bez uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Wytwórców, Importerów oraz Dystrybutorów Substancji Czynnych prowadzi działalność w zakresie wytwarzania, importu lub dystrybucji substancji czynnej.

- **305 p.w.p.**

Powyższy przepis przewiduje 2 rodzaje penalizowanych zachowań, t.j.: (a) oznaczenie towarów podrobionym znakiem w celu wprowadzenia do obrotu oraz (b) dokonywanie obrotu towarami oznaczonymi podrobionym znakiem (lub towarów oryginalnych lecz sprowadzonych na teren Unii Europejskiej bez zgody uprawnionego).

Art. 305 p.w.p. został znówelizowany w 2007 r. i dodano do niego czynność polegającą na dokonywaniu obrotu (obok „wprowadzenia do obrotu”), co pozwala na przyjęcie odpowiedzialności karnej osoby, która była kolejnym ogniwem w łańcuchu dystrybucji, niezależnie od koncepcji pojęcia „wprowadzenia do obrotu”.

Zgodnie z definicjami zamieszczonymi w słowniku języka polskiego *obrót* to: „(...) **kupno, sprzedaż, wymiana towaru**”, **dokonywanie** zaś to: „**zrobienie coś, doprowadzenie do skutku; urzeczywistnić, spełnić**”.²¹ Dokonywanie obrotu to wszelkie czynności związane z wprowadzaniem do obrotu lub dokonywanie dalszego obrotu na podstawie jakiejkolwiek umowy. Nie jest konieczne fizyczne wydanie produktu, ale musi istnieć umowa (zawarta w dowolnej formie). Samo oferowanie do sprzedaży (np. poprzez umieszczenie ogłoszenia) za-

²¹ <http://sjp.pwn.pl/>

kwalifikować można jako usiłowanie dokonania obrotu.

Od zachowania polegającego na dokonywaniu obrotu odróżnić należy oznaczanie towaru znakiem towarowym w celu wprowadzenia do obrotu. Nie jest wykluczone, aby sprawcą obu zachowań, tj. oznaczania towaru podrobionym znakiem w celu wprowadzenia do obrotu i dokonywania obrotu, była ta sama osoba. W praktyce najczęściej inna osoba jest producentem sfałszowanego leku, a inna jego dystrybutorem. W takiej sytuacji odpowiedzialność karną ponieść może zarówno sprzedawca, jak i dystrybutor.

Zwrócić należy uwagę na sytuację normowaną przez §3 art. 305, dotyczącą sytuacji, w której sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo dopuszcza się tego przestępstwa w stosunku do towaru o znacznej wartości. W takiej sytuacji, ściganie przestępstwa następuje z oskarżenia publicznego, podczas gdy ściganie przestępstw, o których mowa w §1 i 2 art. 305, ma miejsce na wniosek pokrzywdzonego.

- **art. 165 § 1 pkt 2 k.k.**

Przestępstwo z art. 165 § 1 pkt. 2 kk ma charakter skutkowy. Popełnia je ten, kto sprowadza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób albo dla mienia w wielkich rozmiarach wyrabiając lub wprowadzając do obrotu szkodliwe dla zdrowia substancje, środki spożywcze lub inne artykuły powszechnego użytku lub też środki farmaceutyczne nie odpowiadające obowiązującym warunkom jakości. Skutkiem jest samo „niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób albo dla mienia w wielkich rozmiarach”. Ustawodawca nie wymaga by niebezpieczeństwo to miało charakter bezpośredni, wystarczające jest by wystąpiło zagrożenie dobrom wymienionym w tym przepisie. Skutkiem jest samo „niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób”. Niebezpieczeństwo to musi być jednak realne, a nie abstrakcyjne i zagrażać „wielu osobom”. Znamień wielości osób powinno być oceniane przy uwzględnieniu

okoliczności konkretnego przypadku. Literatura dolną granicę wielości osób przyjmuje na poziomie 10 osób.

W przypadku leków wytwarzanych w przypadkowych miejscach i ze składników, których jakości nie można zweryfikować, niemal zawsze istnieje ryzyko dla zdrowia, a nawet życia pacjentów. Nikt nie jest bowiem w stanie ocenić ani zagwarantować, czy skład leku jest właściwy. Nikt też nie jest w stanie ocenić bez wywiadu lekarskiego, czy w przypadku leków wydawanych na receptę dany pacjent nie ma przeciwwskazań do przyjęcia określonego leku. Poważnym problemem jest również dystrybucja produktów leczniczych w miejscach do tego nieuprawnionych, gdzie leki – trafiając do nielegalnego obiegu – tracą swą pierwotną jakość w wyniku niewłaściwych warunków ich transportu oraz przechowywania.

W literaturze przedmiotu podnosi się, że „w każdej sytuacji lekarz powinien przeprowadzić wywiad z pacjentem, ustalić czy lek ten nie wywołuje negatywnych skutków, uzależnionych od aktualnego stanu zdrowia pacjenta i na tej podstawie zdecydować o wielkości dawki i sposobie pobierania leków. W przypadku leków sfałszowanych lub takich, które nie zostały dopuszczone na teren Polski, trudno byłoby lekarzowi zaordynować prawidłowy lek, gdyż nawet nieznany był dokładnie skład takiego środka i jakie może on wywoływać skutki uboczne. Należy podkreślić, że stosowanie inhibitorów PDE-5, które zawierają leki stosowane na potencję, bez nadzoru medycznego, szczególnie przez osoby z chorobami współtowarzyszącymi dysfunkcją erekcji, (nadciśnienie, cukrzyca etc.) może doprowadzić do nasilenia objawów chorobowych, a nawet do śmierci. Brak konsultacji lekarskiej uniemożliwia postawienie trafnej diagnozy i przepisanie odpowiednich leków.”²²

²² Sfałszowane Inhibitory fosfodiestrazy typu 5 – narastające zagrożenie dla zdrowia publicznego, Zbigniew Fijałek, Katarzyna Sarna, Agata Błażewicz, Jan Marin, Roczn. PZH 2010, 61, Nr 3, 227 - 235

- **pranie pieniędzy (art. 299 § 1 i 5 k.k.)**

Przestępstwo prania pieniędzy to proceder legalizowania wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych, bądź nieujawnionych źródeł, przez ich wprowadzanie do obrotu gospodarczego, powodujące zagrożenie dla jego prawidłowego funkcjonowania. Opracowania kryminologiczne obrazują, że proceder ten obejmuje często kolejne fazy czynności, których ostatecznym celem jest asymilacja („integracja”) bezprawnie uzyskanych środków przez kapitał pochodzący z legalnych źródeł, a dzięki temu skorzystanie z „oczyszczonych” środków. Czynności te polegają kolejno na rozporządzeniu nielegalnie uzyskanymi wartościami majątkowymi w celu wprowadzenia ich do legalnego systemu finansowego, następnie na "mnożeniu" operacji finansowych ukrywających związek między sprawcą przestępstwa oraz jego współpracownikami a samymi pieniędzmi w celu uniemożliwienia wykrycia źródła pochodzenia środków. Odpowiedzialności z art. 299 § 1 k.k. podlega ten „kto środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, przyjmuje, posiada, używa, przekazuje lub wywozi za granicę, ukrywa, dokonuje ich transferu lub konwersji, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku. Przy czym sprawca przestępstwa 299 § 1 i 5 działa w porozumieniu z innymi osobami. Tym samym przestępstwo „prania pieniędzy” tworzą cztery komponenty:

- 1) czyn zabroniony – tzw. czyn bazowy (np. produkcja sfałszowanych produktów leczniczych, odpłatne ich udostępnianie,

- 2) korzyści związane z jego popełnieniem,
- 3) środki płatnicze, itd. (tzw. brudne pieniądze), pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem przestępstwa przez inne osoby,
- 4) czynności sprawcze podejmowane w stosunku do tzw. brudnych pieniędzy.

Przy okazji najczęściej popełnianych przestępstw farmaceutycznych, które są podstawą postępowań przygotowawczych, najczęściej mamy do czynienia z organizacją sprzedaży sfałszowanych produktów leczniczych w ten sposób, że zyski z nich wpływają na rachunki bankowe tzw. „słupów”. Osoby te, chwilę po podpisaniu umowy o prowadzenie rachunku bankowego, świadomie tracą nad nimi władztwo poprzez odpłatne przekazanie członkom grupy przestępczej karty bankomatowej czy tokenów. W ten sposób umożliwiają im dysponowanie środkami na nich zgromadzonymi. Sprawca przestępstwa z art. 299 § 1 k.k. musi obejmować zamierzem wszystkie znamiona tego przestępstwa, z tym że nie musi znać prawnej kwalifikacji czynu zabronionego, z których pochodzą brudne pieniądze. Wystarczająca jest świadomość, iż stanowią one przestępstwa, a więc czyny, za które grozi odpowiedzialność karnosądowa.

Końcowo dodać należy, iż możliwe jest zakwalifikowanie określonych czynów z zakresu przestępczości farmaceutycznej jako oszustwa (art. 286 kk). Zaznaczyć przy tym należy, iż taka kwalifikacja wymagałaby m.in. wykazania, iż pokrzywdzony został wprowadzony w błąd co do oryginalności produktu, co spowodowało krzywdzące dla niego uszczuplenie majątku. Mając na uwadze powszechną świadomość społeczną co do kanałów dystrybucji leków, w tym leków na receptę, wykazanie powyższego może okazać się trudne.

Leszek Koźmiński

Zakład Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

Ekspert Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego

wpisany na listę biegłych sądowych przy Sądzie Okręgowym w Poznaniu

O FUNKCJI IDENTYFIKACYJNEJ PISMA RĘCZNEGO RAZ JESZCZE

Doskonałe przestępstwo

To miało być doskonałe przestępstwo. Idealna kradzież stulecia, po której jeśli nawet zostały ślady kryminalistyczne, to nie miały mieć one znaczenia. Plan był wyśmienity i wszystko wskazywało, że sprawdzi się – ku rozpaczy śledczych – do samego końca. Nikt jednak nie przypuszczał, że pomiędzy zbrodnią i karą tak istotną rolę odegra pismo ręczne i jego możliwości identyfikacyjne.

Idealny plan i udana kradzież

Konwojent, Mirosław Duda, ogolony na łyso, krępy, z bujną brodą, przyszedł do pracy w firmie Servo w roku 2014 wprost z ulicy, złożył życiorys, list motywacyjny, przeszedł rekrutację. Nikt się za nim nie wstawiał. Przez kilka tygodni pracował w Łodzi. Po tym czasie polecił go do poznańskiego oddziału wspomnianej firmy policjant z łódzkiego komisarzatu. Był dość skrytą osobą. Niechętnie mówił o swoim życiu prywatnym, co w firmie szanowano. Współpracownicy często zapraszali go na spotkania towarzyskie. On jednak sprytnie ich unikał, najczęściej tłumacząc to gorszym samopoczuciem (wymyślnego) chorego ojca. Szybko też zdobył zaufanie kolegów z pracy, przekonał ich, że „po prostu lubi jeździć” i usiadł za kierownicą pojazdów, w których konwojowali olbrzymie sumy gotówki.

Lipiec 2015 r. Uzbrojeni konwojenci, wśród nich Mirosław Duda, w czarnych uniformach mają uzupełnić pieniądze

w bankomatach PKO BP. Pierwszy postój wypada w Swarzędzu pod Poznaniem. Koledzy Dudy biorą kasetkę z pieniędzmi, wchodzi do sali z bankomatem. Konwojent zaś sam ucieka z pozostałymi pieniędzmi. Oślupiali pracownicy dzwonią do przełożonych, firma powiadamia policję. Samochód ma nadajnik GPS pozwalający go namierzyć. Ale okazuje się, że nadajnik nie działa. To nie przypadek, Duda był na to przygotowany – włączył urządzenie zakłócające sygnał. Porzuconą zaś pod lasem furgonetkę odnajduje grzybiarz. Policja wysyła ekipę śledczą, by zabezpieczyć ślady kryminalistyczne, licząc przede wszystkim na odfity linii papilarnych palców i ślady biologiczne. Duda znów okazuje się sprytniejszy, realizując kolejny element planu idealnego. Oblał furgonetkę chlorem, by zatrzeć wszelkie możliwe ślady.

Śledczy idą więc jego tropem. Przeszukanie szafki konwojenta w siedzibie firmy ochroniarskiej nie przynosi żadnych korzyści. Ta okazuje się być wręcz sterylna. Kolejny krok czynności wykrywczych związany jest z wywiadem o sprawcy kradzieży. Najłatwiej znaleźć informacje w aktach personalnych, w których leży kserokopia dowodu osobistego. Dzięki jego treści dowiadują się, że Mirosław Duda mieszka w Łodzi. Policjanci jadą pod podany adres, zatrzymują mężczyznę, wiozą go na komendę. Jednak mężczyzna nie przypomina konwojenta, ma też alibi. Fałszywy trop - złodziej ukradł mu tożsamość, zastąpił zdjęcie w cudzym dowodzie swoim.

Sytuacja śledcza staje się niezwykle trudna. Przesłuchania innych konwojentów nie wnoszą jakichkolwiek cennych informacji. Nikt o fałszywym Dudzie nie wie nic więcej. Był nowy w pracy, cichy, nie utrzymywał z nikim kontaktów. Policja odnajduje mieszkanie, które wynajmował, ale ono też jest sterylne czyste. Jego pozwolenie na broń – wystawione przez łódz-

ką komendę policji – okazuje się sfalszowane. Podobnie okazuje się być z zaświadczeniem lekarskim, lekarz w rzeczywistości nie miał nigdy takiego pacjenta. Fałszywy Mirosław Duda nie daje przez długi czas policjantom jakichkolwiek szans na identyfikację swojej osoby. Nie pomaga także publikacja medialna jego wizerunku.

Upubliczniony wizerunek konwojenta w celu jego identyfikacji
Źródło: <http://www.rp.pl/Sadownictwo/309249879-Kradziez-8-mln-zl-Ochroniarz-mial-pomocnikow.html#ap-1>

Niemożliwa identyfikacja

Najczęściej stosowane i najlepsze kryminalistyczne metody identyfikacji na tym etapie śledztwa nie tyle zawodziły, co nie były możliwe do zastosowania. Poszukiwany konwojent do skoku przygotowywał się odpowiednio długo i kompleksowo: ogolił włosy, zapuścił brodę, zażywał suplementy, by przybrać na wadze. Nosił okulary korekcyjne. Odbitek linii papilarnych palców nie pozostawił jedynie w porzuconej furgonetce, którą polał chlorem. Nie znaleziono ich również w siedzibie firmy, gdyż z uwagi na domniamaną chorobę cały czas "nasz" konwojent chodził w rękawiczkach. Był bardzo skrupulatny,

by nie zostawić po sobie żadnych śladów. Wbrew ogólnemu mniemaniu o powszechnym występowaniu śladów biologicznych, nie pozostawił żadnych tego typu tropów - w pracy nigdy nie jadł, nie pił, unikał starannie bezpośrednich kontaktów z przedmiotami i ludźmi. Nawet przebierał się na osobności – według śledczych chciał w ten sposób ukryć cechy swojego ciała, które mogłyby go w przyszłości zdemaskować.

Wykrycie sprawców

Wbrew pozornie beznadziejnej sytuacji policyjni śledczy trafiają na drobne tropy związane, tak przynajmniej mówią medialne przecieki, z kontaktami telefo-

nicznymi i osobistymi kilku wybranych osób. Niecałe dwa miesiące po skoku policja zatrzymuje dwóch policjantów (czynnego i byłego), żonę funkcjonariusza i teścia. Stawia im zarzuty. Zatrzymany ma być także wiceszef firmy ochroniarskiej, ale przed akcją policji Grzegorz Łuczak znika. Jest ciągle poszukiwany. Następny w kolejce do zatrzymania jest 46-letni Krzysztof W., krawiec z Łodzi. Ten przykładowy mąż i ojciec na kilka miesięcy zniknął z domu. Ponoć wyjechał do pracy za granicą, ale czas jego wyjazdu pokrywa się z pojawieniem się w Servo fałszywego konwojenta.

A jednak identyfikacja

Jak udowodnić, że krawiec ukradł osiem milionów? Prokurator zastanawia się, jakie dowody przedstawić w sądzie, by ten bezproblemowo zgodził się na areszt tymczasowy dla Krzysztofa W. Wcześniejsze ograniczenia identyfikacyjne nadal są aktualne, zwłaszcza że podejrzewany zgolił zarost, zapuścił długie włosy i znacznie schudł. Nie nosi już okularów korekcyjnych. Jak mówił jeden z policjantów - jest całkiem przystojnym mężczyzną i zupełnie nie przypomina ochroniarza z monitoringu. Czy to na pewno on był zatrudniony na fałszywe nazwisko Dudy i dokonał skoku stulecia?

Prokuratura stoi pod ścianą. Nawet najlepsze i najnowocześniejsze metody identyfikacji kryminalistycznej nie są pomocne. Badań daktyloskopijnych i DNA nie ma na czym wykonać, zaś na tym etapie postępowania antroposkopia kryminalistyczna nie dysponuje jeszcze wystarczającym materiałem dowodowym (badawczym). Policjanci mają pewien ślad – przychodząc do pracy, konwojent Duda musiał podpisywać się i wypisywać – choćby szczątkowo – dokumenty pełnienia służby ochronnej i konwojowej.

Śledczy przypominają sobie o jednej z najstarszych dziedzin kryminalistyki – badaniu dokumentów (pisma ręcznego i podpisów). „Są to badania, których walor identyfikacyjny w procesie dowodzenia jest niezwykle ważny, bowiem pismo ręczne jako ślad kryminalistyczny o charakterze psychofizycznym, indywidualnym i bezpośrednim – obok śladów linii papilarnych, śladów biologicznych czy badań fonoskopijnych – należy do tych śladów, które pozwalają na bezpośrednią identyfikację ich wykonawcy”²³.

Dostarczony biegłemu do badań materiał kwestionowany, dający szansę na identyfikację wykonawcy, a tym samym sprawcy zuchwałej kradzieży, jest w miarę obszerny. Zawiera kilkanaście podpisów o brzmieniu „Mirośław Duda” i „Duda” oraz mniejszą liczbę zapisów słowno-literowych. Wszystkie kwestionowane wzory stanowią czytelne formy kreślone piśmem zwykłym (minuskuła i majuskuła). Jednocześnie przedstawiają materiał badawczy bardzo nierówny pod względem przydatności identyfikacyjnej. Duża część kwestionowanych zapisów i podpisów sporządzona została w średnio-wolnym i wolnym tempie. Nie odznaczają się one naturalnością kreślenia, lecz obecnością silnych zaburzeń w pierwszej kolejności w zakresie motoryki kreślenia. Cechuje je wolne, niejednorodne tempo kreślenia z widocznymi śladami zatrzymań i zawahań w procesie pisania. Ponadto, odznaczają się drżeniem linii graficznej, dużą naciskowością środka pisarskiego na podłoże przy braku jej fluktuacji. Do charakterystycznych cech tych wzorów należy zaliczyć także obniżoną klasę pisma, dość liczne stosowanie wzorców szkolnych i manieryzmów graficznych.

²³M. Goc, J. Moszczyński (red.), *Ślady kryminalistyczne. Ujawnianie, zabezpieczenie, wykorzystanie*, PTK Difin, Warszawa 2007, s. 257.

Równolegle stwierdzono jednak, iż pomimo ww. właściwości graficznych zaburzających naturalność kreślenia, stosowane znaki literowe i cyfrowe noszą w miarę zindywidualizowane cechy grafokinetyczne. Powyższe ustalenia jakościowe przedłożonych kwestionowanych zapisów i podpisów wskazują na zastosowanie celowej deformacji graficznej pisma. Celem takich działań jest osiągnięcie efektu maskowania i zmiany nawykowego obrazu pisma ręcznego.

Należy podkreślić, iż literatura przedmiotu²⁴, a także doświadczenia praktyczne biegłych z zakresu kryminalistycznych badań pisma ręcznego i podpisów, wskazują, że tego typu metody maskowania naturalnego obrazu graficznego pisma nie ograniczają możliwości identyfikacyjnych wykonawcy. Tym samym tak przedstawiony materiał kwestionowany można było zakwalifikować do dalszych szczegółowych badań porównawczo-identyfikacyjnych w zestawieniu z odpowiednim – jakościowo (uwzględniającym adekwatne typy pisma) i ilościowo (zawierające liczne przykłady wykonawcze powstałe w dość szerokim zakresie czasowym) – materiałem komparatywnym.

Pozostałe kwestionowane zapisy stanowiły w pełni czytelne formy kreślone pismem zwykłym. Sporządzone zostały w średnio-szybkim tempie, naturalnie,

spontanicznie. W znakach graficznych nie stwierdzono występowania cech bezpośrednio wskazujących na świadomie stosowane zabiegi maskujące obraz własnego grafizmu. Wręcz przeciwnie, w poszczególnych literach i cyfrach ujawniono silnie zindywidualizowane cechy grafokinetyczne mogące świadczyć o nawykowo utrwalonym grafizmie wykonawcy. Tym samym w przypadku pozostałej części materiału kwestionowanego tym bardziej nie było jakichkolwiek zastrzeżeń niepozwalających na jego kwalifikowanie do zarządzonych szczegółowych badań porównawczo-identyfikacyjnych

Przesłany i zebrany wcześniej przez prokuratora materiał porównawczy pochodzący od Krzysztofa W. w pierwszej ocenie biegłego okazuje się być materiałem badawczą dość trudną i niewystarczającą do przeprowadzenia pełnych badań komparatystyczno-identyfikacyjnych. Materiał ten zawiera wyłącznie bezwzględne wzory pisma ręcznego i podpisów Krzysztofa W., co wydaje się być oczywiste z punktu widzenia czynności procesowych, nie będących tak daleko poprowadzonych, co czynności operacyjno-rozpoznawcze realizowane przez policjantów. Biegłego niepokoi zwłaszcza fakt wyraźnie zauważalnej cezuury czasowej, mającej odzwierciedlenie w obrazie stosowanego grafizmu. Jest nią okres lat 2014-2015, od którego probant w sposób dominujący stosuje formy graficzne kreślone wyłącznie wielkimi literami na wzór druku, dodatkowo z obniżeniem klasy pisma i motoryki kreślenia oraz większym manieryzmem konstrukcyjnym.

Uzupełnienie przez prokuratora, na żądanie biegłego, wzorów pisma ręcznego i podpisów Krzysztofa W. zdecydowanie poprawia sytuację analityczną i możliwości badawcze. Pełny materiał od ww. osoby zawiera wzory pochodzące z lat

²⁴ Zob. zwłaszcza: W. Stachewicz, *Zmiana nawykowego obrazu pisma ręcznego jako wynik celowej deformacji graficznej*, [w:] W. Lisowska (red.), *Metody maskowania zapisów odręcznych*, Zeszyty metodyczne. Badania dokumentów tom 11, Wydawnictwo CLK KGP, Warszawa 2001; M. Legień, *Wybrane problemy maskowania pisma ręcznego*, „Problemy Kryminalistyki” 1984, nr 165; J. Bartosiewicz, Z. Maćkowiak, *Więzienna szkoła strukturalnej depersonalizacji pisma na przykładach z praktyki badawczej*, „Problemy Kryminalistyki” 1997, nr 217.

1986-2015, z przewagą tych powstałych w okresie 2007-2012, w pełni naturalnych, spontanicznych, dość bogatych realizacyjnie i dojrzałych wykonawczo o dużym stopniu zindywidualizowania wykonawczego, zawierającego „constans grafokinetyczny” wykonawcy.

Przy tak odpowiednio i właściwie, z punktu widzenia wymogów metody graficzno-porównawczej, skompletowanym materiale²⁵, w wyniku przeprowadzonych czynności analitycznych, zgodnie z przyjętą metodą badań obejmującą eksplorację poszczególnych zespołów cech pisma ręcznego²⁶, stwierdzono, że pomiędzy materiałem komparatywnym pochodzącym od Krzysztofa W. oraz kwestionowanymi zapisami i podpisami – pomimo zauważalnych i konsekwentnie stosowanych w kwestionowanych wzorach działań maskujących, polegających na celowej deformacji graficznej w postaci zmiany nawykowego obrazu pisma ręcznego – występują zasadnicze dla podjętej opinii zbieżności grafokinetyczne, pozwalające na pełne ustalenia identyfikacyjne.

Spojrzenie całościowe – w perspektywie wnikliwie przeprowadzonej analizy poszczególnych zespołów cech pisma ręcznego i po uwzględnieniu specyficznych uwarunkowań związanych z konsekwentnie stosowanym maskowaniem naturalnych możliwości grafokinetycznych wykonawcy – na nadesłane do badań materiały kwestio-

nowane oraz porównawcze pozwoliło w pierwszej kolejności potwierdzić, iż kwestionowane wzory sporządzone zostały z użyciem celowej deformacji graficznej własnego pisma. Te celowe działania, mieszczące się zresztą w typowych ustaleniach badawczych literatury przedmiotu, skierowane zostały przede wszystkim na sferę graficzną pisma²⁷. Najsilniejsze i w miarę udane – z punktu widzenia wykonawcy ukrywającego własny grafizm – deformacje obejmują elementy strukturalne pisma, m.in. zmianę typu i klasy pisma, zmianę tempa kreślenia i naciskowości, zmianę wielkości i kąta nachylenia, zmianę impulsu pisma, aż wreszcie przekształcenie rozwiązań konstrukcyjnych znaków literowych i cyfrowych.

Jednocześnie – pomimo dalece zaawansowanych i rozwiniętych zabiegów deformacyjnych wykonawcy – w maskowanych wzorach kwestionowanych stwierdzono wyraźnie obecność wybranych tendencji ruchu determinujących uzewnętrznianie się zjawiska powtarzalności w wybranych elementach konstrukcyjnych znaków i cyfr. Wspomniane cechy powtarzalne stanowią swoistą wizytówkę tożsamości wykonawcy, który zgodnie ze swoimi predyspozycjami psychoruchowymi oraz ograniczeniami realizuje zindywidualizowany osobniczo paradygmat cech powtarzalnych. Właściwości te zakodowane są tak głęboko, że nawet w piśmie sztucznym i maskowa-

²⁵ Zob. T. Tomaszewski, *Czynniki uwzględniane w badaniach autentyczności podpisów*, „Człowiek i Dokumenty” 2010, nr 16, s. 49.

²⁶ Na wymóg metodologiczny kryminalistycznych badań pisma i podpisów, obejmujący analizę wszystkich aspektów (parametrów pisma) traktowanych łącznie, stanowiących niezbędne minimum umożliwiający sformułowanie wniosków identyfikacyjnych, zwraca uwagę M. Goc, *Współczesny model ekspertyzy pismoznawczej. Wykorzystanie nowych metod i technik badawczych*, Volumina.pl, Warszawa-Szczecin 2016, s. 207.

²⁷ Zob. zwłaszcza prace w tematycznych zeszytach metodycznych CLK KGP: W. Lisowska (red.), *Metody maskowania...*, op. cit.; W. Lisowska (red.), *Możliwości identyfikacji wykonawcy sfalszowanego podpisu*, Zeszyty metodyczne. Badania dokumentów, tom. 17, Wydawnictwo CLK KGP, Warszawa 2003; W. Lisowska (red.), *Deformacje pisma ręcznego*, Zeszyty metodyczne. Badania dokumentów, tom. 5, Wydawnictwo CLK KGP, Warszawa 1999.

nym dają się one wyodrębnić, gdyż trudno jest się ich pozbyć²⁸.

Ważnym – z punktu widzenia przeprowadzanych badań i formułowania z nich sprawozdania – jest fakt, iż, poza licznymi zapisami słownymi i cyfrowymi, istotną część kwestionowanego materiału stanowią konstrukcje podpisów o brzmieniu „Mirosław Duda” i „Duda”. Ich ograniczona znakowo formuła brzmieniowa, realizowana z użyciem procesów deformacyjnych, w perspektywie braku adekwatnych brzmieniowo wzorów porównawczych powoduje, że trudno jest bezpośrednio formułować pogładowe i analityczne zestawienia. Równocześnie kategorię (w zakresie wszystkich zespołów cech pisma ręcznego) ustalenie jednorodności wykonawczej w obrębie materiału kwestionowanego powoduje, że ujawnienie zbieżnych cech grafokinetycznych o wartości dystynktywnej pomiędzy kwestionowanymi wzorami i wzorami pisma ręcznego Krzysztofa W. pozwala na w pełni kategorię wnioskowanie i identyfikację wykonawcy.

Uboczny, ale dość ciekawy, jest fakt, iż w jednym z dokumentów dowodowych pośród wszystkich kwestionowanych zapisów wystawianych na Mirosława Dudę stwierdzono obecność dwóch typów grafizmów – w pełni naturalnego, spontanicznego obok tego celowo deformowanego. Nie stanowi zadania biegłego z zakresu badań pismoznawczych formułowanie odpowiedzi na pytanie, dlaczego w tym przypadku sporządzający w pierwszym w kolejności zapi-

sie miał „zapomnieć się” i zastosował naturalny, niczym niezmacony, własny grafizm nawykowy.

Niedoskonałe przestępstwo

To miało być doskonałe przestępstwo. Idealna kradzież stulecia, po której jeśli nawet zostały ślady kryminalistyczne, to nie miały mieć one znaczenia. Plan był wyśmienity i wszystko wskazywało, że może się to sprawdzić – nie było bowiem miejsca na „matkę” współczesnej kryminalistyki, daktyloskopię, nie pomogła „siostra” nowoczesnej kryminalistyki, analiza DNA. Ważną jednak rolę i pomoc procesową odegrał „stary, sprawdzony dział techniki kryminalistycznej” zajmujący się pismem ręcznym²⁹.

²⁸W. Siola, *Zjawisko powtarzalności zachodzące w inicjalnych częściach owali liter „a”, „g”, „d” jako istotny element w procesie identyfikacji pisma*, [w:]W. Lisowska (red.), *Wybrane tendencje ruchu determinujące uzewnętrznianie się zjawiska powtarzalności w elementach konstrukcyjnych owali, trzonów oraz niektórych znaków diakrytycznych*, Zeszyty metodyczne. Badania dokumentów, tom. 1, Wydawnictwo CLK KGP, Warszawa 1999.

²⁹Oczywiście odwołujący się do zasad identyfikacji pisma ręcznego, opartych na zdobyczach naukowych tej dziedziny kryminalistyki, a nie doświadczeniu i intuicji biegłych. Patrz. E. Gruza, *Intuicjonizm czy wiedza - przyczynek do zagadnienia metod wykorzystywanych w badaniach porównawczych pisma ręcznego*, [w:]T. Widła (red.), *Wokół problematyki dokumentu. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Antoniemu Felusowi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2005, s. 28-38.

UTRWALANIE WIZERUNKU POLICJANTA W TRAKCIE WYKONYWANIA CZYNNOŚCI SŁUŻBOWYCH W MIEJSCU PUBLICZNYM

W dobie błyskawicznego rozwoju technologii i techniki, w chwili obecnej praktycznie każdy telefon komórkowy/smartfon jest wyposażony w kamerę, za pomocą której można rejestrować obraz i dźwięk. Powszechna dostępność tego typu urządzeń daje wiele możliwości. Z tego też względu coraz częściej dochodzi do przypadków nagrywania w miejscach publicznych interweniujących funkcjonariuszy Policji. Zjawisko to, mimo swojej powszechności, nadal budzi szereg kontrowersji, a policjanci mają wątpliwości co do zasad i uregulowań prawnych takiego zachowania. I choć powstało wiele opracowań dotyczących przedmiotowego zagadnienia, to nadal - jako kadra dydaktyczna Szkoły Policji w Pile - spotykamy się z pytaniami w tym zakresie. Szczególnie duże zainteresowanie poruszaną tematyką wykazują policjanci szkolenia zawodowego podstawowego oraz z krótkim stażem służby.

Często w obecności osoby rejestrującej przebieg interwencji funkcjonariusze Policji zachowują się niepewnie. Obecność osoby nagrywającej policjanta wykonującego czynności służbowe wywołuje niepotrzebny stres, nerwowość i szereg innych negatywnych emocji. Policjanci niejednokrotnie zadają pytania: Czy osoba postronna może nagrywać policjanta podejmującego interwencję w miejscu publicznym? Czy może ona zamieszczać nagrany materiał z przebiegu interwencji w Internecie i innych środkach masowego przekazu? Czy policjant może zabezpieczyć telefon komórkowy z nagraniem, które może stanowić dowód w sprawie? Na pytania te postaramy się udzielić odpowiedzi w niniejszym artykule.

Samo nagrywanie (fotografowanie, filmowanie, nagrywanie dźwięku) umundu-

rowanego policjanta wykonującego czynności służbowe w miejscu publicznym, na przykład czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego, legitymowania albo kontroli osobistej/kontroli bagażu nie wymaga jego zgody i nie ma przepisów ogólnych zakazujących takich działań. Nie ma także podstaw prawnych, aby można było nakazywać osobom dokonującym nagrywania usunięcia nagranych materiałów. Natomiast otwartą kwestią pozostaje udostępnianie zarejestrowanego obrazu i dźwięku osobom trzecim, na przykład w Internecie. Bardzo dużo filmików z udziałem policjantów znajduje się zwłaszcza na serwisie You Tube. Fakt rozpowszechniania tego rodzaju nagrań, które cieszą się z reguły sporą oglądalnością, może stanowić podstawę odpowiedzialności zarówno karnej, jak i cywilnej – w zależności od konkretnego naruszenia, i powinien być rozpatrywany na kilku płaszczyznach.

Zgodnie z art. 23 k.c., dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. A zatem rozpowszechnianie wizerunku człowieka bez jego zgody stanowi naruszenie jego dóbr osobistych. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w swym wyroku z dnia 15 października 2009 r., sygn. akt I CSK 72/09, na wizerunek człowieka składają się dostrzegalne cechy fizyczne pozwalające na jego identyfikację. Poza tym Sąd Najwyższy wskazuje, iż może on obejmować również dodatkowe elementy związane z wykonywanym zawodem, jak charakterystyka, ubiór, sposób poruszania

się i kontaktowania z otoczeniem. Według treści art. 24 k.c., ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w k.c. może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Jeżeli zaś wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych. Powyższe przepisy nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim.

Rekapitulując, upowszechnianie nagrań zawierających wizerunek funkcjonariusza publicznego bez jego zgody jest niedozwolone i może rodzić odpowiedzialność na gruncie prawa cywilnego z tytułu naruszenia jego dobra osobistego. Istnieją jednak wyjątki, tj. sytuacje, kiedy publikacja wizerunku danej osoby nie będzie bezprawna, a mianowicie:

1. Nie będzie naruszeniem dóbr osobistych publikacja nagrania, w którym usunięte zostaną cechy osoby nagrywanej pozwalające na jej identyfikację (gdy zostanie dokonana tzw. anonimizacja), na przykład: zamazana zostanie jej twarz lub inne cechy wyróżniające, zmodulowany zostanie głos, dzięki czemu nie będzie możliwe rozpoznanie osoby utrwalonej na nagraniu.
2. Nie jest zabronione rozpowszechnianie wizerunku osoby powszechnie znanej, pod warunkiem, że rejestracji dokonano w związku z pełnieniem przez tę osobę funkcji publicznej, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych (art. 81 ust. 2 pkt 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). Należy podkreślić, że zdecydowana większość

funkcjonariuszy Policji nie wyczerpuje przesłanki „osoby powszechnie znanej”. Rozpowszechnianie ich wizerunku bez zgody wiązać się będzie z naruszeniem ich dóbr osobistych i odpowiedzialnością cywilną. Można przyjąć, że osobą powszechnie znaną jest, na przykład rzecznik prasowy Komendy Wojewódzkiej Policji albo komendant jednostki organizacyjnej Policji, aczkolwiek przepisy ustawy nie zawierają definicji pojęcia „osoba powszechnie znana”. Jak wskazano w komentarzu do przedmiotowego przepisu prawa (opubl. Lex, J. Bart), przy ustalaniu kręgu osób powszechnie znanych uwzględniane powinny być takie okoliczności, jak sprawowanie funkcji politycznych lub społecznych, popularność poza własnym środowiskiem ze względu na działalność zawodową, sportową, amatorską, hobbystyczną. Z orzecnictwa sądów wynika ponadto, iż bycie znanym „powszechnie” oznacza sytuację, kiedy wiedza o istnieniu danej osoby obiektywnie istnieje w przestrzeni publicznej. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim aktorów, piosenkarzy, polityków, osób prowadzących działalność gospodarczą lub społeczną (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2007 r., sygn. akt I CSK 134/07, LEX nr 485999). Do grona osób powszechnie znanych zaliczyć należy również te osoby, które niejako wprost godzą się na upublicznienie wiedzy o swoim życiu rodzinnym lub zawodowym (aktorzy, piosenkarze itp.) oraz te, których zachowanie wyraża konkludentną zgodę na rozgłos, na przykład politycy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2006 r., sygn. akt VI ACa 567/06, Lex nr 558390). Nie jest także wykluczone wprowadzenie relatywizacji wymogu „powszechnej znajomości danej osoby” w zależności od kręgu odbiorców, do których jest adresowana dana forma rozpowszechniania wizerunku. Na przykład dla lokalnej gazety przesłanka „osoby powszechnie znanej”

jest spełniona wówczas, gdy chodzi o wysokiej rangi urzędnika administracji państwowej lub samorządowej w danej miejscowości, mimo że osoba ta nie jest znana poza tym terenem. Jak wskazał w przytoczonym wyżej wyroku Sąd Apelacyjny w Warszawie, zaliczenie do grona osób powszechnie znanych powinno być dokonane z punktu widzenia momentu rozpowszechnienia wizerunku, nie zaś z uwzględnieniem późniejszego, ewentualnego rozgłosu wywołanego daną publikacją.

3. Nie będzie naruszeniem dóbr osobistych publikacja nagrania osób, które stanowią jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz czy też publiczna impreza (art. 81 ust. 2 pkt 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). Istotne tu będzie określenie, co stanowi główny element w prezentowanej formie. Jeżeli na przykład policjant znalazł się na fotografii przypadkowo albo odgrywał rolę jedynie drugorzędną, zgoda na rozpowszechnianie wizerunku nie będzie konieczna.

Co do nagrywania policjantów podczas czynności legitymowania innych osób, zachowanie takie nie stanowi naruszenia przepisu art. 49 czy też art. 51 ustawy o ochronie danych osobowych. Zgodnie z art. 23. ust. 1 tejże ustawy, przetwarzanie danych jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy:

- 1) osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych,
- 2) jest to niezbędne dla zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa,
- 3) jest to konieczne do realizacji umowy, gdy osoba, której dane dotyczą, jest jej stroną lub gdy jest to niezbędne do podjęcia działań przed zawarciem umowy na żądanie osoby, której dane dotyczą,
- 4) jest niezbędne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego,

- 5) jest to niezbędne dla wypełnienia prawnie usprawiedliwionych celów realizowanych przez administratorów danych albo odbiorców danych, a przetwarzanie nie narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą.

Przez przetwarzanie danych należy rozumieć operacje wykonywane na danych osobowych, takie jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, a zwłaszcza te, które wykonuje się w systemach informatycznych. Jednakże zupełnie inaczej wygląda sytuacja w wypadku nagrywania przez osoby trzecie, w celu uzyskania danych osobowych innej osoby lub informacji, do których uzyskania nie są uprawnione. Wówczas może mieć tutaj zastosowanie przepis art. 267 k.k.

Art. 267. § 1. k.k. Kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonej, otwierając zamknięte pismo, podłączając się do sieci telekomunikacyjnej lub przełamując albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do całości lub części systemu informatycznego.

§ 3. Tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem.

§ 4. Tej samej karze podlega, kto informację uzyskaną w sposób określony w § 1-3 ujawnia innej osobie.

§ 5. Ściganie przestępstwa określonego w § 1-4 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Aby doszło do wyczerpania znamion art. 267 k.k., należy upewnić się, że osoba nagrywająca jest świadoma tego, co robi i że celowo chce nagrać materiał dla

uzyskania informacji, do których nie jest uprawniona. Dodatkowo, należy uprzedzić ją, iż będzie dokonywana czynność legitymowania, a także wezwać do zaprzestania nagrywania.

W sytuacji nagrywania czynności przez osobę, której zachowanie nosi cechy groźby bezprawnej lub przemocy fizycznej mającej na celu zmuszenie funkcjonariusza publicznego do zaniechania czynności służbowej (nawet, gdy takie zaniechanie nie nastąpi), stanowi to wyczerpanie znamion przestępstwa spenalizowanego w art. 224 k.k. (tzw. czynny opór).

Art. 224 § 1. k.k. Kto przemocą lub groźbą bezprawną wywiera wpływ na czynności urzędowe organu administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia funkcjonariusza publicznego albo osoby do pomocy mu przybranej do przedsięwzięcia lub zaniechania prawnej czynności służbowej.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest skutek określony w art. 156 ciężki uszczerbek na zdrowiu, § 1 lub w art. 157 inne uszkodzenie ciała - średni i lekki uszczerbek na zdrowiu, § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Przedmiotem ochrony przepisu art. 224 k.k. jest swoboda podejmowania czynności urzędowych przez odpowiednie organy (§ 1), jak również swoboda podejmowania decyzji przez funkcjonariuszy publicznych co do podjęcia lub zaniechania czynności służbowej (§ 2). Czyn z art. 224 k.k. ma charakter formalny (bezskutkowy), jest dokonany z chwilą zrealizowania przez sprawcę określonych w nim czynności sprawczych. Jest to przestępstwo kierunkowe i może być popełnione tylko umyślnie w zamiarze bezpośrednim. Przemoc lub

groźba jest w tym wypadku narzędziem oddziaływania na psychikę indywidualnie oznaczonych osób (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 11 kwietnia 2002 r., sygn. akt II Aka 16/02). W kontekście nagrywania czynności policjantów należy również rozważyć, w niektórych wypadkach, naruszenie normy art. 241 § 1 k.k., tj. rozpowszechnianie publicznie wiadomości z postępowania karnego.

Art. 241. § 1. k.k. Kto bez zezwolenia rozpowszechnia publicznie wiadomości z postępowania przygotowawczego, zanim zostały ujawnione w postępowaniu sądowym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia publicznie wiadomości z rozprawy sądowej prowadzonej z wyłączeniem jawności.

Przedmiotem ochrony w art. 241 k.k. jest prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości poprzez zabezpieczenie postępowania przygotowawczego przed przedwczesnym rozpowszechnianiem zgromadzonych w tym stadium postępowania informacji, co mogłoby utrudnić lub uniemożliwić postępowanie karne lub wykrycie sprawcy przestępstwa, a więc zakłócić przebieg postępowania. W tym miejscu należy zaznaczyć, iż nie stanowi przestępstwa z art. 241 k.k. publiczne rozpowszechnianie przez dziennikarza wyników własnego „śledztwa dziennikarskiego”, nawet takiego, które jest zbieżne z tokiem urzędowego postępowania przygotowawczego, jeżeli w „śledztwie dziennikarskim” nie wykorzystano bez stosownej zgody wiadomości pochodzących z postępowania urzędowego. Należy przy tym zwrócić uwagę na art. 13 ust. 1 ustawy Prawo prasowe.

Art. 13. 1. ustawy Prawo prasowe. Nie wolno wypowiadać w prasie opinii co do rozstrzygnięcia w postępowaniu sądowym przed wydaniem orzeczenia w I instancji.

2. Nie wolno publikować w prasie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko

którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, jak również danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażą na to zgodę.

3. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 2, nie narusza przepisów innych ustaw. Właściwy prokurator lub sąd może zezwolić, ze względu na ważny interes społeczny, na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe.

4. Na postanowienie w przedmiocie ujawnienia danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe przysługuje zażalenie. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu toczy się postępowanie. Postanowienie wydane w toku postępowania przygotowawczego staje się wykonalne z chwilą uprawomocnienia.

Reasumując:

1. Nagrywanie funkcjonariusza Policji wykonującego czynności służbowe nie jest zakazane.
2. Rozpowszechnianie wizerunku funkcjonariusza Policji, z zastrzeżeniem wyjątków opisanych powyżej, bez jego zgody stanowi naruszenie jego dóbr osobistych, co daje mu podstawę do pociągnięcia do odpowiedzialności na gruncie prawa cywilnego.
3. Nagrywanie funkcjonariusza Policji w trakcie legitymowania innych osób, pomimo iż nie jest zachowaniem prawnie dopuszczalnym, nie pociąga za sobą odpowiedzialności, o której mowa w ustawie o ochronie danych osobowych.
4. W określonych sytuacjach działania osoby mającej na celu uzyskanie informacji, do której nie jest ona uprawniona, może rodzić odpowiedzialność z tytułu naruszenia normy art. 267 k.k.
5. Rejestrowanie czynności służbowych funkcjonariusza Policji przez osobę, której zachowanie nosi cechy groźby bezprawnej lub przemocy psychicznej mającej na celu zmuszenie funkcyjona-

riusza publicznego do zaniechania czynności służbowej (nawet, gdy takie zaniechanie nie następuje) stanowi znamię przestępstwa określonego w art. 224 k.k.

6. Publiczne rozpowszechnianie wiadomości dotyczących postępowania przygotowawczego, zanim zostały one ujawnione w postępowaniu sądowym, stanowi naruszenie normy art. 241 § 1 k.k.

Sugerowanym zachowaniem dla nagrywanego funkcjonariusza Policji jest każdorazowe informowanie osoby dokonującej rejestracji, iż funkcjonariusz Policji nie wyraża zgody na upowszechnienie swojego wizerunku i że w przypadku takiego upowszechnienia jest przewidziana odpowiedzialność cywilna z tytułu naruszenia jego dóbr osobistych. Ponadto, że w razie wyczerpania znamion czynów opisanych powyżej, grozi również odpowiedzialność karna.

Warto nadmienić, że art. 217 k.p.k. daje Policji możliwość zatrzymania (w wypadkach niecierpiących zwłoki) rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie, co pozwala na ewentualne zatrzymanie od osoby rejestrującej czynności służbowe policjanta w miejscu publicznym telefonu komórkowego/smartfona, przy użyciu którego zarejestrowano przebieg interwencji, podczas której mogło dojść na przykład do zachowań, które wyczerpują znamiona czynu zabronionego (czynnego oporu, czynnej napaści, znieważenia funkcjonariusza publicznego, naruszenia jego nietykalności cielesnej itp.). W takiej sytuacji należy spisać protokół zatrzymania rzeczy (art. 143 § 1 pkt 6 k.p.k.) oraz spis i opis rzeczy, którego kopię, jako pokwitowanie, należy natychmiast wręczyć osobie, od której rzecz (telefon komórkowy/smartfon z nagraniem przebiegu interwencji) została zatrzymana. Z kolei po formalnym wszczęciu dochodzenia/śledztwa, gdy nagrany materiał może być dowodem w sprawie, prokurator może wydać postanowienie o żądaniu wy-

dania rzeczy (w postaci nośnika z nagraniem).

Art. 217 § 1. k.p.k. Rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie lub podlegające zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym, przepadku, środków kompensacyjnych albo roszczeń o naprawienie szkody należy wydać na żądanie sądu lub prokuratora, a w wypadkach niecierpiących zwłoki – także na żądanie Policji lub innego uprawnionego organu.

§ 2. Osobę mającą rzecz podlegającą wydaniu wzywa się do wydania jej dobrowolnie.

§ 3. W razie zatrzymania rzeczy stosuje się odpowiednio przepis art. 228 postępowanie z przedmiotami znalezionymi w czasie przeszukania. Protokołu można nie sporządzać, jeżeli rzecz załącza się do akt sprawy.

§ 4. Jeżeli wydania żąda Policja albo inny uprawniony organ działający we własnym zakresie, osoba, która rzecz wyda, ma prawo niezwłocznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania, o czym należy ją pouczyć. Doręczenie powinno nastąpić w terminie 14 dni od zatrzymania rzeczy.

§ 5. W razie odmowy dobrowolnego wydania rzeczy można przeprowadzić jej odebranie. Przepisy art. 220 zasady dokonywania przeszukania § 3 i art. 229 dodatkowe elementy protokołu przeszukania stosuje się odpowiednio.

Należy zaznaczyć, iż osobą rejestrującą przebieg interwencji może być każdy, tj. pokrzywdzony czy sprawca czynu, jednak najczęściej będzie to osoba postronna, która w żaden sposób nie zakłóca przebiegu

interwencji i którą, jeżeli zajdzie taka potrzeba, będzie można wylegitymować celem ustalenia tożsamości, a następnie wezwać i przesłuchać w charakterze świadka. Policjanci muszą liczyć się z tym, że są funkcjonariuszami publicznymi, że działają w miejscach publicznych, często na oczach innych ludzi oraz że są i będą poddawani społecznej ocenie i surowej krytyce. Taka jest specyfika interwencji publicznych, że są one na widoku i specyfika służby w Policji. Zdarza się jednak, wcale nie rzadko, że w sprawach karnych dotyczących przekroczenia uprawnień/niedopełnienia obowiązków służbowych przez funkcjonariusza publicznego nagranie z telefonu komórkowego staje się głównym dowodem w całym postępowaniu.

Konkludując, policjant nie może zabronić nagrywania w miejscu publicznym swoich służbowych czynności, gdyż działanie takie nie jest w żaden sposób zakazane, natomiast rozpowszechnianie wizerunku policjanta może się wiązać z konsekwencjami prawnymi dla osoby, która taki wizerunek rozpowszechnia. Jeżeli dana osoba, bez konsekwencji prawnych, chce upublicznic to, co uwieczniła na filmie lub na zdjęciu wystarczy, że nie będzie rozpowszechniać wizerunku funkcjonariusza Policji, czyli zestawu cech, który pozwalałby na jego identyfikację. Tym samym, po dokonaniu anonimizacji - wypikselowaniu twarzy i fakultatywnie zmodulowaniu głosu policjanta, nie będzie rozpowszechniać wizerunku i nie narazi się na zarzut naruszenia dóbr osobistych, o których mowa w art. 23 k.c. i art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Paweł Łabuz

WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa Centrum Profilaktyki Biznesu

Jolanta Kamińska

Zakład Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

KONSTRUKCJA WERSJI OPERACYJNYCH W CZYNNOŚCIACH OPERACYJNO – ROZPOZNAWCZYCH

Zagrożenia przestępczością wprowadzają nowe kierunki rozwoju, nowe zasady i procedury czynności służbowych. W ostatnich latach w ustawodawstwie polskim wprowadzono szereg zmian m.in. w kodeksie karnym i kodeksie postępowania karnego. Nowelizacje przepisów mają na celu zwiększenie oraz poprawienie skuteczności działania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Zmiany dotyczą także czynności operacyjno - rozpoznawczych prowadzonych przez funkcjonariuszy służb specjalnych i policyjnych.

Czynności operacyjno - rozpoznawcze w Polsce są prowadzone wyłącznie przez uprawnione ustawami służby państwowe³⁰ w ramach, których wykorzystywane są formy i metody operacyjne w sposób jawny i niejawni. Brak jest szczegółowego procedury - uregulowania prawnego (ustawowego) w zakresie. Natomiast istnieje

szereg regulacji prawnych zarówno w ustawach kompetencyjnych jak i innych dotyczących zarządzania niektórymi metodami pracy operacyjnej w postaci wewnętrznych aktów prawnych (zarządzeń, instrukcji itp.).

W prowadzonych czynnościach operacyjnych przez uprawnionych funkcjonariuszy w ramach spraw (formach) operacyjnych, istotną kwestią realizacji celu czynności operacyjno – rozpoznawczych jest także weryfikacja potwierdzenia lub zaprzeczenia tworzonych wersji³¹ operacyjnych.³²

Wersje operacyjne, które są tworzone na potrzeby planowania poszczególnych czynności operacyjnych i jest to logiczna konstrukcja określonego „zachowania” (sytuacji) w ramach form i metod operacyjnych stanowiących także zasadnicze ukie-
runkowanie tych czynności w ramach weryfikacji określonych wersji.

Niewątpliwie w równoległe prowadzonych sprawach operacyjnych i postępowaniach przygotowawczych, ograniczając się jedynie do wersji śledczych (procesowych) nie dajemy możliwości tworzenia hipotez, przypuszczeń w ramach prowadzonych czynności operacyjno - rozpoznawczych. Brak wersji powoduje brak kreatywności, brak kierunków do działania by móc odpowiedzieć na nurtujące nas py-

³⁰ Pojęcie czynności operacyjno-rozpoznawczych jest terminem normatywnym, występującym w ustawach kompetencyjnych dziewięciu służb uprawnionych do prowadzenia tych czynności na terenie Rzeczypospolitej bez żadnych ograniczeń związanych z miejscem czy terenem ich wykonywania: o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 60.), o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu z dnia 24 maja 2002 r. (Dz. U. z 2017 r., poz. 60.), o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym z dnia z dnia 9 czerwca 2006 r. (Dz. U. z 2017 r., poz. 60, 244.), o Straży Granicznej z dnia z dnia 12 października 1990 r. (Tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 60.) o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego z dnia 9 czerwca 2006r. (Dz. U. z 2016 r., poz. 1318, 1955,2138.) o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych z dnia 24 sierpnia 2001 r. (Dz. U. z 2016 r., poz. 1483, 1948.) oraz o Krajowej Administracji Skarbowej z dnia 16 listopada 2016 r. (Dz. U. z 2017 r., poz.88).

³¹ Według Słownika Języka Polskiego: **wersja** (hipoteza) - jedna z postaci czegoś, częściowo różniąc się od innych; wariant; odmiana. jedna z kilku różnych relacji o tym samym wydarzeniu.

³² **Wersja operacyjna może dotyczyć:** formy (profilu) działalności przestępczej, stosowanych metod przestępczych, kontaktów, miejsc, elementów kontrwykrywczych w celu odwrócenia lub maskowania prowadzonej działalności przestępczej itp.

tania w danej sprawie. Należy podkreślić, że każda wersja powinna być;

- **logiczna**, tj. skonstruowana zgodnie z zasadami logicznego myślenia;
- **obiektywna** - uwzględniająca bezstronnie wszystkie okoliczności danej sprawy;
- **indywidualna**, tzn. oparta na przesłankach wynikających z faktów odnoszących się do konkretnej sprawy;
- **sprawdzalna**, czyli możliwa do sprawdzenia³³, aczkolwiek hipotetycznie istnieje możliwość braku jej sprawdzenia³⁴, co także inicjuje kolejne przedsięwzięcia operacyjne o różnym charakterze złożoności.

Można wyróżnić także kilka czynników, które mogą wpływać na prawidłowość w budowaniu wersji:

- czynniki psychologiczne,
- doświadczenie,
- wiedza,
- znajomość sprawy,
- "jakość" zgromadzonego materiału, dowodów,
- dostępność metod, sił i środków,
- możliwość pozyskania informacji,
- rutynowość,
- obiektywizm,

Istota i struktura wersji operacyjnych

Do języka polskiego słowo „wersja” zostało zapożyczone z francuskiego *version*, tłumaczonego, jako jeden z kilku sposobów przedstawienia tej samej sprawy, jedna z odmiennych relacji o wydarzeniu. Wersje to konkurujące ze sobą sądy hipotetyczne, przypuszczenia częściowo uzasadnione, a więc niepewne i wymagające sprawdzenia, czyli weryfikacji. Wersje

³³ Z. Czeczot, T. Tomaszewski: "Podstawy kryminalistyki ogólnej, Warszawa 1989, s. 47.

³⁴ Powyższe stwierdzenie może powodować niezrozumienie w nauce kryminalistyki, mimo że zakłada ona bardzo abstrakcyjną „wersję operacyjną”, która nie koniecznie ma na celu jej fizyczne i kompleksowe sprawdzanie, lecz podejmowanie określonych działań operacyjnych.

kryminalistyczne są to alternatywne hipotezy oparte na posiadanych materiałach sprawy, formułowane przez organ prowadzący postępowanie przy wykorzystaniu metod logiki, wiedzy z zakresu nauk prawnych i osobistego doświadczenia praktycznego, dotyczące zdarzenia mogącego okazać się przestępstwem. Innymi słowy, wersje kryminalistyczne są to częściowo uzasadnione, alternatywne domniemania na temat zdarzenia, jego przyczyn i następstw, wymagające zweryfikowania. Gdy uda się wykazać nieprawidłowość każdej konkurencyjnej hipotezy oprócz jednej, dla której znajdowano jedynie potwierdzenia to tę jedyną szczegółowo zweryfikowaną wersję uważa się za odpowiadającą faktycznemu stanowi rzeczy. Rzadko zdarzenie o cechach przestępstw czy też jego istotne elementy są tak jednoznaczne, że nie wymagają hipotez alternatywnych. Pozorna oczywistość pierwszych ustaleń bywa zwodnicza i, jak uczy doświadczenie kryminalistyczne oraz procesowe, może wynikać z celowych zabiegów obliczonych na wprowadzenie w błąd organów ścigania³⁵.

Szczególne znaczenie ma formułowanie i weryfikacja wersji kryminalistycznych w początkowej fazie postępowania, gdy informacji jest najmniej, a możliwość ich zróżnicowanej interpretacji najszersza. Łatwo na tym etapie pominąć jakąś wersję, a innej pochopnie nadać priorytet. Liczba wersji formułowanych na określony temat jest odwrotnie proporcjonalna do liczby posiadanych na ten temat wiarygodnych informacji. W miarę zagęszczenia się ustaleń następuje stopniowe osłabienie i eliminacja jednych, a umacnianie się innych alternatyw. Metod weryfikowania wersji jest tyle, ile jest rodzajów oraz wariantów czynności procesowo - kryminalistycznych oraz operacyjno - kryminalistycznych. Wyczerpujące wyliczenie zagadnień mogących być tematem wersji jest niemożliwe. Można jedynie wskazać problemy węzłowe, do wyjaśnienia których zmierzać będą czynno-

³⁵ P. Girdwoyń, *Wersje kryminalistyczne. O wykrywaniu przestępstw*, Warszawa 2001, s. 12.

ści organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w sprawie karnej.

Przedmiotem wersji mogą być:

- charakter przedmiotowego zdarzenia mogącego okazać się przestępstwem,
- przyczyny tego zdarzenia,
- przebieg zdarzenia w czasie i przestrzeni,
- spodziewane skutki zdarzenia,
- motywy i cel działania sprawcy,
- sposób powstania stwierdzonych śladów,
- ewentualne istnienie innych śladów,
- sposób działania sprawcy i jego późniejsze zachowanie,
- osoba sprawcy lub sprawców, forma i stopień jego winy³⁶.

Odpowiednio sformułowany i zweryfikowany asortyment wersji kryminalistycznych powinien umożliwić udzielenie odpowiedzi na tzw. „siedem złotych pytań”, z których najistotniejszą jest odpowiedź na pytanie: kto? Dotarcie do sprawcy umożliwia umiejętnie sformułowane wersje podmiotowe i mogące wchodzić w grę profilowanie, czyli określenie sylwetki psychofizycznej nieznanego sprawcy. Wersje kryminalistyczne można klasyfikować według podstaw podziału np. ze względu na: fazę postępowania (operacyjne, śledcze, jurysdykcyjne), podmiot formułujący (policyjne, prokuratorskie, sądowe), podmiot wersji, zróżnicowany stopień prawdopodobieństwa (oparte na nikłych podstawach faktycznych, oparte na niewątpliwych i dostatecznie szerokich podstawach), stopień zweryfikowania (wstępne, sprawdzone), rangę, czyli stosunek do faktu głównego bądź faktu dowodowego w procesie (wersje ogólne, wersje częściowe), zakres przedmiotowy (wersje szerokie, wersje wąskie). Duże znaczenie praktyczne ma kryterium podziału wersji na wersje ogólne i częściowe. Wersje ogólne dotyczą problemów najważniejszych i od ich rozstrzy-

gnięcia często zależy kontynuowanie postępowania i formułowanie dalszych wersji kryminalistycznych. Przedmiot wersji ogólnych dotyczy charakteru zdarzenia, mogącego uchodzić za przestępstwo oraz ustawowych znamion przestępstwa. Przedmiotem wersji częściowych są fragmenty i okoliczności zdarzenia, których poznanie warunkuje, umożliwia lub ułatwia rozstrzyganie w sferze wersji ogólnych. Przykładem wersji częściowych są hipotezy co do narzędzia przestępstwa, sposobu dostania się do obiektu, czasu zdarzenia, kierunku oddalenia się, miejsca ukrycia przedmiotu przestępstwa, grupowych właściwości sprawcy, motywu, zbycia mienia (ruchomości i nieruchomości) pochodzącego z przestępstwa, alibi, prawdziwości relacji, układów międzyludzkich, stanu technicznego urządzeń, powiązań przyczynowo-skutkowych oraz perspektywy w zapobieganiu³⁷.

Nie można określić katalogu zamkniętego struktur oraz systematyki tworzenia wersji, gdyż podobnie jak przestępczość są one dynamicznie ewoluującym czynnikiem wymagającym bieżącego doskonalenia i jest to po prostu pewien wariant, odmiana.

Taktyka tworzenia, sprawdzania i oceny wersji operacyjnych

Taktyka konstruowania wersji operacyjnych porównywalnie jak budowanie profilu przy profilowaniu kryminalnym³⁸ sprawcy jest procesem złożonym, podobnie jak przebieg ustalania *modus operandi*. Tok czynności można podzielić na trzy etapy: poszukiwanie źródeł informacji, ocena wiarygodności źródeł oraz rekonstrukcja tym samym istnieje wiele sposobów uzyskania informacji pomocnych w stworzeniu profilu.

³⁶ P. Girdwoyń, *Wersje kryminalistyczne. O wykrywaniu przestępstw*, Warszawa 2001, s. 13-14.

³⁷ K. Juszka, *Wersja kryminalistyczna*, Kraków 1997, s. 19.

³⁸ Profilowanie to dochodzenie do krótkiej, dynamicznej, charakterystyki zwięzłej ujmującej najważniejsze cechy nieznanego sprawcy i przejawy jego zachowań.

Tworzenie wersji kryminalistycznych nie powinno być traktowane jako szczególny etap w prowadzonym postępowaniu, który następuje dopiero wtedy, gdy zebrany zostanie znaczny sposób materiału dowodowego i innych informacji. Wersje kryminalistyczne powinny być, odpowiednio do rodzaju, stopnia i zakresu, tworzone i weryfikowane od momentu powzięcia pierwszych informacji o zdarzeniu interesującym organy ścigania, poprzez tok wszystkich czynności aż do końca postępowania prowadzonego przez dany organ. Wersje budowane są na podstawie materiałów nie tylko kompletnych, ale często niepewnych. Na kształt wersji wpływa też trudny do wyeliminowania, subiektywny punkt widzenia osób formułujących wersje, ich indywidualna zdolność logicznego myślenia, poziom wykształcenia, inteligencji oraz doświadczenia zarówno zawodowego, jak i życiowego. Duże znaczenie ma formułowanie i weryfikowanie wersji cząstkowych. Charakteryzują się one szczególnym dynamizmem, mają duży wpływ na tok i czynności procesowych i operacyjnych oraz wymagają elastyczności myślenia i skrupulatności działania. Najprościej można sobie to wyobrazić na przykładzie oględzin miejsca, bo każdy etap tej czynności służy ustalaniu faktów do weryfikowania wersji, z jakimi przystąpiono do oględzin³⁹.

Konstruowanie wersji operacyjnej jest nie zawsze schematycznym działaniem, lecz także wymagającym logicznego ułożenia potencjalnego sposobu działania (osoby lub grupy) bazując na posiadanych informacjach operacyjnych, którego różne są

źródła pochodzenia. Zakładając, że posiadany zasób informacyjny (informacji operacyjnych), który wzajemnie się pokrywa, a nawet powiela z różnych źródeł informacji jest w ten sposób uwiarygodnienie prawdopodobieństwa zobrazowanej działalności przestępczej. Praktycznie wersja operacyjna jest tworzona wyłącznie na posiadanych informacjach operacyjnych lub procesowych, jeśli sprawa dotyczy czynu lub działalności, w której równolegle prowadzone jest postępowanie przygotowawcze lub jurysdykcyjne.

Czynności pozaprocesowe niewątpliwie są bardzo istotne i wciąż wymagają tworzenia nowych ram prawnych, umożliwiających w miarę prężnie rozwijającego się postępu technologicznego realizację właściwych form i metod. Jedną z istotnych kwestii z trakcie prowadzonych czynności operacyjno - rozpoznawczych jest umiejętność prawidłowego sformułowania tez, hipotez tego, co się wydarzyło, bądź tego, co może się w przyszłości wydarzyć. By móc jak najbardziej wiarygodnie ocenić daną sytuację musimy dołożyć wszelkich starań by tworzone wersje, dały odpowiedź na szereg zadawanych pytań. Należy też pamiętać, że wersje mają charakter dynamiczny, zmienny. W literaturze i praktyce możemy spotkać się z wersjami dochodzeniowymi, śledczymi, dochodzeniowo - śledczymi i kryminalistycznymi, jak i policyjnymi, prokuratorskimi i sądowymi. Samo pojęcie wersji jest rozpatrywane w różnych znaczeniach. Żadne z nich nie wyczerpuje wszelkich możliwości, dlatego też w odniesieniu do przemijającego czasu i zmieniających się możliwości pozyskiwania informacji powstają nowe definicje. Jak dotąd nie ustalono wzorca definicji, jednakże trwa weryfikacja poszczególnych elementów pojawiających się pojęć.

³⁹ J. Wójcikiewicz, A. Biederman-Zaręba, J. Kabzińska, J. Stojer-Polańska, K. Juszka, *Kryminalistyka*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności Dom Organizatora, 2013, s. 54.

Należy pamiętać, że hipotezy utworzone w ramach prowadzonego postępowania przygotowawczego znajdują swoje umocowanie w etapie końcowym. Wówczas okaże się, na ile podjęte działania w ramach wersji pozwoliły poznać rzeczywistość. Prowadzący postępowanie przygotowawcze tworzy pierwsze wersje, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa. Pierwsze przypuszczenie dot. hipotezy zdarzenia opiera się na dowodach, śladach. Dokładne sprecyzowanie wersji następuje najczęściej w momencie sformułowania planów do śledztwa. Zakończenie czynności związanych z weryfikacją wersji następuje w momencie zamknięcia postępowania.

Można więc przeanalizować dokładnie to co miało miejsce, co ma i co może stać się w przyszłości. Analizując zgromadzony materiał oraz znając mechanizmy jakimi możemy się posłużyć, by móc uzyskać odpowiedzi na nurtujące nas pytania możemy przystąpić do budowania wersji kryminalistycznych. Wersje mają pomóc w odpowiedzi na kilka istotnych pytań. Odpowiedzi uzyskać powinniśmy budując odpowiednie wersje kryminalistyczne. Odpowiedzi otrzymamy dzięki wynikom uzyskanym wskutek realizacji poszczególnych czynności do danej wersji kryminalistycznej. Należy pamiętać, że w trakcie realizacji zadań może nastąpić częściowa lub całkowita zmiana kierunku działania. Realizując czynności w ramach danej wersji może nastąpić eliminacja pozostałych wersji wcześniej założonych bądź ich części. Niektóre zdania z poszczególnych wersji mogą zostać zdyskwalifikowane bez ich weryfikacji. Taki zwrot następuje najczęściej w wyniku potwierdzonych przypuszczeń opartych na dowodach. Realizując wersje często wychodzą na jaw nowe źródła, a przy tym nowe informacje dotąd nieznane. Po-

twierdzenie poszczególnych hipotez daje podstawę to tworzenia nowej ostatecznej wersji. Weryfikacja tej wersji ma dać odpowiedź na pytania pojawiają się z początkiem tworzenia wersji.

Wersje muszą być zawsze co najmniej dwie, niewłaściwą jest praktyką stworzenie tylko jednej wersji operacyjnej, która nie będzie obiektywną formą ukierunkowywania czynności operacyjno – rozpoznawczych, wręcz jednokierunkowym działaniem operacyjnym, pomijającym możliwość weryfikacji (poszukiwania) i ustalania źródeł dowodowych w prowadzonej sprawie operacyjnej. W przypadku skonstruowania kilku (dwóch lub więcej) wersji operacyjnych, także jedna powinna być bardziej „abstrakcyjna” od pozostałych, która wymusi prowadzących sprawę na wykonywaniu w celu jej potwierdzenia lub zaprzeczenia innych działań operacyjnych zarówno w stosunku do innych osób, miejsc, zdarzeń, środowisk, współpracy z innymi służbami i podmiotami.

Wersja operacyjna jako funkcja poznawcza i wykrywcza

Wersja jako relacja – rekonstrukcja⁴⁰ zdarzenia – wydarzenia tym bardziej na potrzeby realizowanych czynności operacyjno – rozpoznawczych, pełni z całą stanowczością kryminalistyczną funkcję poznawczą oraz w sytuacjach jej uwiarygodnienia i potwierdzenia także funkcję wykrywczą. Należy zaznaczyć, że w stosunku do rekonstrukcji wersja może być także wcześniejsza lub późniejsza w zależności od tego, co się stało (wydarzyło) i co się może stać (wydarzyć). W przypadku wersji operacyjnych jako element rozpo-

⁴⁰ W kryminalistyce **rekonstrukcja** jest odtwarzaniem zdarzeń.

znania⁴¹ lub rozpracowywania⁴² zaistniałej lub bieżącej działalności przestępczej osoby lub osób (grupy przestępczej).

Funkcją *poznawczą* w przypadku wersji operacyjnych są wszelkie częściowe lub całościowe potwierdzenia zawartych *tez* lub *hipotez* w opisie tej wersji, a tym samym przy jej weryfikowaniu w przypadku rozpoznawania wytypowanego w stworzonej wersji operacyjnej figuranta (sprawcy), poznanie jego korelacji z pozostałymi współsprawcami (wspólnikami), stosowanych metod przestępczych (taktyki przestępczej), stosowanej systematyki kontrwykrywczej, na którą składają się wszelkie elementy poza zapobieganiem działaniom organów ścigania wobec prowadzonej przez niego działalności przestępczej, ustalenie miejsc lokowania (maskowania lub legalizowania) środków materialnych pochodzących z przestępstwa, stosowanych rozwiązań technologicznych (wykorzystanych form komunikacyjnych itp.) oraz wiele innych tzw. detali, umożliwiających oraz wspomagających wyznaczenie dalszych kierunków operacyjnych jak zastosowanie także bardziej ofensywnych metod operacyjnych, np. kontroli operacyjnej⁴³ czy do-

⁴¹ **Rozpoznanie** – to zespół czynności operacyjno-rozpoznawczych mających na celu uzyskanie, gromadzenie i sprawdzanie niezbędnych do wykonywania zadań służb państwowych informacji o osobach, przedsiębiorstwach lub instytucjach, środowiskach, zdarzeniach, zjawiskach oraz przedmiotach, obiektach lub miejscach. (wg *poselskiego projektu ustawy o czynnościach operacyjno - rozpoznawczych*).

⁴² **Rozpracowanie** – to zespół zaplanowanych i systematycznie realizowanych czynności operacyjno-rozpoznawczych wobec osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób w związku z przypuszczeniem lub stwierdzeniem przygotowywania, usiłowania lub dokonania określonego przestępstwa albo nieustalonego rodzaju działalności przestępczej (wg *poselskiego projektu ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych*).

⁴³ Przykładowo: czynności określone w art. 19 ust. 1 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Dz. U. 2016 poz. 1782. Tekst jednolity.

konaniu w sposób niejawnym nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi, albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej⁴⁴, niejawnie nadzorowanie wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa, jeżeli nie stworzy to zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego⁴⁵.

Poza wymienionymi elementami funkcji poznawczej wersji operacyjnych jest także może nie konieczne celowych z założenia prowadzonych czynności operacyjno – rozpoznawczych, poznanie (rozpoznanie) cech osobowościowych (psychosemantycznych⁴⁶) jakim są; upodobania, fobie, nawyki, uzależnienia, słabości, podległości, zależności, nałogi, orientacje itp., które także stanowią ogromną „wiedzę” w zakresie kierunkowania oraz przygotowywania, a tym samym wdrażania istotnych metod operacyjnych w postaci kombinacji i gier operacyjnych.

Funkcja wykrywcza w wersjach operacyjnych jest zakładaną i celową na etapie ich samej konstrukcji, która umożliwia skuteczne zebranie oraz udostępnienie (przekazanie do Prokuratury⁴⁷) materiału dowodowego zebranego na etapie prowadzonych czynności operacyjno – rozpoznawczych. Nie należy ona bezpośrednio do klasycz-

⁴⁴ Przykładowo: Ibidem.

⁴⁵ Przykładowo: Ibidem.

⁴⁶ **Psychosemantyka** zakłada, że każdy człowiek posiada indywidualną matrycę pojęć, która powstała na bazie wychowania i doświadczeń, dlatego każdy z nas rozumie informacje inaczej. Informacja jest jednym z najważniejszych narzędzi zarządzania, sprzedaży, komunikacji z ludźmi. Sposób, w jaki jest budowana i przekazywana, ma wpływ na efektywność wykonywanych zadań, atmosferę w pracy i życie osobistym.

⁴⁷ Przykładowo: art. 19 ust. 15 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Dz. U. 2016 poz. 1782. Tekst jednolity.

nych funkcji kryminalistycznych jakim jest funkcja typująca⁴⁸ Istota wykrywczości w związku lub dzięki założeniu hipotetycznemu danej wersji operacyjnej, która najtrafniej uwiarygodniła *modus operandi*, a tym samym stała się poza efektywnym wykorzystaniu posiadanych na tym etapie informacji operacyjnych do jej konstrukcji (stworzenia). Potwierdzenie zakładanego wariantu (wersji operacyjnej) jest również osiągnięciem zakładanych celów prowadzonych spraw operacyjnych.

Ogólnie wersje kryminalistyczne mają duże znaczenie w funkcji identyfikacyjnej śladów kryminalistycznych znajdujących się jako przykładowo równoległy materiał dowodowy (procesowy), natomiast badania identyfikacyjne prowadzą do określenia sprawcy śladu *corpus delicti*. Stwarza to możliwość potwierdzenia wniosków o sprawcy przestępstwa lub o przebiegu zdarzenia, a także eliminuje przyjęte wersje.⁴⁹

Wersje operacyjne jako jedna z funkcji metod operacyjno – rozpoznawczych wspomagająca proces informacyjno – wykrywczy, stanowiący bardzo istotną rolę w planowaniu i koordynowaniu realizowanych czynności operacyjnych przez służby państwowe (policje itp.). Zapewniają one jej systematykę i celowość realizacji uprawnień i zadań ustawowych. Należy docenić znaczącą rolę tworzonych wersji operacyjnych szczególnie w zaawansowanych i skomplikowanych sprawach, wymagających niepodważalnego i pełnego materiału dowodowego.

Zdecydowanie można stwierdzić, że przy realizacji zadań w ramach poszczególnych wersji może nastąpić całkowity przewrót w sprawie i czynności mogą zmierzać w innym kierunku niż początkowo zakładano.

⁴⁸ Zgodnie z tym założeniem ślady są wykorzystywane do typowania sprawcy zdarzenia, np. pod względem płci, wieku, siły fizycznej, osobowości, środowiska, motywu działania.

⁴⁹ Szerzej: G. Kędzierska, W. Kędzierski, *Kryminalistyka – wybrane zagadnienia*, Szczytno 2011, s. 36.

PLANOWANIE W POSTĘPOWANIU

Planowanie – proces ustalania celów i odpowiednich działań, by je osiągnąć. Opisuując bardziej szczegółowo, jest to projektowanie przyszłości, jakiej się pragnie, oraz skutecznych środków jej organizacji. Planowanie to również przewidywanie warunków działania w ramach określonych granic czasowych, wyznaczanie celów i zadań oraz środków i sposobów ich najkorzystniejszej realizacji. Zróżnicowanie horyzontu czasu, do którego odnosi się planowanie, a w związku z tym możliwości rozpoznania kwantyfikacji uwarunkowań działania prowadzą do wyróżnienia planowania strategicznego (długoterminowego) oraz planowania operatywnego (krótkoterminowego)⁵⁰.

Prowadząc postępowanie przygotowawcze, organ procesowy ma obowiązek sprawdzenia wszelkich możliwych wersji zdarzenia. Obowiązek taki wynika między innymi w sformułowanych przez KPK dyrektywach postępowania, w szczególności na podstawie art. 2 § 1 pkt 1 KPK – postępowanie ma być prowadzone w taki sposób, aby sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności, natomiast art. 2 § 2 KPK mówi, że wszelkie rozstrzygnięcia powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne. Ponadto organy prowadzące postępowanie karne są obowiązane badać oraz uwzględniać okoliczności przemawia-

jące zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego - art. 4 KPK.

Prowadzący postępowanie przygotowawcze policjant jest zobowiązany do przestrzegania zasad procesowych.

Rozdział 2 - Zarządzenia nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 lutego 2017 r. brzmi:

§ 2. 1. Plan śledztwa powierzonego Policji do przeprowadzenia w całości lub w określonym zakresie albo plan czynności śledczych sporządza się tylko wówczas, jeżeli prokurator uzna, że zachodzi potrzeba jego sporządzenia. 2. Plan sporządzony zgodnie z udzielonymi wytycznymi, po aprobacie przez właściwego przełożonego, przedstawia się prokuratorowi w określonym przez niego terminie. 3. W dochodzeniu wszczętym przez Policję, plan sporządza się z inicjatywy policjanta wyznaczonego do prowadzenia postępowania lub na polecenie przełożonego, jeżeli uzasadnia to charakter dochodzenia, w szczególności stan jego skomplikowania faktycznego lub prawnego i wynikająca z niego potrzeba wielokierunkowych działań. 4. Plan dochodzenia, o którym mowa w ust. 3, zatwierdza kierownik komórki organizacyjnej Policji, w której jest prowadzone postępowanie. 5. Plany, o których mowa w ust. 1 i 3 oraz w § 4 ust. 1, włącza się do akt kontrolnych postępowania. 6. Nie sporządza się planu w dochodzeniach o wykroczenia skarbowe, a także w sprawach prowadzonych na podstawie przepisów u.p.n. 7. Jeżeli w związku z toczącym się postępowaniem przewiduje się korzystanie z form, metod i środków pracy operacyjnej, sporządza się odrębny plan

⁵⁰ B. R. Kuc, *Audyt wewnętrzny - teoria i praktyka*, Wyd. PTM, Warszawa 2002, s. 383

czynności operacyjno-rozpoznawczych, zgodnie z przepisami o pracy operacyjnej w Policji. § 3. Plan opracowuje policjant wyznaczony do prowadzenia postępowania, a jeżeli do prowadzenia postępowania powołano grupę śledczą, kierownik grupy lub wyznaczeni przez niego policjanci. § 4. 1. Niezależnie od planów sporządzonych w przypadkach, o których mowa w § 2 ust. 1 i 3, w sytuacjach tego wymagających, można w postępowaniu opracować plan jednej lub więcej czynności, które mają być dokonane przez Policję, zwłaszcza gdy będą realizowane wspólnie z funkcjonariuszami innych komórek lub jednostek Policji albo funkcjonariuszami innego organu postępowania. 2. Plan, o którym mowa w ust. 1, w jednostce Policji zatwierdza przełożony uprawniony do dysponowania środkami osobowymi i rzeczowymi zaplanowanymi do czynności. 3. Jeżeli do realizacji planu niezbędny będzie udział policjantów z różnych jednostek Policji, plan zatwierdza kierownik jednostki Policji lub komórki organizacyjnej służby śledczej Policji prowadzącej postępowanie, po jego uzgodnieniu z kierownikami właściwych jednostek Policji lub komórek organizacyjnych służby śledczej Policji. § 5. Sporządzenie planów, o których mowa w § 2-4, ma na celu, w szczególności: 1) zapewnienie prawidłowej organizacji prowadzenia czynności; 2) wskazanie środków niezbędnych do osiągnięcia celów czynności lub postępowania; 3) zapewnienie systematyczności czynności w postępowaniu; 4) wskazanie sposobu postępowania i środków niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa policjantom dokonującym czynności oraz osobom uczestniczącym w tych czynnościach. § 6. 1. Plan, o którym mowa w § 2 ust. 1 i 3, zawiera: 1) analizę materiałów postępowania; 2) w zależności od sytuacji wszystkie możliwe, nawet wzajemnie się

wykluczające, wersje zdarzenia i wynikające z nich kierunki działań; 3) wykaz planowanych czynności, z podaniem sposobów i terminów realizacji oraz ich wykonawców, a w razie potrzeby także ze wskazaniem niezbędnych środków rzeczowych. 2. Plany aktualizuje się stosownie do ujawnionych nowych okoliczności. 3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do planu czynności śledczych.

Jeżeli wystąpią przesłanki do sporządzenia planu śledztwa lub dochodzenia, w żadnym przepisie nie jest sprecyzowane, ile wersji powinno się znaleźć w planie. Przyjęte jest, że powinny być co najmniej dwie wersje, ponieważ wyraz „wersje” stanowi liczbę mnogą. Według zarządzenia nr 4 KGP z 9 lutego 2017 roku, w przypadku, gdyby policjant miał przyjąć jedną wersję śledczą, sporządzenie planu byłoby bezzasadne. Wersja w znaczeniu kryminalistycznym, jest to hipoteza, oparta na informacjach zebranych w danej sprawie, odnosząca się do charakteru zdarzenia, przyczyn jego przebiegu, a także osób i ról, w jakich one występują. Budując wersje śledcze należy uwzględnić wiele reguł:

1. Regułę mocnych podstaw - zasada ta, oznacza konieczność budowania wersji na takich podstawach, które oparte są na próbach eliminacji za pomocą operacji myślowych,
2. Regułę prostoty - należy budować wersje licząc się przede wszystkim z naturalnymi przebiegami badanego zdarzenia,
3. Regułę wielości - wymagane to wyraża się w postulatcie tworzenia kilku a nawet kilkunastu wersji cna ile pozwalają zebrane w danej sprawie informacje,

4. Reguła wyboru czasu - o czasie budowy wersji decydują przede wszystkim okoliczności danej sprawy.⁵¹

W planowaniu całokształtu czynności wykrywczych można wyodrębnić dwa zasadnicze etapy:

1. Etap intelektualny (konceptyjny) - polega na: analizie danych informacyjnych zebranych we wstępnej fazie działań wykrywczych, tworzeniu wersji zagadnieniowych (ogólnych) oraz częściowych (osobowych), opracowanie czynności wykrywczych weryfikujących poszczególne wersje oraz sposoby i środki ich realizacji,
2. Etap pisemny, nazywany także etapem pisemno-technicznym, polega na dokumentowaniu koncepcji wykrywczych (sporządzenie projektu planu)⁵².

Żeby plan czynności dochodzeniowo-śledczych był dobry powinien być: celowy, wykonalny, wewnętrznie zgodny, komunikatywny, elastyczny, terminowy, kompletny, racjonalny oraz sprawny.⁵³

Sporządzany plan czynności śledztwa lub dochodzenia powinien być w formie opisowej lub tabelarycznej.

Podsumowując całość, plan śledztwa lub dochodzenia ma w szczególności służyć koordynacji całości działań, ma zapewnić prawidłową organizację pracy wykrywczej, w szczegółowy sposób określić prawidłową taktykę postępowania, wskazać niezbędne środki do wyjaśnienia sprawy oraz, co najważniejsze, zapewnić środki niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa

policjantom dokonującym czynności oraz osobom uczestniczącym w czynnościach. Tworząc plan zwróćmy uwagę, aby w pierwszej kolejności planować zebranie dowodów w sprawie mogących ulec zniszczeniu lub zniekształceniu. Następnie planujemy czynności, które służą do zapobieżenia innym przestępstwom.

⁵¹ K. Juszka, Wersje kryminalistyczne, Zakamycze, Kraków 1997, s. 110-114.

⁵² W. Malowany, P. Werbowski, Planowanie czynności wykrywczych, Piła 2008, s. 20.

⁵³ P. Girdwoyń, Wersje kryminalistyczne, co wykrywaniu przestępstw, Wydawnictwo Prawnicze PWN, s. 66-68.

GROOMING - DZIECI ZAPŁĄTANE W SIECI

Ekspansja Internetu na wszystkich płaszczyznach naszego życia jest zjawiskiem oczywistym. Coraz większą część naszego czasu zawodowego oraz prywatnego przenosimy na platformy elektroniczne. Przed zakupami sprawdzamy w Internecie produkty, często od razu dokonując transakcji bez udawania się do sklepu stacjonarnego. Płatności wykonujemy kartą lub korzystając z elektronicznych systemów. Zamiast pisania tradycyjnych listów korespondencja przybiera formę e-maili, sms-ów lub wiadomości wysyłanych za pośrednictwem komunikatorów i portali społecznościowych. Dla naszych dzieci jest to tak oczywisty sposób rozmowy, że nawet nie zauważają jego oderwania od rzeczywistości. Nie zastanawiają się, jakie zagrożenia się w tym kryją.

Jeszcze kilkanaście lat temu sprawcy przestępstw seksualnych w udzialem nieletnich musieli spotykać się ze swoimi ofiarami w świecie realnym. Sam proces uwodzenia dziecka wiązał się z czasem narażenia sprawcy na reakcję otoczenia. Dlatego w dużej liczbie przypadków pedofilia była tragedią, która rozgrywała się w gronie rodziny i osób najbliższych. Stosunkowo niewiele przypadków wiązało się z uprowadzeniem dziecka, najczęściej wbrew jego woli. Próba „poderwania” osoby małoletniej w wieku poniżej lat 15 przez nieznanego sprawcę wiązała się z dużym ryzykiem dla sprawcy czynu.

Sytuację tę zmienił Internet. Dzieci korzystają z gier sieciowych umożliwiających chat, mają konta na portalach społecznościowych, często wbrew regulaminowi tychże, używają komunikatorów. Wszystko to odbywa się bez ścisłej kontroli dorosłych. Świat przyspiesza. Rodzice i opiekunowie pracują coraz dłużej, ciesząc się, że dziecko w domu znajduje czas samo dla siebie. Znajomi dziecka nie odwiedzają go

osobiście, komunikują się za pośrednictwem sieci. Na zdawkowe pytania „co robisz” lub „z kim rozmawiasz” rodzic zadowala się odpowiedzią „rozmawiam z kolegą”, „rozmawiam z Piotrkim”, „rozmawiam z Martą”.

Sieciowi pedofile wyszukują swoje ofiary na grach platformowych z opcją czatu, za pośrednictwem portali społecznościowych czy też for dla dzieci i młodzieży. Zaczynają od obserwacji dziecka w sieci, przeprowadzając wywiad na temat jego zainteresowań, czyli po prostu zbierając informacje. Bez większego problemu określają w ten sposób hobby, znajomych dziecka, jego rodziców i rodzeństwo – wszelkich danych pozwalających na pierwszy kontakt i jego późniejsze utrzymanie. Informacji potrzebnych „by rozmowa się kleiła”.

Nawiązanie kontaktu z dzieckiem bardzo często jest dwuetapowe. Bardzo często pedofil podaje się za rówieśnika tej samej płci, szczególnie w przypadku nawiązania kontaktu z dziewczynką. Ma to wzbudzić poczucie bezpieczeństwa u ofiary i pozwolić na wydobywanie dalszych informacji na jej temat. Poprzez utożsamianie się z problemami dziecka, wykazaniem tych samych zainteresowań, posługiwanie się slangiem dopasowanym do wieku ofiary pedofil sprawdza tożsamość dziecka, jednocześnie wyzyskując dane pozwalające na wzbudzenie zaufania przy kolejnym kontakcie.

Następnie zmienia swą tożsamość. Może łatwo sprawdzić, czy uzyskiwane dane są spójne z już posiadanymi, a tym samym czy na pewno ma do czynienia z prawdziwym dzieckiem, a nie z innym pedofilem lub osobą mogącą przekazać jego dane organom ścigania. Oczywiście posługuje się fikcyjnym awatarem, fikcyjnym kontem na portalu, za pośrednictwem którego prowadzi rozmowę. Sprawca nawiązuje kontakt z dzieckiem i rozpoczyna

proces urabiania. Wykorzystując posiadane informacje uzyskuje zaufanie ofiary – wykazuje te same zainteresowania, zna się na tych samych rzeczach i ma te same problemy w szkole i z rodzicami. Co jednak najważniejsze w tym etapie – pedofil ma dla dziecka zawsze czas. Czas, którego rodzicom na poznanie problemów dziecka zabrakło.

Człowiek jest z natury skory do interakcji, do dzielenia się przemyśleniami i problemami. Osoby potrafiące i chcące słuchać automatycznie darzymy sympatią i zakładamy, że one też nam ją okazują. Dziecko, które w sposób oczywisty pozbawione jest doświadczenia życiowego, daje się łatwo zmanipulować – poznaje bratnią duszę. Rozmowy stają się coraz dłuższe, dziecko zaczyna na nie wyczekiwać i samo stwarza dodatkowe możliwości kontaktu z pedofilem. Podaje mu swój numer telefonu, nie ma obiekcji przed zachowaniem w tajemnicy rozmów. Dziecko nie widzi nic nieprawidłowego w dzieleniu się swoimi myślami i informacjami z życia ze „swoim rówieśnikiem”. Ponieważ samo jest też ciekawe – nie widzi nic dziwnego, gdy pojawiają się pierwsze pytania dotyczące sfery seksualności.

W dodatku za możliwość podzielenia się problemami zaczyna dziecko odczuwać chęć zrewanżowania się. W swoim mniemaniu zakochuje się. W skrajnych przypadkach wystarcza zaledwie parę dni, w czasie których następuje wymiana kilku tysięcy wiadomości online, by dziecko było skłonne zacząć spełniać prośby sprawcy.

Najbardziej podatne są dzieci o niskim poczuciu własnej wartości. Pedofil wymienia się z dzieckiem zdjęciami (samemu oczywiście posługując się wcześniej zebranymi w sieci seriami zdjęć innej osoby w wieku podobnym do ofiary; w przypadku groomingu względem dziewczynki – najczęściej chłopca o parę lat starszego). Zapewnia dziecko o jego atrakcyjności, akceptuje je takie, jakie jest. Nie kieruje uwag, jak rodzice, by tego czy tamtego nie jadło lub nie ubierało. Pedofilowi podoba się wszystko, co dziecko chce. Często to wystarczy, by skłonić ofiarę do coraz od-

ważniejszych zdjęć. By pokazało, że jednak wcale nie jest grube, że jest atrakcyjne. Jeżeli to za mało, pedofile oferują niewielkie kwoty pieniędzy na zakup nowych spodni, nowej bielizny, by potem prosić o zdjęcia w nowym nabytku. W zasadzie tu mamy do czynienia z pierwszym punktem w czasie, w którym możliwe jest podjęcie działań prawnych mogących prowadzić do ustalenia i następnie doprowadzenia sprawy przed wymiar sprawiedliwości.

Art. 200a. kk (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553 z późniejszymi zmianami) w całości dotyczy groomingu – stadialnej postaci przestępstwa pedofilii skodyfikowanej jako oddzielne przestępstwo.

§ 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Jeżeli w toku rozmowy pojawia się propozycja poddania się innej czynności seksualnej za pośrednictwem Internetu, uwiecznienia swojego wizerunku nago i przesłania do sprawcy, nakłanianie do spotkania lub szantaż dziecka w celu jednego z powyższych – mamy do czynienia z przestępstwem. Także prezentowanie zdjęć erotycznych w celu uzyskania podobnych od ofiary będzie podlegało ściganiu. Już od tego momentu opiekun, który wszedł

w posiadanie informacji o tego typu komunikowaniu się dziecka z inną osobą za pośrednictwem Internetu powinien zwrócić się do Policji, by ta zaczęła ścigać sprawcę. To często jedyny moment, gdy już mamy do czynienia z przestępstwem, a jeszcze dziecku nie stała się krzywda.

Kim są potencjalne ofiary internetowego pedofila groomera? Dzieci, które są nieakceptowane, poszukujące uczucia, nowych doświadczeń, znudzone, poszukujące odpowiedzi na temat własnej orientacji seksualnej, a także poszukujące pieniędzy na realizację swojego hobby. Przede wszystkim dzieci, które nie znajdują oparcia w dorosłych. Niekoniecznie dzieci pochodzące z rodzin patologicznych. Bardzo często są to dzieci z normalnych domów, w których po prostu brakuje czasu na rozmowę, gdzie konsola i Internet zastępują wspólne wieczory z zabawą i rozmowami z rodzicami.

Co powinien zrobić opiekun, gdy zorientuje się, że taka sytuacja dotknęła jego dziecko? Przede wszystkim nie powinien dziecka karać na wyrost. Najważniejsza jest rozmowa z dzieckiem. Odebranie mu np. telefonu spowoduje tylko, że ofiara skontaktuje się ze sprawcą (pamiętajmy, że potencjalnie ofiara jest w sprawcy „zakochana”) i de facto ostrzeże go o tym, że rodzic mógł poinformować organy ścigania. Sprzęt, za pomocą którego dziecko komunikowało się z pedofilem powinien zostać zabezpieczony i przekazany Policji. Przede wszystkim zaś jak najszybciej należy zawiadomić właśnie Policję. Już sam grooming jest przestępstwem, co otwiera możliwości przeprowadzenia ustaleń. Zabezpieczony sprzęt zawiera dowody czynów – zapisane w pamięci przesyłane zdjęcia i treści korespondencji stanowiącej element groomingu. Nagłówki rozszerzone e-maili zawierają informację pozwalającą na ustalenie prawdziwej tożsamości wysyłającego. Zapisy korespondencji z komunikatorów będą stanowić dowód w sprawie, a logi zawierają informację pozwalającą na ustalenie, poprzez dostawców usług internetowych ISP oraz operatorów telekomunikacyjnych, prawdziwej tożsamości sprawcy.

Należy przy tym pamiętać, że nawet korzystanie z serwerów zagranicznych nie chroni sprawcy przez wykryciem. Możliwości prowadzenia ustaleń międzynarodowych są bardzo szerokie, a odpowiedzi uzyskiwane są często znacznie szybciej, niż w przypadku rodzimych operatorów. Możliwości prawne uzyskiwania danych od osób i podmiotów pośredniczących w dostarczaniu usług za pośrednictwem Internetu oraz samego Internetu zapewnia nam ustawa o Policji (z dnia 6 kwietnia 1990 r., Dz.U. 2016 poz. 147 z późniejszymi zmianami), w szczególności art. 20c. Szczegółowe zapisy znalazły się w ustawie Prawo Telekomunikacyjne (z dnia 16 lipca 2004 r., Dz.U. 2004 nr 171 poz. 1800 z późniejszymi zmianami) oraz ustawie o świadczeniu usług drogą elektroniczną (z dnia 18 lipca 2002 r., Dz.U. 2002 nr 144 poz. 1204 z późniejszymi zmianami). Możliwości prowadzenia przeszukania także działających systemów informatycznych i zabezpieczenia zebranych dowodów zostały zapewnione przez art. 219 k.p.k. w zw. z art. 236a k.p.k. (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1997 Nr 89 poz. 555 z późniejszymi zmianami).

Dzięki tak szerokim możliwościom zabezpieczenia materiału dowodowego oraz karaniu już za sam grooming, gdy nie doszło jeszcze do fizycznego spotkania między sprawcą a ofiarą, często udaje się uniknąć nawet przesłuchania dziecka. Pozwala to na oszczędzenie mu cierpienia oraz obiektywizuje sam proces. Dziecko pokrzywdzone w ten sposób często nawet nie wie, że stało się ofiarą przestępstwa. Nie wierzy w fakt, że korespondencję prowadziło z dorosłą osobą podszywającą się jedynie pod rówieśnika, przez co może w toku procesu chcieć chronić sprawcę. Zebranie obiektywnych dowodów i przerwanie na wczesnym etapie samego procederu uwodzenia dziecka pozwala na ograniczenie skutków psychologicznych dla ofiary. Należy pamiętać, że podstawowym celem tych działań jest właśnie zapewnienie bezpieczeństwa dziecku.

POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU ZAISTNIENIA ZDARZEŃ ZWIĄZANYCH ZE ZNEĆCANIEM SIĘ NAD ZWIERZĘTAMI

Z treści art. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (UOZ) wynika, że „Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę”⁵⁴.

Do zadań funkcjonariuszy Policji należy m.in. ujawnianie spraw i zdarzeń związanych ze znęcaniem się nad zwierzętami, zabezpieczenie śladów i dowodów oraz prowadzenie w tym zakresie postępowań przygotowawczych.

Przepisy ustawy gwarantują ochronę każdemu zwierzęciu kręgowemu przed znęcaniem się nad nim, określając przestępstwa i wykroczenia ścigane z urzędu, natomiast w sprawach nieuregulowanych w ustawie, do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy (art. 1 ust. 2 UOZ). Są one zgodne z uregulowaniami prawa międzynarodowego, w szczególności z Deklaracją praw zwierząt UNESCO z 15 października 1978 r. proklamowanej w Paryżu, wedle postanowień której zwierzę nie jest rzeczą⁵⁵.

⁵⁴ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997r. tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 60. z późn. zm.

⁵⁵ Por. np. M. Goettel, „Czasowe odebranie” oraz „przepadek” jako szczególna środki prawnej ochrony zwierząt,” *Studia prawnoustrojowe* 2011, t. 13, s. 126. Jakkolwiek należy odnotować i te głosy, które wskazują, że obowiązujące ramy prawne nie chronią zwierząt w sposób wystarczający, bowiem ich nie upodmiotowiają, tj. nie postrzegają ich jako równorzędnego z człowiekiem elementu środowiska. Por. np. D. Malinowska, *Problematyka podmiotowości prawnej zwierząt na przykładzie koncepcji utylizacji* Peter Singer, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska 2014, nr 2”, s. 187 i nast. Treść była zawarta w publikacji, „Przeciwdziałanie międzynarodowej przestępczości przeciwko środowisku naturalnemu z perspektywy organów ścigania”, pod red. W. Pływa-

Ustawa o ochronie zwierząt w art. 35 określa popełnienie przestępstwa przez osobę, która zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1-4 i podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Tej samej karze podlegać będzie także osoba, która znęca się nad zwierzęciem, a jeżeli sprawca wyżej wymienionych czynów działa ze szczególnym okrucieństwem, podlega wyższej karze pozbawienia wolności do lat 3.

Jeśli nastąpi skazanie za przestępstwo określone w art. 35 w ust. 1, 1a lub 2 UOZ sąd orzeka przepadek zwierzęcia, jeżeli sprawca jest jego właścicielem oraz może orzec lub orzeka tytułem środka karnego zakaz posiadania zwierząt od roku do lat 10.

Sąd może również orzec wobec sprawcy zakaz wykonywania określonego zawodu, prowadzenia określonej działalności lub wykonywania czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, a także może orzec przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa oraz przedmiotów pochodzących z przestępstwa, a także może orzec nawiązkę w wysokości od 500 zł do 100 000 zł na cel związany z ochroną zwierząt, wskazany przez sąd.

Przestępstwo znęcania się nad zwierzętami (art. 35 ust. 1a w zw. z art. 6 ust. 2 UOZ) może być popełnione jedynie umyśl-

czewskiego, A. Nowak, M. Porwisch Szczytno 2017-artykuł „Przestępstwo znęcania się nad zwierzętami w świetle ustawy z 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt dr hab. M. Szwejkowska, prof. UWM, dr W. Truszkowski

nie i to wyłącznie z zamiarem bezpośrednim. Użyte w definicji z art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt sformułowanie pozwala na jednoznaczne przyjęcie, iż za przestępstwo znęcania się nad zwierzętami odpowiada nie tylko osoba, która osobiście zadaje ból lub cierpienie zwierzęciu, ale również ten, kto świadomie dopuszcza do zadawania przez inną osobę bólu lub cierpienia zwierzęciu. Znęcaniem jest natomiast każde z wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy sposobów bezpośredniego postępowania w stosunku do zwierzęcia, które muszą być objęte zamiarem bezpośrednim sprawcy, zamiar odnosi się więc do samej czynności sprawczej, a nie do spowodowania cierpienia lub bólu. Dopuszczanie polega w praktyce na nie przeciwdziałaniu, czyli przyzwoleniu i jest świadome, gdy sprawca zdaje sobie sprawę z następstw swego zachowania się, czyli że inna osoba zachowa się w jakikolwiek sposób wskazany w ust. 2 art. 6.⁵⁶

We wskazanym art. 6 ust. 1 a ustawy o ochronie zwierząt ustawodawca wprowadził zakaz znęcania się nad zwierzętami, natomiast w art. 6 ust. 2 wskazał, że przez znęcanie się nad zwierzętami należy rozumieć zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpienia, a w szczególności:

- 1) umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia, niestanowiące dozwolonego prawem zabiegu lub procedury w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych, w tym znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie, a także wszelkie zabiegi mające na celu zmianę wyglądu zwierzęcia i wykonywane w celu innym niż ratowanie jego zdrowia lub życia, a w szczególności przycinanie psom uszu i ogonów (kopowanie);

- 2) znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie;
- 3) używanie do pracy albo w celach sportowych lub rozrywkowych zwierząt chorych, a także zbyt młodych lub starych oraz zmuszanie ich do czynności, których wykonywanie może spowodować ból;
- 4) bicie zwierząt przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bicie po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn;
- 5) przeciążanie zwierząt pociągowych i jucznych ładunkami w oczywisty sposób nieodpowiadającymi ich sile i kondycji lub stanowi dróg lub zmuszanie takich zwierząt do zbyt szybkiego biegu;
- 6) transport zwierząt, w tym zwierząt hodowlanych, rzeźnych i przewożonych na targowiska, przenoszenie lub przepędzanie zwierząt w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres;
- 7) używanie uprzęży, pęt, stelaży, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodujących zbędny ból, uszkodzenia ciała albo śmierć;
- 8) dokonywanie na zwierzętach zabiegów i operacji chirurgicznych przez osoby nieposiadające wymaganych uprawnień bądź niezgodnie z zasadami sztuki lekarsko-weterynaryjnej, bez zachowania koniecznej ostrożności i oględności oraz w sposób sprawiający ból, któremu można było zapobiec;
- 9) złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt;
- 10) utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego zaniedbania lub niechlujstwa, bądź w pomieszczeniach albo klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji;
- 11) porzucanie zwierzęcia, a w szczególności psa lub kota, przez właściciela bądź

⁵⁶ Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 16 listopada 2009 r. V KK 187/09, Legalis

- przez inną osobę, pod której opieką zwierzę pozostaje;
- 12) stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli zwierząt;
 - 13) organizowanie walk zwierząt;
 - 14) obcowanie płciowe ze zwierzęciem (zoofilia);
 - 15) wystawianie zwierzęcia domowego lub gospodarskiego na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażają jego zdrowiu lub życiu;
 - 16) transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie w celu sprzedaży bez dostatecznej ilości wody uniemożliwiającej oddychanie;
 - 17) utrzymywanie zwierzęcia bez odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku.

Wykaz zamieszczony w ust. 2 art. 6 ustawy o ochronie zwierząt, przedstawia typowe wypadki znęcania się. W przepisie tym zawarta jest jednakże otwarta definicja znęcania się nad zwierzętami, na co wskazuje użyty w tym przepisie zwrot „w szczególności”. Należy więc uznać, że za znęcanie się nad zwierzętami może być uznane każde zadawanie lub dopuszczenie do zadawania bólu lub cierpienia, nawet gdy zachowanie to nie zostało wymienione wprost w żadnym z punktów tego przepisu, który jednakże przedstawia typowe wypadki znęcania się. Należy natomiast podkreślić, że jeżeli zachowanie wyczerpuje opis któregoś z punktów, to Sąd nie musi już ustalać, że spowodowało ono ból lub cierpienie, gdyż to sam ustawodawca przesądził, że zachowania w tych punktach wymienione są znęcaniem się, czyli powodują ból lub cierpienie. Znęcaniem jest więc każdy z wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy sposobów bezpośredniego postępowania w stosunku do zwierzęcia, które muszą być objęte zamiarem bezpośrednim sprawcy, zamiar odnosi się więc do samej czynności sprawczej, a nie do spowodowania cierpień lub bólu.⁵⁷

⁵⁷ Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 16 listopada 2009 r. V KK 187/09, Legalis

Przestępstwo zabicia, uśmiercenia zwierzęcia określone w art. 35 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 1 lub w zw. z art. 33 i 34 UOZ polega na uśmierceniu zwierząt z innych powodów niż określone w ustawie lub niezgodnie z zasadami wynikającymi z UOZ oraz przepisów wykonawczych do niej. Przestępstwo to może być popełnione wyłącznie z winy umyślnej, w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym.⁵⁸

W celu ułatwienia ustalenia czy doszło do znęcania się nad zwierzęciem oraz jego postacią i konsekwencjami prawnymi, ustawodawca w art. 4 UOZ zdefiniował m.in. pojęcia:

- humanitarnego traktowania zwierząt - rozumie się przez to traktowanie uwzględniające potrzeby zwierzęcia i zapewniające mu opiekę i ochronę,
- okrutnych metod w chowie lub hodowli zwierząt - rozumie się przez to działania lub zaniechania człowieka prowadzące w sposób oczywisty do zmian patologicznych w organizmie zwierzęcia (somatycznych lub psychicznych), zwłaszcza w postaci skutków znoszenia dotkliwego bólu, przymuszania do określonego zachowania się (uległości) głodem, pragnieniem, działaniem prądu elektrycznego (z wyjątkiem używania pastuchów elektrycznych, treserów oraz urządzeń elektrycznych służących do przepędu zwierząt) bądź innymi zabiegami tego rodzaju, w szczególności karmienie i pojenie zwierząt przemocą,
- okrutnego traktowania – rozumie się przez to wymienione w ustawie przypadki znęcania się nad zwierzętami oraz inne postępowanie właściciela bądź innej osoby, prowadzące do skutków porównywalnych ze skutkami znęcania się,
- rażącego zaniedbania – rozumie się przez to drastyczne odstępstwo od określonych w ustawie norm postępowania

⁵⁸ Opracowanie – „ Postępowanie w przypadku przyjęcia zgłoszenia o zdarzeniu z udziałem zwierząt „, Algorytm dla Policji, Publikacja przygotowana przez Fundację Czarna Owca Pana Kota i Stowarzyszenie Ochrony zwierząt Ekostraż Kraków- Wrocław 2016.

ze zwierzęciem, a w szczególności w zakresie utrzymywania zwierzęcia w stanie zagłodzenia, brudu, nieleczonej choroby, w niewłaściwym pomieszczeniu i nadmiernej ciasnocie,

- szczególnego okrucieństwa – rozumie się przez to przedsięwzięcie przez sprawcę działań charakteryzujących się drastycznością form i metod, a zwłaszcza działanie w sposób wyszukany lub powolny, obliczony z premedytacją na zwiększenie rozmiaru cierpień i czasu ich trwania.

Jak wskazano w art. 5 UOZ, każde zwierzę wymaga humanitarnego traktowania. Przedmiotem ochrony jest życie i zdrowie zwierząt oraz ich wolność od zbędnego bólu i cierpienia. Co jednak charakterystyczne i wyjątkowe dla tego modelu ochrony to fakt, iż możliwość zastosowania określonej sankcji (o charakterze cywilnym, administracyjnym, a nawet karnym) może mieć miejsce nie tylko wobec osoby trzeciej, lecz także względem samego właściciela zwierzęcia lub osoby, której na podstawie innego tytułu prawnego przysługuje władztwo nad zwierzęciem, albo która nawet bez podstawy prawnej sprawuje faktyczne władztwo nad zwierzęciem.⁵⁹

Należy również wspomnieć, że ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (UOZ) wskazuje również na zachowania, które stanowią wykroczenie.

Podstawowymi wykroczenia przeciwko zwierzętom określone przez ustawodawcę w ustawie, które mogą być popełnione umyślnie i nieumyślnie są między innymi:

1. Brak zapewnienia zwierzętom domowym pomieszczenia chroniącego przed warunkami atmosferycznymi, z dostępem do światła dziennego, umożliwiającego swobodną zmianę pozycji ciała, odpowiedniej karmy i stałego dostępu do wody (art. 37 w zw. z art. 9 ust. 1 UOZ).
2. Trzymanie zwierząt domowych na uwięzi w sposób stały dłużej niż 12 godzin w

ciągu doby lub powodujące u nich uszkodzenia ciała lub cierpienie oraz niezapewniający możliwości niezbędnego ruchu. Trzymanie zwierząt domowych na uwięzi krótszej niż 3 metry (art. 37 w zw. z art. 9 ust. 2 UOZ).

3. Brak zapewnienia zwierzętom gospodarskim opieki i właściwych warunków bytowania (art. 37 w zw. z art. 12 ust. 1 UOZ).
4. Nieudzielenie stosownej pomocy zwierzęciu przez prowadzącego pojazd mechaniczny, który potrafił zwierzę lub niezawiadomienie przez niego o tym właściwych służb (art. 37 w zw. z art. 25 UOZ)
5. Naruszenie przez przewoźnika zasad transportu zwierząt (brak dokumentów, brak licencji, brak świadectw zatwierdzenia środka transportu, niewłaściwe warunki transportu; art. 37b UOZ)⁶⁰

Jak wskazuje art. 39 UOZ w sprawach o przestępstwa określone w art. 35 ust. 1, 1a lub 2 oraz wykroczenia określone w art. 37, a także w postępowaniu w sprawach nieletnich o czyn karalny określony w art. 35 ust. 1, 1a lub 2, prawa pokrzywdzonego może wykonywać organizacja społeczna, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą współdziałać z właściwymi instytucjami państwowymi i samorządowymi w ujawnianiu oraz ściganiu przestępstw i wykroczeń określonych w ustawie (art. 40 UOZ).

Z przepisów ustawy w art. 7 wynika, że zwierzę traktowane w sposób określony w art. 6 ust. 2, tj. znęcanie się nad zwierzętami może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta mia-

⁵⁹ M. Goettel, „Czasowe odebranie”..., wyd. cyt., s. 126

⁶⁰ Opracowanie – „Postępowanie w przypadku przyjęcia zgłoszenia o zdarzeniu z udziałem zwierząt”, Algorytm dla Policji, Publikacja przygotowana przez Fundację Czarna Owca Pana Kota i Stowarzyszenie Ochrony zwierząt Ekostraż Kraków - Wrocław 2016

sta) właściwego ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia i przekazane:

- 1) schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe lub laboratoryjne, lub
- 2) gospodarstwu rolnemu wskazanemu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), jeżeli jest to zwierzę gospodarskie, lub
- 3) ogrodowi zoologicznemu lub schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych.

Policja powinna współpracować z organizacjami pozarządowymi, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, gdyż te organizacje w znacznym stopniu będą wspomagać pracę policjantów w zakresie ujawniania, np. znęcania się nad zwierzętami i prowadzenia czynności związanych z tymi zdarzeniami, np. poprzez udzielenie rad i wskazówek dot. sposobu postępowania w danej sytuacji, dokonywania wstępnej oceny warunków bytowania zwierząt i ich kondycji, zapewnienie czasowej opieki zwierzętom, które zostały odebrane właścicielowi bądź opiekunowi przez funkcjonariuszy Policji lub które wymagają odebrania zwierzęcia wyżej wymienionym. Organizacje pozarządowe mogą również udzielać bezpośredniej pomocy zwierzętom, które ucierpiały lub mogą ucierpieć w wyniku działalności człowieka, np. zwierzętom poszkodowanym w zdarzeniach drogowych, zwierzętom porzuconym zagubionym lub dzikim, które znajdują się poza miejscem regularnego bytowania stwarzają zagrożenie, a także dostarczanie zabezpieczonych w wyniku prowadzonej działalności dowodów czynów zabronionych przez ustawę o ochronie zwierząt⁶¹.

⁶¹ Opracowanie – „Postępowanie w przypadku przyjęcia zgłoszenia o zdarzeniu z udziałem zwierząt „Algorytm dla Policji, Publikacja przygotowana przez Fundację Czarna Owca Pana Kota i Stowarzyszenie Ochrony zwierząt Ekostraż Kraków- Wrocław 2016

W przypadku przyjęcie zgłoszenia dot. niehumanitarnego traktowania zwierząt, należy w pierwszej kolejności zakwalifikować czy dotyczy to przestępstwa czy wykroczenia z ustawy o ochronie zwierząt. Następnie w zależności od formy zgłoszenia oraz okoliczności, należy przyjąć zawiadomienie / przesłuchać w charakterze świadka zgłaszającego. Jeśli zgłaszającym jest przedstawiciel organizacji społecznej, której statutowym celem jest ochrona zwierząt, przesłuchujemy go w charakterze pokrzywdzonego. W dalszej kolejności należy przeprowadzić niezbędne czynności w celu zebrania i zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa/wykroczenia w szczególności przeprowadzić oględziny miejsca utrzymania zwierząt oraz wstępnie ocenić warunki ich bytowania (np. ustalić czy zwierzęta utrzymywane są w stanie niechlujstwa, czy właściciel/opiekun zapewnił im właściwe warunki schronienia przed warunkami atmosferycznymi, dostęp do światła dziennego, czy mają stały dostęp do wody w przypadku zwierząt domowych, czy uwięź, na której przebywa ma przynajmniej 3 metry długości itd., wykonać dokumentację fotograficzną/filmową). Następnie wstępnie ocenić kondycję zwierząt (czy zwierzęta są widocznie: zaniedbane, wychudzone, odwodnione, okaleczone, chore, a w przypadku ich choroby – czy właściciel posiada dokumentację leczenia zwierząt i zweryfikować te informacje u ujawnionego/ wskazanego w dokumentach lekarza weterynarii oraz czy stosuje się do jego zaleceń. Należy również ocenić czy pozostawienie zwierząt pod opieką dotychczasowego właściciela/ opiekuna zagraża ich życiu lub zdrowiu, a w sytuacji niecierpiącej zwłoki zgodnie z uprawnieniami czasowo odebrać zwierzęta właścicielowi/ opiekunowi. W dalszej kolejności należy przeprowadzić niezbędne czynności do zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania⁶².

W powyższym aspekcie ważne jest również zaznaczenia roli wójta/ burmistrza/

⁶² Ibidem

prezydenta miasta w kwestii wypełniania obowiązków wynikających w ustawy o ochronie zwierząt. Jak wskazuje wspomniany wcześniej art. 7 UOZ, zwierzę, nad którym właściciel lub opiekun znęca się może być im czasowo odebrane na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia i przekazane schronisku, gospodarstwu rolnemu lub ogrodowi zoologicznemu.

Decyzja (o czym mowa w art. 7 UOZ) o czasowym odebraniu zwierzęcia, podejmowana jest z urzędu po uzyskaniu informacji od Policji, straży gminnej, lekarza weterynarii lub upoważnionego przedstawiciela organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, a przekazanie zwierzęcia, następuje za zgodą podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane. W przypadku braku takiej zgody lub wystąpienia innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia ww. podmiotom, zwierzę może zostać nieodpłatnie przekazane innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę. Przedmiotowa decyzja wójta (burmistrza, prezydenta miasta), podlega natychmiastowemu wykonaniu.

Gdy wystąpi sytuacja niecierpiąca zwłoki (art. 7 ust. 3 UOZ), gdzie dalsze pozostawianie zwierzęcia u dotychczasowego właściciela lub opiekuna zagraża jego życiu lub zdrowiu, policjant, strażnik gminny lub upoważniony przedstawiciel organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, odbiera mu zwierzę, zawiadamiając o tym niezwłocznie wójta (burmistrza, prezydenta miasta), celem podjęcia decyzji w przedmiocie odebrania zwierzęcia. W takim przypadku kosztami transportu, utrzymania i koniecznego leczenia zwierzęcia obciąża się jego dotychczasowego właściciela lub opiekuna, a do należności z tytułu ww. kosztów stosuje się przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W sytuacji, gdy sąd nie orzeknie w trybie art. 35 ust. 3

przepadku zwierzęcia, a także, jeżeli postępowanie karne w tej sprawie zostanie umorzone, odebrane zwierzę podlega zwrotowi.

Należy również wspomnieć, że do zadań własnych gmin wskazanych w art. 11 UOZ należy: zapobieganie bezdomności zwierząt i zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie, a odławianie bezdomnych zwierząt odbywa się wyłącznie na podstawie uchwały rady gminy.

Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą również zapewniać bezdomnym zwierzętom opiekę i w tym celu prowadzić schroniska dla zwierząt, w porozumieniu z właściwymi organami samorządu terytorialnego.

Rada gminy zgodnie z obowiązkami określonymi w art. 11a UOZ ma obowiązek m.in. wskazać gospodarstwo rolne w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich oraz zapewnić całodobową opiekę weterynaryjną w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.

Jak wynika ze statystyk, znęcanie się nad zwierzętami nie stanowi przestępstwa nagminnego, ale rośnie świadomość społeczna w kwestii naganności tego typu zdarzeń i budzi powszechne zainteresowanie opinii publicznej. Dlatego ważna jest współpraca Policji z organizacjami społecznymi związanymi z ochroną zwierząt, które mają częściowo tożsame uprawnienia jak funkcjonariusze Policji.

PRZESZUKANIE

Zbigniew Bogusz, Hanna Bigielmajer
Zakład Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

PRZYGOTOWANIE DO PRZESZUKANIA

Art. 50 Konstytucji RP

„Zapewnia się nienaruszalność mieszkania. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.”

Jednym z celów postępowania przygotowawczego, zgodnie z treścią art. 297 § 1 pkt 5 k.p.k., jest zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu. Zatem Policja, jako organ ścigania, jest zobowiązana do prowadzenia czynności poszukiwawczych mających na celu ujawnienie i zabezpieczenie dowodów w celu pociągnięcia sprawcy przestępstwa do odpowiedzialności karnej. Służą temu różne czynności procesowe uregulowane przez kodeks postępowania karnego, w tym zwłaszcza przeszukiwanie i zatrzymanie rzeczy.

Przeszukiwanie jest czynnością trudną z racji pomysłowości sprawców, a przedmioty zabezpieczone w wyniku tej czynności procesowej stanowią często koronny dowód w prowadzonym postępowaniu karnym.

Należy przy tym wspomnieć, że k.p.k. nie zawiera materialnoprawnej definicji „przeszukiwania”, pozostawiając to doktrynie i orzecznictwu, które dotychczas nie wypracowały jednolitego pojęcia. Zdefiniowanie przeszukiwania zależy od przedmiotu, któremu ma ono służyć, a mianowicie kryminalistyce czy procesowi karnemu.

Na uwagę zasługuje określenie sformułowane przez T. Grzegorzczaka, według którego przeszukiwanie to wykrywcza czynność dowodowa, będąca jednocześnie środkiem przymusu pozwalającym na le-

galne wkroczenie w sferę konstytucyjnie gwarantowanych praw i wolności osobistych w postaci nietykalności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji) i nienaruszalności mieszkania (art. 50 Konstytucji).⁶³ Z uwagi na jej wykrywczy charakter, unormowano ją jednak w przepisach o dowodach, nie zaś w środkach przymusu procesowego.

Jest ono czynnością procesową polegającą na dokładnym oglądaniu pomieszczeń, innych miejsc, rzeczy lub osób, mającą na celu przede wszystkim ujawnienie przedmiotów mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu, a także wykrycie lub zatrzymanie albo przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej. Dlatego też przeszukiwanie przeprowadza się niezależnie od woli i zachowania się osoby, z możliwością użycia siły niezbędnej do pokonania oporu osoby lub/i do pokonania przeszkody czy zabezpieczenia.

Prawidłowe przygotowanie się do przeszukiwania jest kwestią bardzo istotną, ponieważ ma ono wpływ na bezpieczeństwo policjantów (również osób przebywających na miejscu przeprowadzanej czynności) oraz na przebieg całego procesu wykrywczego i procesu dowodzenia winy.

⁶³ Kaznowski A.: Problematyka przeszukiwania mieszkania; w: „Prokuratura i Prawo” Nr 4/2010, s. 64 – 65, wraz z cytowaną tam literaturą.

Przygotowanie się do przeszukania nabiera szczególnej wagi zwłaszcza wtedy, gdy mamy do czynienia ze sprawami skomplikowanymi, wielowątkowymi i wieloczynowymi oraz takimi, w których występują podejrzani, którzy mogą okazać się niebezpieczni.

Przygotowanie do przeszukania, w zależności od rodzaju przestępstwa, charakteru sprawy oraz ilości czasu, jakim dysponuje Policja do momentu przeprowadzenia przeszukania, obejmuje takie elementy, jak:⁶⁴

1. Analiza materiałów (zapoznanie się z aktami postępowania przygotowawczego i materiałami operacyjnymi)

Przed przystąpieniem do przeszukania, prowadzący sprawę powinien jeszcze raz wnikliwie przeanalizować akta sprawy.⁶⁵ W jednostkach, w których istnieją piony dochodzeniowo – śledcze i operacyjno - rozpoznawcze, wskazane jest, aby analizy materiałów dokonywało przynajmniej dwóch policjantów: jeden z pionu dochodzeniowo – śledczego i drugi - z pionu operacyjno - rozpoznawczego. Takie współdziałanie obydwu pionów powinno przyczynić się do lepszego przygotowania przeszukania, a co za tym idzie – do skutecznego jego przeprowadzenia. Należy więc określić, co to będzie za przeszukanie, w jakiej sprawie będzie ono przeprowadzone i kogo dotyczy, jakich przedmiotów należy szukać oraz jakie jest realne zagrożenie ze strony osób zamieszkałych pod wskazanym adresem. W sytuacji dużego zagrożenia życia, zdrowia oraz mienia zasadnym jest, aby w czynnościach tych brał udział przedstawiciel grupy realizacyjnej (na przykład antyterrorystycznej, SPA, BOA).

Należy pamiętać, aby analizy materiałów dokonywali funkcjonariusze, któ-

rych wiedza praktyczna i teoretyczna zagwarantuje podjęcie właściwych decyzji. Przeprowadzona analiza stanowi bowiem podstawę do wytypowania miejsca, osób i rzeczy, które mają być poddane przeszukaniu oraz opracowania odpowiedniej taktyki jego przeprowadzenia, z uwzględnieniem odpowiednich wariantów.

W praktyce występują przypadki, gdzie policjanci udają się na przeszukanie, nie zapoznając się wcześniej z aktami (materiałami) i nie znając sprawy, ponieważ na przykład w ostatniej chwili muszą zastąpić prowadzącego postępowanie przygotowawcze, jadą ad hoc (wypadek niecierpiący zwłoki, art. 308 k.p.k.) czy też na skutek zlecenia czynności, w ramach pomocy prawnej, przez inną jednostkę Policji. Negatywny wynik takiego przeszukania bez przynajmniej podstawowego przygotowania, tj. rozpoznania osobowego, posesyjnego, terenowego i podstawowych sprawdzeń jest raczej przesądzony.⁶⁶

2. Określenie celu przeszukania

Określając cel przeszukania, należy ustalić, czego szukamy. Bierzemy tu pod uwagę m.in., jakie przedmioty mogą mieć znaczenie dla wyjaśnienia przestępstwa, wykrycia sprawcy i udowodnienia winy, ich cechy trwałe i znaki szczególne. W przypadku poszukiwania narkotyków lub materiałów wybuchowych należy zabezpieczyć udział odpowiednio wyszkolonego psa służbowego oraz udział doświadczonych w danej dziedzinie funkcjonariuszy, biegłych, ekspertów itp.⁶⁷

3. Sprawdzenie osoby, u której ma być przeprowadzone przeszukanie

Właściwe rozpoznanie wytypowanego obiektu (osoby) pozwala w sposób bardzo dokładny określić zakres przeszukania, niejednokrotnie pozwala też na uniknięcie przeszkód lub pomyłek utrudniają-

⁶⁴ Strzelbicki J.: Przeszukanie. Szkoła Policji w Słupsku, Zakład Prawa, Słupsk 1996, s. 9.

⁶⁵ Radecki W., Ziarczyk S.: Przeszukanie i zatrzymanie rzeczy jako procesowe czynności poszukiwawcze w postępowaniu karnym. Centrum Szkolenia Policji Legionowo 2002, s. 16-17.

⁶⁶ Kuśnierz Z.: Przeszukanie. Szkoła Policji w Pile, Piła 1990, s. 10.

⁶⁷ Strzelbicki J.: Przeszukanie... op. cit., s. 9.

cych, a czasami uniemożliwiających realizację przewidywanych czynności.⁶⁸

Dlatego też policjant „opracowujący” osobę, której przeszukanie dotyczy, powinien ustalić:

- dane personalne osoby;
- wygląd osoby;
- czy dana osoba rzeczywiście mieszka lub może tylko czasami przebywa pod znanym organom ścigania adresem;
- przeszłość kryminalną osoby;
- przeszłość kryminalną innych osób mogących przebywać w miejscu dokonywania przeszukania, w szczególności, czy istnieje z ich strony ryzyko agresywnego zachowania;
- umiejętności specjalne;
- dewiacje;
- zwyczaje;
- słabe strony;
- posiadanie zarejestrowanej broni palnej;
- posiadanie innego uzbrojenia;
- gdzie taka osoba pracuje i w jakich godzinach (jeżeli nie jest nigdzie zatrudniona, to jakie źródło dochodów posiada);
- jaki osoba posiada majątek itp.;
- jaki tryb życia osoba prowadzi;
- czy i jakie pomieszczenia użytkuje w miejscu zamieszkania lub poza adresem zamieszkania (garaż, dodatkowe piwnice, strychy, altany na działkach, domy letniskowe, skrytki pocztowe itp.);
- kto z nią zamieszkuje (ze szczególnym uwzględnieniem osób małoletnich) i czy osoby te były karane;
- kto zamieszkuje w sąsiedztwie (i czy osoby te były karane);
- jaki jest dostęp do zajmowanych przez nią pomieszczeń;
- z kim osoba ta utrzymuje bliskie kontakty;
- czy w miejscu zamieszkania znajdują się zwierzęta.

Ponadto, powinno nastąpić dokładne sprawdzenie osoby w policyjnych i pozapolicyjnych zbiorach danych. Sprawdzenia powinny być tak przeprowadzone, aby nie

ujawnić zainteresowania Policji daną osobą czy też obiektem.

4. Opracowanie obiektu podlegającego przeszukaniu

Po uzyskaniu niezbędnych informacji o osobie, u której ma zostać przeprowadzone przeszukanie, należy również zebrać stosowne dane o obiekcie, gdzie będzie przeprowadzona czynność.⁶⁹

Dokonując opracowania obiektu, należy go dokładnie, tak jak i osobę, sprawdzić w policyjnych i pozapolicyjnych bazach danych (czy na przykład lokal, pomieszczenie nie jest objęte obserwacją przez inne służby, jednostki lub komórki organizacyjne Policji). Ponadto, należy sprawdzić, gdzie jest usytuowany budynek, na którym piętrze znajduje się mieszkanie i z jakich pomieszczeń się ono składa (pokoje, kuchnie, przedpokoje, łazienki, ubikacje, balkony, jakie jest dojście do lokalu, stan oświetlenia, rodzaj umeblowania, liczba wejść, ich położenie itp.).

Należy także ustalić, gdzie znajdują się zabudowania gospodarcze (garaże, szopy, składy, magazyny itp.), pomieszczenia i urządzenia użytkowe (piwnice, pralnie, strychy, suszarnie, schrony, zsypy na śmieci, szafki z licznikami, skrzynki na listy itp.), podwórka ze wszystkimi właściwościami naturalnymi i przedmiotami (ziemia, rośliny, pojazdy, studnie, śmietniki itp.).

Opracowanie obiektu, podobnie jak osoby, powinno być prowadzone w całkowitej dyskrecji, aby nie ujawnić zainteresowania Policji, a tym samym ostrzec zainteresowanego. Takie działanie pozwoli uniknąć pomyłek, czy też niepotrzebnego zaskoczenia na miejscu działania, gdzie w tym samym czasie mogą być realizowane zadania, na przykład przez CBŚP, ABW, ŻW itp. lub wprowadzenia w błąd (na przykład wprowadzenie Policji przez podejrzanego nie do swojego mieszkania lub garażu, pomieszczenia gospodarczego itp.).

⁶⁸ Kuśnierz Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 10.

⁶⁹ Uniszewski Z.: Przeszukanie – problematyka kryminalistyczna. Wydawnictwo NERITON, Warszawa, 2000 r., s. 63.

Decyzją Nr 11/2014 Dyrektora Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji z dnia 11 lutego 2014 r. w sprawie utworzenia podzbioru tematycznego „Kartoteka miejsc” w zestawie zbiorów informacji „System Informacji Operacyjnych” w zestawie zbiorów informacji SIO, a dokładniej w zbiorze System Meldunku Informacyjnego, utworzono podzbiór tematyczny o nazwie „Kartoteka miejsc”. W podzbiórze tym przetwarzane są informacje o miejscach/adresach (bez danych osobowych) mających znaczenie w prawidłowej realizacji przez Policję czynności operacyjno - rozpoznawczych lub dochodzeniowo - śledczych. Do korzystania z informacji przetwarzanych w „Kartotece miejsc”, w zakresie niezbędnym do realizacji zadań służbowych, podejmowanych w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw oraz ścigania ich sprawców uprawnieni są policjanci służby kryminalnej i śledczej.

Ważnym elementem, mającym wpływ na prawidłową koordynację działań wszystkich podmiotów czuwających nad przestrzeganiem porządku prawnego, jest zagwarantowanie dostępu do informacji o miejscach również funkcjonariuszom innych uprawnionych organów. Dostęp ten realizowany jest za pośrednictwem dyrektora Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji (obecnie dyrektora Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji). Należy zaznaczyć również, że uprawnieni funkcjonariusze Policji mogą dokonać sprawdzenia miejsca w zbiorach informacji administrowanych przez inne organy uprawnione do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Sprawdzenia miejsca/adresu funkcjonariusz dokonuje bezpośrednio we właściwym organie bądź za pośrednictwem komórki właściwej w sprawach wywiadu kryminalnego. Uprawnieni policjanci dokonują obligatoryjnego sprawdzenia i rejestracji miejsca w „Kartotece miejsc” w przypadku przygotowania zasadzki. Ponadto, mogą dokonać sprawdzenia miejsca w toku wykonywania

innych czynności operacyjno - rozpoznawczych oraz mogą dokonać rejestracji w związku z planowaną czynnością przeszukiwania miejsca.

Rejestracja w „Kartotece miejsc” obejmuje m.in. takie informacje, jak: adres - zawierający informacje dotyczące województwa, powiatu, gminy, miejscowości, nazwy ulicy, numeru posesji, numeru mieszkania lub inne dane umożliwiające jednoznaczną identyfikację miejsca, na przykład współrzędne geograficzne; powód rejestracji, na przykład zasadzka wraz ze wskazaniem planowanego okresu jej trwania lub w związku z zainteresowaniem operacyjnym; dyspozycję w zakresie udzielenia informacji o miejscu, na przykład „nawiązać pilnie kontakt z ...”, „nie informować o rejestracji przed wcześniejszym kontaktem z rejestrującym”, „udzielić informacji o rejestracji”.

Przed zarejestrowaniem informacji o miejscu operator stacji dostępowej SIO (funkcjonariusz lub pracownik Policji komórki organizacyjnej właściwej w sprawach wywiadu kryminalnego) każdorazowo dokonuje sprawdzenia, czy miejsce to nie jest już zarejestrowane w zbiorze. Wyklucza to możliwość wielokrotnego zarejestrowania tego samego miejsca przez różne komórki organizacyjne Policji. W takim przypadku na zainteresowanych stronach ciąży obowiązek skoordynowania działań. Informacje o miejscu przetwarzane są w zbiorze wyłącznie przez okres, który został oznaczony w momencie ich rejestracji, z tym zastrzeżeniem, że istnieje możliwość przedłużania okresu rejestracji miejsca do momentu zakończenia działań, w ramach których dokonano rejestracji. Po upływie oznaczonego okresu informacje o miejscach są trwale usuwane z zestawu zbiorów informacji SIO. Uruchomienie opisanej funkcjonalności jest kolejnym elementem wpisującym się w szeroko rozumiany proces zarządzania informacją. Rozwiązanie to zapewnia, przy minimalnym zaangażowaniu sił i środków, stały dostęp do aktualnych informacji i minimalizuje ryzyko podejmowania działań przez komórki organi-

zacyjne Policji (i innych służb) w odniesieniu do tego samego miejsca.⁷⁰

5. Określenie czasu przeszukania

Wybór optymalnego czasu przeszukania jest również elementem ważnym, gdyż daje gwarancję osiągnięcia zamierzonego celu. W praktyce jest on uzależniony od wielu czynników obiektywnych i subiektywnych.

Ogólnie należy stwierdzić, że do przeszukania należy przystąpić niezwłocznie, gdy zostaną zebrane podstawowe informacje o przedmiotach podlegających odebraniu oraz osobach i obiektach, co do których stosowne czynności mają być przeprowadzone.

Ze względów taktycznych przeszukanie powinno odbyć się w momencie nieoczekiwanym dla osoby podejrzanej lub innej osoby oraz, jeżeli przewiduje się przeprowadzenie przeszukania w kilku obiektach związanych z jedną sprawą, wówczas należy je dokonać jednocześnie we wszystkich miejscach.⁷¹

Przepisy zawarte w k.p.k. poddają czynność przeszukania różnym rygorom, w zależności od tego, czy jest to przeszukiwanie pomieszczeń zamieszkałych, lokali dostępnych dla nieokreślonej liczby osób, jak kina, kasyna, restauracje, dyskoteki albo służących do przechowywania przedmiotów, pomieszczeń zajętych przez wojsko, pomieszczeń lub miejsc zamkniętych należących do instytucji państwowej lub samorządowej czy też innych miejsc.

Co do zasady, pomieszczenia, w których może być przeprowadzone przeszukiwanie, ustawodawca podzielił na zamieszkałe i niezamieszkałe. Podział ten ma znaczenie w szczególności przy dokonywaniu przeszukania pomieszczeń zamieszkałych, ponieważ w odniesieniu do takich pomieszczeń w porze nocnej można wyko-

nać tę czynność tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 22:00 do godziny 6:00, ale przeszukiwanie rozpoczęte za dnia, czyli przed godz. 22.00, można prowadzić nadal, mimo nastania pory nocnej (art. 221 § 1 i 2 k.p.k.). Powyższe ograniczenia czasowe nie dotyczą pomieszczeń niezamieszkałych.

Należy nadmienić, iż przeszukiwanie pomieszczeń zamieszkałych w porze dziennej podyktowane jest nie tylko wymogami k.p.k., ale także względami taktycznymi. Przeszukiwanie w porze dziennej stwarza lepsze warunki obserwacji otoczenia oraz lepsze możliwości odnalezienia różnych skrytek. Ponadto, prowadzący przeszukiwanie powinien liczyć się z tym, że po jego zakończeniu mogą wyniknąć inne czynności niecierpiące zwłoki (na przykład konieczność dokonania przeszukania u innej osoby lub innych osób, przesłuchania niektórych osób w charakterze świadka itp.).

Nie jest wskazane rozpoczynanie przeszukania we wczesnych godzinach porannych lub wieczornych, chyba że przemawiają za tym inne względy, na przykład wykorzystanie momentu zaskoczenia lub po prostu o takiej porze można zastać w pomieszczeniu osobę podejrzaną lub inną osobę, u której ma być dokonane przeszukiwanie. Z kolei planując termin przeszukania, które ma zostać przeprowadzone na terenie instytucji, należy wziąć pod uwagę dni i godziny otwarcia danej instytucji.

6. Przygotowanie odpowiednich dokumentów oraz środków i narzędzi niezbędnych do przeprowadzenia przeszukania

Przygotowując się do przeprowadzenia przeszukania, należy pamiętać, aby osoba(-y) odpowiedzialna za prawidłowy przebieg czynności była wyposażona w stosowne dokumenty, zestaw narzędzi, środków oraz odpowiednią ilość funkcjonariuszy przeznaczonych do realizacji zadania.

⁷⁰ Por. Ignaczak W., Pierzgała E.: Zarządzanie informacją w Policji cz. II; w: Kwartalnik Prawno – Kryminalistyczny Szkoły Policji w Pile” Nr 20/2014, s. 6 – 7.

⁷¹ Kuśnierz Z.: Przeszukiwanie... op. cit., s. 11.

Zakres dokumentacji obejmuje m.in.:

- postanowienie o żądaniu wydania rzeczy; przeszukaniu wydane przez prokuratora/sąd;
- nakaz przeszukania wydany przez kierownika jednostki;
- niezbędne druki procesowe (protokół przeszukania, protokół tymczasowego zajęcia mienia ruchomego, protokół oddania rzeczy na przechowanie, protokół oględzin, spis i opis rzeczy itp.).

Ponadto, podczas przeszukania mogą być przydatne takie przybory, jak na przykład: papier, sznurek, koperty, nożyczki, worki foliowe, kartonowe pudełka, taśma klejąca, przybory pisarskie, lak, pieczątki.

Poza dokumentami, grupa dokonująca przeszukania, w zależności od potrzeb, powinna być wyposażona w odpowiedni sprzęt:

- ułatwiający przeprowadzenie przeszukania, na przykład latarki, łopaty, kilofy, urządzenia do wykrywania metalu, obuwie i odzież ochronną, rękawice, szczypce, lupy, sprzęt do nurkowania;
- niezbędny do właściwego udokumentowania przeszukania, na przykład aparat fotograficzny, kamera;
- inne środki, na przykład środki przymusu bezpośredniego, broń palną, kamizelki kuloodporne, środki transportu, łączności itp.; konieczne może się również okazać użycie przewodnika z psem służbowym – do wykrywania narkotyków, materiałów wybuchowych.

Oprócz odpowiednich dokumentów, narzędzi i środków przy realizacji przeszukania niezwykle ważnym czynnikiem jest sam człowiek (osoba, grupa osób, policjantów realizująca poszczególne zadania). Ogromne znaczenie ma więc przygotowanie, odpowiedzialność, zaangażowanie i doświadczenie policjanta.

7. Określenie osób wyznaczonych do przeprowadzenia przeszukania

Do przeprowadzenia przeszukania należy imiennie określić skład grupy funkcjonariuszy i zakres odpowiedzialności każdego z jej członków. Skład grupy będzie uzależniony w głównej mierze od liczby pomieszczeń, warunków lokalowych oraz stopnia zagrożenia ze strony osób(-y), u których będzie przeprowadzone przeszukanie. Wobec powyższego przeszukania nie może dokonywać mniej niż dwóch funkcjonariuszy. Zadania dla każdej grupy powinny być wcześniej ustalone, a kierownikiem grupy powinien być funkcjonariusz z pionu dochodzeniowo – śledczego (najlepiej prowadzący postępowanie przygotowawcze). W grupie, w zależności od potrzeb, powinien znaleźć się funkcjonariusz do zabezpieczenia pomieszczeń z zewnątrz (funkcjonariusze pionu prewencji).

Jeżeli w pomieszczeniu jest kilka osób, wówczas jeden z funkcjonariuszy powinien być wyznaczony do nadzoru nad tymi osobami.⁷²

Na podstawie art. 205 § 1 k.p.k., jeżeli dokonanie oględzin (...), zatrzymania rzeczy lub przeszukania wymaga czynności technicznych, w szczególności takich jak wykonanie pomiarów, obliczeń, zdjęć, utrwalenie śladów, można do udziału w nich wezwać specjalistów. Zatem, w przypadku ujawnienia na miejscu przeszukania skrytek oraz konieczności utrwalenia ich umiejscowienia, może zaistnieć potrzeba zaangażowania technika kryminalistyki.

Przed przystąpieniem do przeszukania kierownik grupy powinien przeprowadzić odprawę, w trakcie której powinien dokładnie przydzielić każdemu uczestnikowi zadania i poinformować go, jak ma to wykonać i jak powinien się zachować w różnych sytuacjach, które mogą zaistnieć.⁷³

W przypadku realizacji spraw skomplikowanych, o dużym stopniu zagrożenia życia i zdrowia, należy rozważyć nie

⁷² Hanausek T.: Kryminalistyka. Zarys wykładu. Zakamycze, 2002, s. 115.

⁷³ Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 88.

tylko przygotowanie odpowiedniego planu, ale i właściwe dobranie grupy funkcjonariuszy do realizacji zadania. W skład takiej grupy może wchodzić na przykład:

- kierownik zespołu (grupy);
- zespół realizujący:
 - funkcjonariusz pionu dochodzeniowo-śledczego;
 - funkcjonariusz pionu operacyjno-rozpoznawczego;
 - specjalista (technik kryminalistyki);
- w zależności od potrzeb:
 - prokurator;
 - grupa AT, SPAP, BOA;
- zespół wsparcia:
 - dzielnicowy;
 - prewencja;
- zespół osłaniająco - zabezpieczający:
 - ruch drogowy;
 - prewencja;
 - przewodnik z psem służbowym.

8. Plan przeszukania

Plan przeszukania może stanowić odrębny dokument w sprawie albo może być fragmentem planu dochodzenia/śledztwa.

W praktyce w sprawie, w której do przeszukania angażuje się większą ilość funkcjonariuszy, plan stanowi z reguły odrębny dokument. Każdy tego rodzaju plan podlega zatwierdzeniu przez bezpośredniego przełożonego.

Plan taki powinien zawierać m.in.:⁷⁴

- zwięzłą charakterystykę sprawy;
- wykaz i opis przedmiotów poszukiwanych;
- określenie terminu przeszukania, uwzględniając obecność gospodarza w domu;
- przedsięwzięcia i sposoby ich realizacji;
- określenie czasu, miejsca i osoby przeprowadzającej odprawę, instruktaż, opis technicznego zabezpieczenia grupy, wskazanie urządzeń potrzebnych do przeszukania.

Brak właściwego przygotowania do przeszukania, które w niniejszym artykule zostało przedstawione w pewnym zarysie problemu, oraz niedbała realizacja czynności procesowej, jaką jest przeszukiwanie, powoduje, że policjanci nie osiągają celu, jaki stawia im art. 219 § 1 k.p.k., a więc:

- wykrycie lub zatrzymanie albo przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej (*ad minori ad maius* także podejrzanego i oskarżonego);
- znalezienie rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie;
- znalezienie rzeczy podlegających zajęciu w postępowaniu karnym (art. 295 § 2 k.p.k.).

Przeszukiwanie, które nie zostało w sposób odpowiedni przygotowane, nawet to przeprowadzone *ad hoc* (w ramach czynności niecierpiących zwłoki), generuje wyższe koszty wykrywcze i społeczne. Częstokroć uniemożliwia pociągnięcie sprawcy przestępstwa do odpowiedzialności karnej, a także zrealizowanie funkcji kompensacyjnej (naprawczej) prawa karnego, na przykład poprzez odzyskanie utraconego w wyniku przestępstwa mienia. W tym też miejscu należy zadać sobie pytanie, jak się ma praktyka, w której policjant nie ma rozpoznania osobowego, posesyjnego, terenowego, gdzie brak odpowiedniego zaangażowania własnego czy też odpowiedniego nadzoru ze strony przełożonych, do uprawnień pokrzywdzonego.

Reasumując, trzeba dołożyć należytych starań i profesjonalizmu w nadzorze, jak i realizacji czynności, co z pewnością przełoży się na bezpieczeństwo i zaufanie społeczne, a policjantów dokonujących przeszukania może uchronić przed ewentualną odpowiedzialnością karną i dyscyplinarną, do której mogą zostać pociągnięci w związku z przekroczeniem swoich uprawnień czy niedopełnieniem obowiązków.

⁷⁴ Ibidem, s. 85.

BEZPIECZNA INFORMACJA

W stałym cyklu „Bezpieczna Informacja” poświęconym ochronie informacji, publikujemy artykuł podinsp. Zbigniewa Włazło zatytułowany „Analiza i wnioski z przeprowadzonych skontrów w archiwach i składnicach akt Policji”, w którym autor przedstawia istotę tej ważnej dla funkcjonowania komórek archiwalnych czynności, jaką jest skontrum oraz, w oparciu o badanie wyników przeprowadzonych we wszystkich jednostkach Policji skontrów, a także wyników kontroli zrealizowanych przez Główne Archiwum Policji, przeprowadza analizę ujawnionych w tym obszarze błędów, starając się dotrzeć do ich przyczyn. Podinsp. Zbigniew Włazło przez kilka lat był administratorem bezpieczeństwa informacji w Szkole Policji w Pile. Posiada też wieloletnie doświadczenie w zakresie ochrony informacji niejawnych – pełnił funkcję pełnomocnika Komendanta Szkoły Policji w Pile ds. ochrony informacji niejawnych. Jako kierownik Sekcji Ochrony Informacji Niejawnych kierował pionem ochrony i był odpowiedzialny za bezpieczeństwo fizyczne obiektów Szkoły Policji w Pile. Ukończył studia podyplomowe na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie poświęcone bezpieczeństwu informacji w administracji i biznesie. Jest też autorem wielu prac dotyczących ochrony danych osobowych i informacji niejawnych. Zdobył wiedzę oraz doświadczeniem z zakresu ochrony i zarządzania informacjami dzieli się z innymi prowadząc szkolenia z tej tematyki. Aktualnie podinsp. Zbigniew Włazło jest naczelnikiem Wydziału – Główne Archiwum Policji w Biurze Bezpieczeństwa Informacji Komendy Głównej Policji i z racji zajmowanego stanowiska sprawuje nadzór merytoryczny nad archiwami i składnicami akt w jednostkach organizacyjnych Policji.

ANALIZA I WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH SKONTRÓW W ARCHIWACH I SKŁADNICACH AKT POLICJI

W dniach 22-25 maja 2017 r. w miejscowości Paprotnia gm. Teresin odbyła się, zorganizowana przez Biuro Bezpieczeństwa Informacji Komendy Głównej Policji, odprawa szkoleniowa pionu ochrony informacji niejawnych Policji. Wśród wielu poruszanych na odprawie zagadnień związanych z bezpieczeństwem informacji, znalazła się również tematyka poświęcona działalności archiwalnej w Policji. W artykule tym chciałbym przybliżyć czytelnikom temat referowany przeze mnie na odprawie, który został opracowany w oparciu o prze-

prowadzone w latach 2015-2017 skontra w archiwach i składnicach akt Policji oraz zrealizowane przez Główne Archiwum Policji kontrole w zakresie działalności archiwalnej.

Skontrum, zgodnie z definicją podstawowych pojęć stosowanych w działalności archiwalnej – załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 920 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 września 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zdań w zakresie działalności archiwalnej w Policji (Dz. Urz.

KGP Nr 16, poz. 95 z późn. zm), to kontrola stanu liczbowego zasobu archiwum lub składnicy akt Policji przez porównanie tego stanu z odpowiednimi zapisami we właściwych pomocach ewidencyjnych, dokonana w sposób protokolarny. W rozdziale 8 „Kontrola i sprawozdawczość” cyt. zarządzenia, wskazano częstotliwość przeprowadzania skontrów, osoby zarządzające, cel, formę dokumentowania oraz sposób postępowania z tą dokumentacją. Zgodnie z § 46 tego zarządzenia:

1. W archiwach i składnicach akt Policji raz na pięć lat jest przeprowadzane skontrum.
2. Skontrum zarządzają i powołują komisje do jego przeprowadzenia kierownicy jednostek organizacyjnych.
3. Skontrum ma na celu ustalenie, czy posiadany zasób archiwum i składnicy akt Policji odpowiada ewidencji oraz czy postępowanie z aktami odbywa się zgodnie z przepisami w zakresie działalności archiwalnej.
4. Z przeprowadzonego skontrum kontrolujący sporządza protokół kontroli w dwóch egzemplarzach, zawierający opis metodyki prac, informacje o zasobie archiwalnym oraz wyjaśnienia wszelkich ujawnionych nieprawidłowości. Protokół zatwierdza zarządzający kontrolę.
5. Pierwszy egzemplarz protokołu skontrum jest przechowywany w archiwum lub składnicy akt Policji, w którym prowadzono kontrolę, drugi egzemplarz protokołu jest przesyłany do archiwum jednostki organizacyjnej sprawującej nadzór merytoryczny nad skontrolowanym archiwum lub składnicą akt Policji.

Powyższe przepisy wskazują pewien kierunek, są ogólne i brakuje w nich szczegółów metodycznych pozostawiając dość duży margines interpretacyjny. W ujednoliceniu stosowania przepisów pomocna okazała się tu praktyka, wymiana doświadczeń, a przede wszystkim bieżące działania kontrolno-instruktażowe prowadzone przez

Główne Archiwum Policji. Pozwoliło to na wypracowanie wskazówek i zaleceń jak prawidłowo przeprowadzać skontra. Podczas odprawy szkoleniowej przekazano osobom kierującym archiwami wytyczne, co do sposobu przeprowadzania skontrów oraz prowadzenia bieżącego nadzoru w podległych im archiwach i składnicach akt Policji, a także wskazano na najczęściej popełniane błędy podczas przeprowadzania skontrów.

Wytyczne

Kierownik jednostki organizacyjnej Policji może zarządzić przeprowadzenie skontrum w innym terminie, krótszym niż 5 lat, jeżeli wystąpiły uzasadnione przesłanki do sprawdzenia zasobu archiwum (np. rotacja pracowników, zmiana osoby odpowiedzialnej za prowadzenie archiwum).

Powołanie przez kierownika jednostki komisji do przeprowadzenia skontrum powinno mieć formę decyzji, w której wskazuje się przewodniczącego kierującego pracami, jego zastępcę oraz członków, określa termin rozpoczęcia i zakończenia prac komisji oraz termin przedłożenia protokołu. Decyzja powinna zawierać też inne dodatkowe informacje np. okres zamknięcia archiwum/składnicy akt na czas przeprowadzania czynności skontrolowych, delegowanie osób z innych komórek organizacyjnych. W komisji nie powinny znajdować się osoby bezpośrednio odpowiedzialne za magazyny archiwalne. Komisja powinna składać się z osób posiadających poświadczenie bezpieczeństwa upoważniające do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli równej lub wyższej w stosunku do najwyższej klauzuli tajności, którą oznaczono dokumentację niejawną znajdującą się w pomieszczeniach magazynowych. Jednakże zaleca się, aby członkowie komisji posiadali aktualne poświadczenia bezpieczeństwa dopuszczające do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „ściśle tajne”. W każdym przypadku, zgodnie z przepisami o ochronie informacji niejawnych, członkowie komisji muszą posiadać aktual-

ne zaświadczenia o odbyciu szkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych.

Jako działania poprzedzające kontrolę, zalecono aby, dokonać porównania egzemplarzy nr 1 i 2 spisów akt przekazanych pod kątem zgodności zapisów oraz naniesionych zmian wynikających z protokołów brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” i „BE”, jak również akt przekazanych do innych archiwów. Przewodniczący powinien ustalić konkretny termin, do którego dokumentacja podlega kontroli (może to być np. dzień podpisania decyzji przez zarządzającego skontrum).

Archiwum lub składnica akt Policji na czas czynności powinna być częściowo zamknięta (nie dotyczy to udostępnień dokumentów oraz podjęcia spraw do dalszego prowadzenia). Poza wskazanymi wyjątkami w trakcie trwania prac skontrum nie może być żadnego innego ruchu akt.

Jeśli chodzi o sposób dokumentowania przeprowadzanych czynności skontrum, to zaleca się aby, komisja dokumentowała je w specjalnie przygotowanych arkuszach skontrolowych, które powinny być zgodne z posiadaną ewidencją archiwalną. Wskazano jest też, aby arkusze, w zależności od sposobu przechowywania dokumentacji, sporządzane były magazynami, rodzajem materiałów lub kolejnością spisów akt przekazanych oraz uzupełniane na bieżąco w trakcie prac komisji.

W arkuszu skontrolowym powinny znajdować się numery spisów akt przekazanych podlegających skontrum oraz rozpisane pozycje z danego spisu akt przekazanych. Przy pozycjach wielotomowych każdy tom powinien być rozpisany osobno. Arkusz powinien przewidywać też rubryki na potwierdzenie danych akt wg ewidencji, danych akt na półce oraz na uwagi dotyczące danego tomu akt. W celu ułatwienia i przyspieszenia prac skontrolowych wskazane jest nanoszenie w arkuszach skontrolowych bieżących zmian związanych z wypożyczeniami akt oraz z przekazywaniem akt do dalszego prowadzenia.

Podczas czynności kontrolnych, komisja może żądać od poszczególnych

osób odpowiedzialnych za ewentualne nieprawidłowości wyjaśnień np. w postaci notatek służbowych, które dołącza się do dokumentacji związanej ze skontrum. Drobne niejasności bądź uchybienia stwierdzone w trakcie prac (np. błędy pisarskie w imionach, nazwiskach, kryptonimach, nr rejestrów itp.) komisja skontrolowa wyjaśnia i poprawia na bieżąco, odnotowując i parafując ten fakt w ewidencji archiwalnej.

Po zakończeniu czynności związanych z przeprowadzaniem skontrum sporządza się protokół w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, który zawiera opis metodyki prac, informacje o zasobie archiwalnym, wyjaśnienia wszelkich ujawnionych nieprawidłowości oraz wnioski co do dalszego postępowania. Zarządzający kontrolę zatwierdza podpisany przez komisję protokół. Załącznikami do protokołu są arkusze skontrolowe. Pierwszy egzemplarz zatwierdzonego protokołu przechowywany jest wraz z załącznikami w archiwum lub składnicy akt, w którym prowadzono kontrolę. Drugi egzemplarz zatwierdzonego protokołu przesyłany jest do archiwum jednostki organizacyjnej sprawującej nadzór merytoryczny nad skontrolowanym archiwum lub składnicą akt Policji. W zależności od rodzaju stwierdzonych nieprawidłowości, komisja formułuje wnioski pokontrolne. Po zatwierdzeniu protokołu należy niezwłocznie podjąć czynności w celu realizacji wniosków i usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. W tym celu można stworzyć program naprawczy.

W przypadku stwierdzenia braków akt niejawnych należy pisemnie powiadomić o tym fakcie Pełnomocnika do spraw Ochrony Informacji Niejawnych, który podejmuje dalsze czynności zgodnie z przepisami o ochronie informacji niejawnych. W stosunku do zagubionych akt jawnych należy przeprowadzić czynności wyjaśniające.

Najczęściej popełniane błędy

Analiza wyników kontroli przeprowadzanych przez Główne Archiwum Policji oraz archiwa Komend Wojewódzkich (Stołecznej) Policji pozwoliła na wytypowanie najczęściej popełnianych błędów w działalności archiwalnej, w tym także podczas przeprowadzania skontrolów. Wśród powtarzających się błędów wymienić należy:

- Nieporównywanie egzemplarzy nr 1 i 2 spisów akt przekazanych pod kątem zgodności zapisów oraz naniesionych zmian wynikających z protokołów brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” i „BE”, jak również ze spisów zdawczo-odbiorczych akt przekazanych do innych archiwów. Skutkuje to błędnym stanem wyjściowym oraz wydłużeniem czasu na weryfikację stanu faktycznego,
- Archiwizowanie ewidencji archiwalnej, tj. spisów akt przekazanych, które w całości zostały wybrakowane, protokołów brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” i „BE” oraz spisów zdawczo-odbiorczych akt przekazanych do innych archiwów. Zgodnie z ust. 1 § 23 cyt. zarządzenia „Ewidencję archiwalną przechowuje się w szafach znajdujących się w pomieszczeniach biurowych.”,
- Brakowanie dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” i „BE” na wzorze druku protokołu brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii „BC”,
- Brak zastawników na półkach informujących o wypożyczeniu akt,
- Brak bieżącego uzupełniania ewidencji akt wypożyczonych. Rodzi to problemy z faktycznym ustaleniem miejsca przechowywania akt,
- Nienanoszenie bądź niedokładne nanoszenie zmian związanych z przekazywaniem lub brakowaniem akt w ewidencji archiwalnej oraz na teczkach,
- Niesporządzanie aneksów do spisów akt przekazanych przy porządkowaniu zasobu archiwalnego lub przy przekazywaniu akt do innych archiwów, np.

do IPN, co rodzi problemy z odnalezieniem materiałów w zasobie,

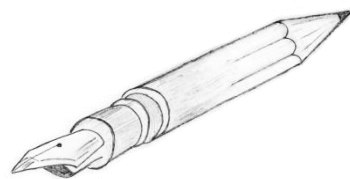
- Brak opisów sygnatur archiwalnych na teczkach lub w środku teczek. Utrudnia to weryfikację czy takie akta są zaewidencjonowane czy pozostają poza ewidencją,
- Niewłaściwie prowadzona profilaktyka archiwalna w zakresie systematycznego odkurzania akt i utrzymywania magazynów w czystości, co znacznie utrudnia pracę w pomieszczeniach magazynowych i może być przyczyną zarówno problemów zdrowotnych osób tam pracujących, jak też niszczenia zasobu archiwalnego,
- Przechowywanie w magazynach archiwalnych dokumentów bez ewidencji,
- Duży ścisk akt na półkach spowodowany zbyt rzadkim lub niewystarczająco dużym ich brakowaniem, co przyczynia się do niszczenia zasobu oraz do braku miejsca na dopływ kolejnych akt.

Najbardziej prawdopodobne przyczyny stwierdzonych błędów

Jako dominującą przyczynę ujawnionych błędów należy przyjąć czynnik ludzki. Czy to błędne zapisy w ewidencjach, nieprawidłowe sumowania, niestandardne prowadzenie ewidencji archiwalnych, niewłaściwe wydzielanie akt i ich omyłkowe wybrakowanie itp., wszystkie one mają swoje źródło w braku odpowiedniego przygotowania pracowników do pracy w archiwach. Na powyższe składa się brak szkoleń lub ich nieodpowiednia jakość oraz brak doświadczenia spowodowany krótkim stażem pracy, który z kolei wynika z dużej rotacji pracowników. Drugim źródłem błędów jest zbyt duże obciążenie pracą i w związku z tym wykonywanie zadań na niewłaściwym poziomie. Powyższe wynika z niedoszacowania liczby osób niezbędnych do pracy w archiwach i składnicach. Ostatnim trzecim powodem są trudne warunki lokalowe panujące w magazynach, mała ilość miejsca i zagęszczenie regałów.

Piórem i ołówkiem

Opowiada i rysuje Zbigniew Wlazło

W stałym cyklu „Piórem i ołówkiem” przedstawiamy kolejny artykuł z serii A to Polska właśnie poświęconej dworom polskim, w którym podinsp. Zbigniew Wlazło opisuje piece dworskie oraz oficynę dworską położoną w Żelazowej Woli, w której urodził się Fryderyk Chopin. Podinsp. Zbigniew Wlazło, naczelnik Wydziału – Główne Archiwum Policji w Biurze Bezpieczeństwa Informacji Komendy Głównej Policji, zafascynowany dworami i dworkami polskimi, ich przeszłością i architekturą, podróżuje po Polsce i dociera, zarówno do miejsc znanych nam wszystkim, jak też tych, które odeszły już w zapomnienie. Tam znajduje natchnienie i materiał do swoich artykułów, w których przybliża historię opisywanych dworów oraz przedstawia ich stan obecny. Całość dopełnia ilustracjami, które są własnoręcznie wykonanymi przez niego pracami.

Piece

Do ogrzewania wnętrza dworów wykorzystywano kominki i piece, które pełniły nie tylko funkcje grzewcze, ale posiadały również walor dekoracyjny. Piece budowano z różnych materiałów. Do najdroższych należały piece kaflowe z ozdobnymi kaflami i gzymsami. „Piece uważano w Polsce za upiększenie mieszkań i starano się, aby były ozdobne. Że jednak piece muszą być przestawiane, ulegają nieraz przepaleniu, a znajdowały się w dworach powszechnie drewnianych, więc stały się już dziś rzadkością. Na Litwie kilkadziesiąt dworów posiada jeszcze te zabytki, np. uderzające potężnymi rozmiarami piece we dworze dudzińskim (gub. Mińska), niegdyś do Prozorów, obecnie do Jelskich należącym. Brakuje tylko zamiłowanych badaczy dawnej kultury krajowej, którzyby resztę ginących tych zabytków potomnym pokoleniom w rysunku i wydawnictwie odpowiedniemu zachowali.”⁷⁵ Ideą pieca kaflowego było zamknięcie paleniska kopułą glinianą, co pozwalało na efektywniejsze wykorzystanie ciepła spalania przy jednoczesnym zmniejszeniu ilości spalanego drewna, ograniczało zadymianie wnętrza oraz poprawiało bezpieczeństwo pożarowe. W Polsce pierwsze

piece kaflowe, których stosowanie datowane jest na około XVI wiek (niektóre źródła podają XVII wiek), budowano z kaflów, których kształt zbliżony był do naczyń gospodarczych. Nazywano je „garnkowymi”, „miskowymi” lub „baniastymi”. Ich zaletą było to, że szybko się nagrzewały i oddawały ciepło podwyższając w krótkim czasie temperaturę we wnętrzu, wadą natomiast szybkie stygnięcie po zakończeniu procesu spalania. W późniejszym czasie stawiano piece z wykorzystaniem płaskich kaflów płytkowych. Na kaflach tych umieszczano różne motywy zdobnicze np. religijne, heraldyczne, roślinne czy nawet bajkowe. Masa kumulacyjna takiego pieca była bardzo duża i oddawała ciepło do pomieszczenia jeszcze przez długi czas po wygaśnięciu paleniska. Największy renesansowy piec świata, bo liczący prawie 11 metrów wysokości, znajduje się we Dworze Artusa w Gdańsku. Piec ten został w 1945 roku poważnie uszkodzony podczas działań wojennych i odbudowany dopiero w 1994 roku. Prace konserwatorskie trwały kilkadziesiąt lat. „Renesansowy piec w niezwykle harmonijny sposób wkomponowany został w gotycką architekturę Artusowej sali. Bez jego strzelistej sylwety trudno sobie wyobrazić ukończone wnętrze. Tworzył on w nim także ważny akcent kolorystyczny: powierzchnię mieniącą się barwami glazury

⁷⁵ Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, Warszawa 1972, t. III s. 337 - 338.

kafla i wzbogacone złoconiami, ostre w kolorze polichromie cokołu, listew międzykaflowych i zwieńczeń. Nawet wówczas, gdy piec nie ogrzewał już wnętrza, „ocieplał” z pewnością nastrój tu panujący. O tym jednak, że piec ten zaliczany jest do najwspanialszych dzieł kaflarstwa europejskiego zdecydowała w dużej mierze jego wysokiej klasy, bogata dekoracja reliefowa o konsekwentnie, poprzez cokół i pięć kondygnacji przeprowadzonym programie ikonograficznym.”⁷⁶

Dom Urodzenia Fryderyka Chopina w Żelazowej Woli

W Żelazowej Woli, położonej w powiecie sochaczewskim w odległości 54 km od Warszawy, znajduje się dom, w którym urodził się Fryderyk Chopin. W miejscu tym urządzono muzeum o nazwie Dom Urodzenia Fryderyka Chopina i Park w Żelazowej Woli. Dom, jak też otaczający go zabytkowy park, są obecnie własnością Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina. Na przełomie XVIII i XIX wieku majątek został zakupiony przez hrabiowską rodzinę Skarbków. To tu spotkali się przyszli rodzice Fryderyka Chopina i po ślubie zamieszkali w oficynie dworskiej, w której na świat przyszedł nasz najwybitniejszy z kompozytorów. „Najważniejszy dziś budynek w Żelazowej Woli, czyli oficyna (zwana w inwentarzu z 1834 r. „Domem dworskim”) została po raz pierwszy wymieniona w 1818 roku.”⁷⁷ Kwestią, która nie została ostatecznie wyjaśniona, jest faktyczna data urodzenia Chopina. W oficjalnych dokumentach (metryka chrztu oraz urzędowy zapis aktu stanu cywilnego) sporządzonych w kościele w Brochowie widnieje data urodzin 22 lutego 1810 roku. Sam kompozytor i rodzina podawali jako datę urodzin dzień 1 marca 1810 roku i taką też datę oficjalnie

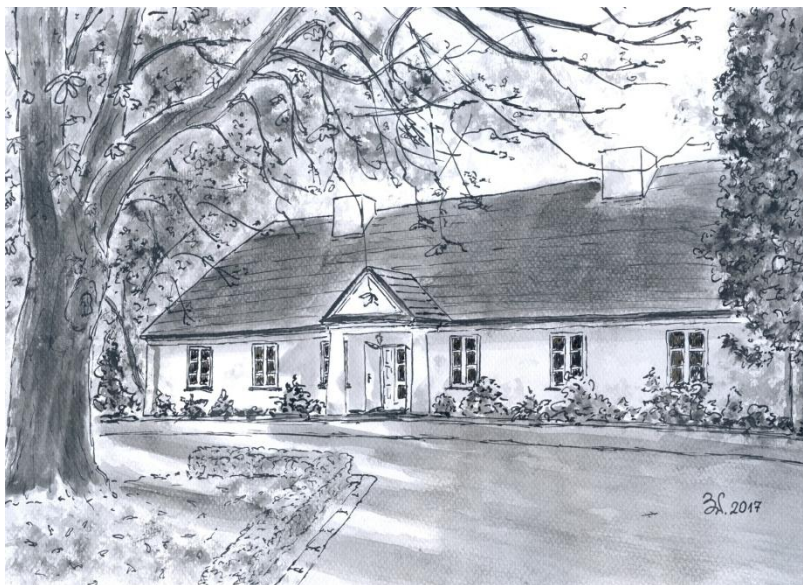
przyjęto. „Nie wiemy jak często i na jak długo Chopinowie wraz z hrabiną Skarbkową opuszczali Żelazową Wolę. Na pewno przebywali tam zimą 1810 roku. Wtedy to – 22 lutego albo 1 marca – przeszedł na świat jedyny syn państwa Chopinów, Fryderyk – najwybitniejszy polski kompozytor, pianista, improwizator i pedagog, czołowy przedstawiciel muzyki okresu romantyzmu. Tylko czy rzeczywiście był to rok 1810? Tocząca się od dawna polemika dzieli rzesze chopinologów i chopinofanów. Dyskusje dotyczą nie tylko dnia, w którym miał przyjść na świat, ale także roku jego urodzenia.”⁷⁸ Część badaczy biografii Chopina uważa, że rok 1809 jest równie prawdopodobnym rokiem urodzenia kompozytora jak 1810. Pierwszą połowę życia Fryderyk Chopin spędzał w Warszawie, ponieważ jesienią 1810 roku rodzina Chopinów przeniosła się tam na stałe. Żelazową Wolę nasz kompozytor odwiedzał wielokrotnie, głównie podczas wakacji i świąt. Ostatni raz Fryderyk Chopin był w Żelazowej Woli w roku 1830. Majątek Skarbków składał się m.in. z dworu, oficyny, oranżerii, stajani i wozowni. W 1891 roku do Żelazowej Woli przyjechał rosyjski kompozytor Milij Aleksiejewicz Bałakiriew, który zainicjował działania zmierzające do powstania w tym miejscu muzeum Fryderyka Chopina, a w 1894 roku doprowadził, dzięki poparciu Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego, do odsłonięcia pierwszego na ziemiach polskich pomnika poświęconego naszemu kompozytorowi. Jednak zmagania o utworzenie muzeum poświęconego Fryderykowi Chopinowi zakończyły się dopiero w latach dwudziestych XX wieku, gdy obiektowi nadano status zabytku o wyjątkowym znaczeniu dla kultury polskiej, a oficynę wraz z przyległym parkiem, dzięki staraniom Towarzystwa Przyjaciół Domu Chopina i Komitetu Chopinowskiego, udało się ostatecznie wykupić. W 1931 roku rozpoczęto prace remontowe, podczas których gruntownie wyremontowano oficynę i podniesiono jej dach, a profesor Franciszek

⁷⁶ E. Kilarska, *Piec we Dworze Artusa w Gdańsku /w:/ Ochrona Zabytków. Tom 47, Numer 2 (185)*, Wyd. Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 1994, s. 227.

⁷⁷ M. Wojtkiewicz, *Żelazowa Wola. Dzieje domu Chopina*, Wyd. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, Warszawa 2010, s. 44.

⁷⁸ Ibidem, s. 57.

Krzywda-Polkowski – wybitny autorytet w dziedzinie projektowania ogrodów, zaprojektował park, który miał być hołdem dla Fryderyka Chopina. W 1933 roku do budynku oficyny dobudowano ganek z portykiem wspartym na dwóch kolumnach, co nadało budynkowi cechy dworu polskiego, będącego symbolem idei niepodległościowych i polskości. Oficjalne otwarcie muzeum przerwał wybuch II wojny światowej. Podczas działań wojennych doszło do dewastacji budynku oficyny. W 1945 roku powstał Tymczasowy Komitet Opieki nad Domem Chopina w Żelazowej Woli, którego działania wkrótce zostały przejęte przez Instytut Fryderyka Chopina. Prace renowacyjne trwały do 1949 roku. Parku niestety nie odtworzono w pierwotnym, międzywojennym kształcie. Brak kontynuacji założeń projektowych Franciszka Krzywdy-Polkowskiego doprowadził do zmiany charakteru parku, z modernistycznego na „romantyczny” ogród. Dzisiejszy wygląd parku, jest współczesnym odtworzeniem projektu. W tym czasie przygotowano wystawę nawiązującą do epoki, w której żył Chopin i we wnętrzu oficyny zgromadzono kolekcję mebli oraz wyposażenia nawiązując do tendencji dwudziestolecia międzywojennego. Obecnie Dom Urodzenia Fryderyka Chopina jest parterowym budynkiem na planie prostokąta, krytym dachem dwuspadowym naczółkowym. Od frontowej strony budynku znajduje się wspomniany ganek z portykiem wspartym na dwóch kolumnach. We wnętrzach dworku, jako ekspozycja stała prezentowane są meble i przedmioty z epoki, a wśród nich pamiątki rodzinne kompozytora. Układ pomieszczeń, poza niewielkimi zmianami, jest taki sam jak za czasów Chopinów. Ekspozycja ukierunkowana jest na historię rodziny Chopinów i jej relacje z

Autor: Zbigniew Wlazło „Dom Urodzenia Fryderyka Chopina w Żelazowej Woli” 2017 r. Tusz i akwarela na papierze 21 x 29,7 cm

rodziną Skarbków oraz na historię założenia Muzeum.

Koncepcja parku, będącego w swoim założeniu hołdem i pomnikiem dla naszego kompozytora, zakładała umiejscowienie Oficyny Chopinowskiej w jego centralnym miejscu. Warto dodać, że przez park przepływa rzeka Utrata, która swoim wdziękiem podnosi walory tego ważnego dla każdego z sympatyków muzyki Chopina miejsca. Przed samym Domem Urodzenia Chopina znajduje się basen, w którym rozmytym obrazem odbija się zabytkowa oficyna otoczona dorodnymi kasztanowcami. Basen powstał w miejscu obelisku postawionego tu w 1894 roku z inicjatywy rosyjskiego kompozytora Milija Aleksiejewicza Bałakiriewa. Obelisk ten zaprojektował Bronisław Żochowski-Brodzic, a znajdujące się na nim popiersie Chopina wykonał Jan Wojdyga. Obelisk w latach 30. XX wieku przeniesiono w inną część parku. W parku możemy podziwiać też inne pomniki i popiersia Chopina – popiersie kompozytora wykonane w piaskowcu dłuta Stanisława Sikory, pomnik odlany z brązu autorstwa Józefa Gosławskiego oraz popiersie zaprojektowane przez Zofię Wolską również wykonane w brązie. W Domu Urodzenia Fryderyka Chopina i Parku w Żelazo-

wej Woli oprócz wspomnianej ekspozycji stałej, można zwiedzać organizowane tam wystawy czasowe tematycznie związane z życiem, twórczością i wykonawstwem muzyki Chopina. W tym urokliwym miejscu dla odwiedzających dostępne są nowe budynki obsługi turystycznej, w których mieszczą się: sala wystaw czasowych, kino, kawiarnia oraz kasy biletowe. W kinie znajdującym się w budynku „Etiuda” można obejrzeć film przybliżający relacje rodziny Chopinów z ówczesnymi właścicielami Żelazowej Woli – rodziną Skarbków. W każdą sobotę i niedzielę od początku maja do końca września można wysłuchać recitali chopinowskich w wykonaniu najwybitniejszych polskich i zagranicznych pianistów, głównie laureatów międzynarodowych konkursów chopinowskich. Na szczególną uwagę zasługują recitale wybitnych pianistów, które organizowane są corocznie 1 marca z okazji urodzin Fryderyka Chopina i transmitowane przez Polskie Radio. Muzeum prowadzi też szeroką działalność edukacyjną adresowaną do dzieci, młodzieży i dorosłych. Są to m.in.

wykłady, lekcje muzealne połączone z warsztatami muzycznymi, tanecznymi i plastycznymi. Dodatkowo dla zainteresowanych organizowane są tu szkolenia dla przewodników turystycznych, mające na celu gruntowne zapoznanie z nową ekspozycją oraz z historią i działalnością Muzeum. Dom Urodzenia Fryderyka Chopina i Park w Żelazowej Woli czynny jest przez cały rok. Obiekt przystosowany jest dla osób niepełnosprawnych.

DOM URODZENIA FRYDERYKA CHOPINA I PARK W ŻELAZOWEJ WOLI

Oddział Muzeum Fryderyka Chopina w Narodowym Instytucie Fryderyka Chopina
Żelazowa Wola 15, 96-503 Sochaczew
+48 46 863 33 00; zelazowawola@nifc.pl

Godziny otwarcia:

1.04 – 30.09: 9.00–19.00

1.10 – 31.03: 9.00–17.00

Dom Urodzenia Fryderyka Chopina nieczynny w poniedziałki (Park otwarty)

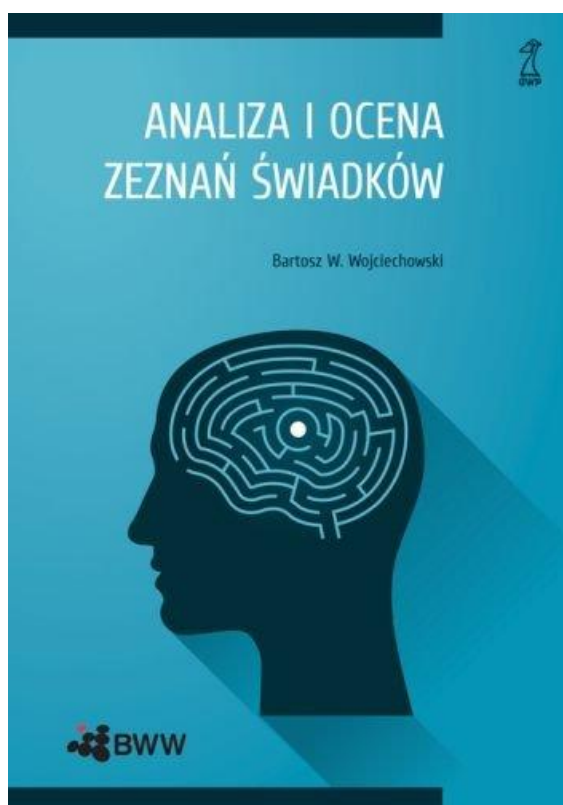
Wstęp wolny: środa

www.chopin.nifc.pl; www.chopin.museum

Z biblioteczki policjanta służby kryminalnej

Pośród nieczęstych na rynku wydawniczym pozycji poświęconych metodom i ocenom zeznań świadków, warto polecić dwukrotnie już publikowaną pracę Bartosza W. Wojciechowskiego „Analiza i ocena zeznań świadków”.

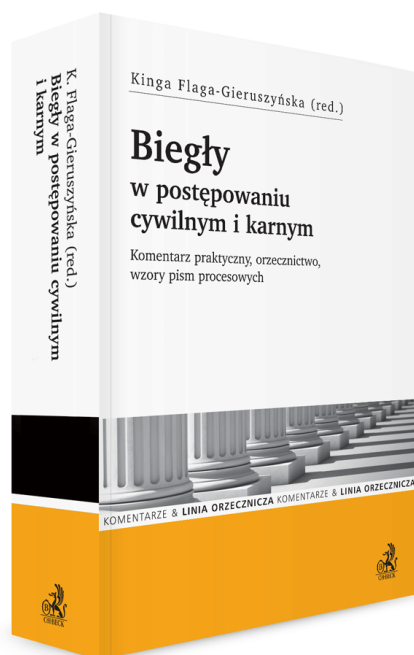

Autor jest czynnym prawnikiem i psychologiem, doktorem w Zakładzie Psychologii Klinicznej i Sądowej Uniwersytetu Śląskiego. Pełni także funkcję biegłego sądowego psychologa. Opracowana przez niego książka stanowi dobre wprowadzenie do tematyki roli świadka i znaczenia jego zeznań, ze szczególnym wyróżnieniem psychologii zeznań świadka. Omawia kategorie zeznań świadków w ujęciu prawniczym i psychologicznym. Najciekawszą częścią przywoływanej pozycji wydawniczej jest

jednak zaprezentowana charakterystyka teoretycznych założeń oraz możliwości praktycznego wykorzystania trzech metod psychologicznej analizy zeznań świadków: Statement Validity Assessment, Reality Monitoring i Multivariable Adults Statements Model. Autor poprzez analizę teoretyczną, ale również praktyczne badania weryfikujące, wskazuje, która z omawianych metod jest bardziej niezawodna i w jakim zakresie jest najmniej obciążona błędami. Jak sam podkreśla, szczególną uwagę poświęca różnicom między zeznaniami wiarygodnymi i świadomie fałszowanymi oraz między relacjami aktywnych uczestników zdarzenia, biernych obserwatorów i osób zmyślających odpowiedzi. Choć charakter prezentowanej pracy jest w dużej części teoretyczno-porządkujący, to zawiera także cenne - z punktu widzenia pracy także policjanta służby kryminalnej - wskazówki praktyczne, wywodzące się z analiz teoretycznych i badawczych, dla osób oceniających wartość zeznań świadków pod kątem ich wiarygodności.

Pozycją wydawniczą wyjątkową pod względem formy i treści opracowania jest obszerny tom pod red. prof. Kingi Flaga-Gieruszyńskiej „Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym”. Jest to komentarz praktyczny z orzecnictwem, zawierający także wzory pism procesowych i orzeczeń. Stanowi pierwsze tak wyczerpujące ujęcie najistotniejszych przepisów prawnych, obowiązujących w odniesieniu do wykonywania funkcji biegłego, a także przypadków, w których przepisy dotyczące statusu biegłego mają zastosowanie do innych osób posiadających ponadprzeciętne kwalifikacje, istotne dla prawidłowych rozstrzygnięć w postępowaniach toczących się przed organami administracji publicznej albo w

postępowaniach sądowych, czy też dyscyplinarnych. Komentarz praktyczny obejmuje zagadnienia dotyczące udziału biegłych sądowych zarówno w postępowaniu cywilnym, karnym, a także związane z najistotniejszymi przypadkami zastosowania rozwiązań dotyczących biegłych w postępowaniach administracyjnych i dyscyplinarnych.

Całość została wzbogacona o kompleksowy zbiór orzecznictwa istniejącego w zakresie omawianej problematyki. Ten prawie tysięczny zbiór kart zaskakuje przede wszystkim obszernością poruszanych zagadnień: od prawa cywilnego w szerokim tego słowa rozumieniu, wykraczającym poza kodeks postępowania cywilnego, bo przywołujący choćby przykładowo kwestie prawa własności przemysłowej, lotniczego, upadłościowego, geodezyjnego i kartograficznego, morskiego itp., po prawo karne materialne i procesowe w ujęciu wszystkich kodeksów. Zupełnym wyróżnikiem na tle dotychczasowych wydawnictw jest obecność szeroko omówionych zagadnień dotyczących biegłego w postępowaniach administracyjnych i dyscyplinarnych.

Odmienną formę ilościową reprezentuje najnowsza propozycja gdańskiego

wydawnictwa naukowego Katedra. „Organizacja poszukiwań ludzi zaginionych. Analiza procedur stosowanych w Polsce przez policję, Fundację Itaka, agencje detektywistyczne oraz jasnowidzów” Magdaleny Momot jest najmniejszym wstępem do przywołanej w tytule tematyki.

Ta książeczka nie rości sobie praw do roli podręcznika czy przewodnika. Jest raczej efektem osobistych doświadczeń zdobytych w Fundacji Itaka i zainteresowań dotyczących zastosowania psychotroniki w kryminalistyce i kryminologii. Jest o tyle pozycją wartą uwagi, na co zwraca sama autorka, na ile skromny jest rynek tytułów wydawniczych poświęconych tej tematyce. Policjanci służby kryminalnej, posiadający choćby w minimalnym zakresie szerszą i uporządkowaną wiedzę i praktyczne doświadczenie, na wydawnictwo Magdaleny Momot powinny spojrzeć przede wszystkim z perspektywy jej własnych doświadczeń, wołujących nieprawidłowości i spostrzeżenia o marnowaniu potencjału grup po-kiwawczo-ratowniczych. Najciekawszą częścią omawianej pozycji są wyniki badań ankietowych dotyczących preferencji boru poszczególnych organów świadczących pomoc w zakresie poszukiwania osób zaginionych. Nie mniej interesująco pre-
tuję się lista
propozycji
ulepszeń w
zakresie tych
poszukiwań.

Jeśli nawet policyjny czytelnik nie będzie zgadzał się z nią, z pewnością stanowić może ona dobry materiał do refleksji nad własnymi spostrzeżeniami i doświadczeniami.

Leszek Koźmiński

W konferencji udział wzięli przedstawiciele m.in. Komendy Głównej Policji, Centralnego Biura Śledczego Policji, jednostek terenowych i szkół Policji, Ministerstwa Finan-

sów, Głównego Inspektora Sanitarnego, Narodowego Instytutu Leków oraz Wydziału Farmaceutycznego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

W trakcie konferencji wygłoszono następujące referaty:

- **prof. dr hab. n. farm. Zbigniew E. Fijałek** - Wydział Farmaceutyczny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – „Sfałszowane produkty medyczne (leki, wyroby medyczne i suplementy diety) - aktualne zagrożenia, metody wykrywania, zapobiegania i zwalczania”, „Nowe substancje psychoaktywne tzw. dopalacze - pochodzenie, badania i zagrożenie dla zdrowia publicznego”;
- **Tomasz Białas** – Dyrektor Departamentu Nadzoru nad Środkami Zastępczymi Główny Inspektorat Sanitarny – „Nowe narkotyki jako zagrożenie zdrowia publicznego - Praktyczne aspekty ograniczania rynku dopalaczy w Polsce”;
- **Wojciech Ryżowski** - Naczelnik Wydziału Współpracy Krajowej Departament Informacji Finansowej Ministerstwo Finansów – „Rola i zadania Generalnego Inspektora
- Informacji Finansowej w zwalczaniu przestępczości farmaceutycznej”;
- **podkom. Piotr Woźniak, kom. Artur Klemczak** - CBŚP Zarząd w Poznaniu - „Przestępczość zorganizowana a obrót podrobionymi steroidami anabolicznymi, produktami stymulującymi popęd seksualny oraz hormonami”;
- **mł. insp. Piotr Trzeciński, podinsp. Edmund Mamczur** - WOM BK KGP-„Współpraca międzynarodowa w zakresie identyfikacji i ustalania składników majątkowych lokowanych za granicą”;
- **nadkom. Rafał Zatara, podkom. Hanna Bigielmajer** - Wydział dw. z Przestępczością Gospodarczą KWP w Szczecinie, Szkoła Policji w Pile – „Nielegalny handel lekami w Internecie - studium przypadku”;
- **mł. insp. Paweł Zanewiat, asp. sztab. Bohdan Martul** - Centralne Biuro Śledcze Policji Zarząd w Olsztynie – „Pranie pieniędzy przy

obrocie nielegalnymi środkami farmakologicznymi”;

- **Krzysztof Jop** - Narodowy Instytut Leków – „Model odpowiedzialności prawnej za czyny naruszające zakaz obrotu środkami zastępczymi oraz nowymi substancjami zastępczymi w prawie polskim”;
- **mgr Agnieszka Kalicka** - Wydział Farmaceutyczny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – „Aktualne badania sfałszowanych leków dla organów ścigania”;
- **dr Małgorzata Kubacka** - Wydział Farmaceutyczny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – „Współpraca organów ścigania z biegłym - aspekty prawne w opinii biegłego”;
- **Ewa Korbiel** z firmy RAYTECH – „Narkotyki i dopalacze - detekcja i identyfikacja”;
- **podinsp. Iwona Marciniak - Krawczyk, kom. Joanna Grzegorzczuk** - Wydział Kryminalny BK KGP – „Działania Policji mające na celu ograniczenie wprowadzania środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych”;

- **Krzysztof Liszewski, Dariusz Najmola** - Agencja Bezpieczeństwa Biznesu "SALUS" - Stowarzyszenie "STOP NIELEGALNYM FARMACEUTYKOM" - „Nielegalne oferowanie wyrobów farmaceutycznych za pośrednictwem Internetu na przykładzie rynku Litwy, Łotwy i Estonii. Wspieranie działań organów państwowych przeciwko nielegalnemu wprowadzaniu wyrobów farmaceutycznych, suplementów diety itp. przez organizacje społeczne”;
- **dr n. farm. Andrzej Pokrywka** - Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu - Uniwersytet Zielonogórski – „Doping farmakologiczny - problem nie tylko sportowy”.

Konferencja koncentrowała się wokół zjawiska przestępczości farmaceutycznej i jej przeciwdziałaniu. Była również możliwością wzbogacenia wiedzy oraz wymiany doświadczeń i poglądów w zakresie m.in. metod wykrywania sfałszowanych leków oraz nowych substancji psychoaktywnych – dopalaczy oraz sposobów zabezpieczania leków przed fałszowaniem.

Uroczysta gala w Szkole Podstawowej nr 1

W dniu 17 maja odbyło się uroczyste podsumowanie miejskich konkursów związanych z bezpieczeństwem: X Miejskiego Konkursu Wiedzy „Bezpieczny Trzecioklasista” oraz X Miejskiego Konkursu Plastycznego dla klas II-III „Bezpieczeństwo w oczach ucznia”. Honorowy patronat nad konkursami objął Prezydent Miasta Piły, Piotr Głowski.

Wśród zaproszonych gości obecni byli m.in.: Maria Kubica - radna Rady Miasta Piły, reprezentująca Prezydenta, Sabina Jakiel-Mainieri - dyrektor Towarzystwa Ubezpieczeniowego Unia S.A. - Przedstawicielstwo regionalne w Pile oraz przedstawiciele Szkoły Policji w Pile: komisarz Mariusz Miernowski - kierownik Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych, ko-

misarz Sławomir Banach oraz podkomisarz Bartosz Ogrodniczuk - wykładowcy Szkoły Policji w Pile.

Słowa powitania skierowane były również w stronę pani Marzenny Urbaniak - dyrektora szkoły, pani Bogusławy Klec - wicedyrektora oraz do wszystkich opiekunów i rodziców uczniów.

W konkursie „Bezpieczny Trzecioklasista” najlepszą okazała się drużyna ze Szkoły Podstawowej nr 1, tuż za nią - II miejsce zdobył Zespół Szkół nr 3, III miejsce zajęła drużyna ze Szkoły Podstawowej nr 5. Puchar dla zwycięskiej drużyny ufundował Prezydent Miasta Piły. Wszyscy uczniowie otrzymali dyplomy oraz upominki.

Na konkurs plastyczny „Bezpieczeństwo w oczach ucznia” wpłynęło 121 prac. Były one bardzo pomysłowe, wykonane z fantazją i ogromną starannością. Zachwycaly różnorodnością technik i oryginalnym podejściem do tematu.

Miłym akcentem były również występy wokalne i taneczne uczniów klasy III D pod opieką pani Janiny Polasik oraz uczennic z klas I – III pod opieką pani Justyny Czarneckiej oraz Wiesławy Tobolskiej.

Na zakończenie Maria Kubica pogratulowała laureatom wspaniałych wyników, a organizatorom podziękowała za szerzenie

wiedzy na temat bezpieczeństwa dzieci w szkole, w domu i na ulicy.

„IPA & Szkoła Policji w Pile – razem we wspólnym kierunku...”

Międzynarodowe Stowarzyszenie Policji IPA, to grupa opierająca się w dużej mierze na współpracy i przyjaźni osób zrzeszonych w tej organizacji. Jej celem i zadaniem jest tworzenie więzi autentycznej przyjaźni i koleżeństwa zawodowego środowiska służb policyjnych na całym świecie, a także nawiązywanie współpracy międzynarodowej w oparciu o tolerancję we wszystkich obszarach kulturowych.

Słowo współpraca nabiera bardzo ważnego znaczenia. Pomimo iż mówimy o współpracy osób związanych przede wszystkim z tą organizacją, nie można ograniczać się tylko do tej grupy. Najlepszym przykładem świadczącym o powadze tych słów jest duże zaangażowanie, pomoc organizacyjna oraz aprobatą przedsięwzięć organizowa-

nych przez IPA ze strony Kierownictwa Szkoły Policji w Pile.

W dniach 18-21 maja 2017 roku IPA oraz Szkoła Policji w Pile gościły 7-osobową grupę naszych niemieckich kolegów, działających w stowarzyszeniu IPA Lüneburg (Niemcy). Wspólne spotkania, rozmowy, wymiana doświadczeń to tylko niektóre punkty napiętego harmonogramu obecności w Polsce. Stałym i nieodzownym elementem jest zawsze wizyta w Szkole Policji. Dzięki zmianom i różnorodności form szkoleniowych pilskiej placówki, nasi niemieccy koledzy mieli możliwość zetknąć się z nietypowymi zagadnieniami kryminalistycznymi prezentowanymi przez podkom. Pawła Leśniewskiego, skorzystać z prezentacji pomieszczeń wykorzystywa-

nych do zajęć z zakresu zwalczania przestępczości narkotykowej oraz technik interwencji pod bacznym okiem wykładowców Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych (nadkom. Adama Zieleniew-

skiego oraz kom. Mateusza Pałysa). Było to już piąte spotkanie Grupy IPA Lüneburg z Grupą reprezentującą pilską jednostką szkoleniową Policji.

Owady pomagają w śledztwie

W ramach cyklicznych spotkań koła kryminalistycznego, słuchacze Szkoły Policji w Pile, którzy zdecydowali się odwiedzić 25 maja bibliotekę, mieli wyjątkową okazję wysłuchać referatu dr. Szymona Konwerskiego z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza,

który podzielił się własnymi doświadczeniami biegłego sądowego w dziedzinie badań entomologicznych.

W wyjątkowo interesującym i niecodziennym wystąpieniu przedstawił sprawę kryminalną, w której decydującym dowodem okazały się być owady - ślady entomologiczne. Ich obecność pozwoliła udzielić odpowiedzi na wybrane pytania kryminalistyki - kiedy i gdzie.

Klasa Policyjna Roku 2017

Zaszczytny tytuł „Klasy Policyjnej Roku 2017” zdobyła reprezentacja Policyjnego Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku, zdobywając w ogólnej klasyfikacji 425 punktów. Zawodnicy zostali uhonorowani pucharem ufundowanym przez, sprawującego nad Turniejem patronat honorowy, Ministra Spraw Wewnętrznych i Admini-

Ta rzadko wykorzystywana, ale jednocześnie bardzo mocno rozwijająca się dziedzina kryminalistyki, dzięki praktyce zawodowej prelegenta, pobudziła wyobraźnię uczestników spotkania i rozwinęła horyzonty poznawcze adeptów policyjnej sztuki śledczej.

stracji pana Mariusza Błaszczaka, nagrody ufundowane przez rządowy program „Razem Bezpieczniej” oraz pamiątkowym dyplomem. Drużynę do Turnieju, w składzie Damian Wolski, Kamil Mutka, Szymon Szkil oraz Alicja Nowicka, przygotował pan Arkadiusz Herman.

Drugie miejsce na podium i w sumie 415 punktów wywalczyła drużyna III Liceum Ogólnokształcącego Mistrzostwa Sportowego im. Zbigniewa Herberta w Żorach w składzie: Dawid Pudlarz, Oskar Muras, Wiktoria Kupczak, Maria Sobik oraz kierownik reprezentacji pani Iwona Holona.

Młodzież otrzymała puchar ufundowany przez Komendanta Głównego Policji nadszp. dr. Jarosława Szymczyka, pamiątkowy dyplom, a także nagrody ufundowane przez rządowy program „Razem Bezpieczniej”.

Na trzecim miejscu uplasowała się reprezentacja Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Jarocinie, która uzyskała łącznie 411 punktów i zdobyła puchar Komendanta Szkoły Policji w Pile pani insp. Beaty Różniak - Krzeszewskiej, nagrody ufundowane

przez rządowy program „Razem Bezpieczniej” oraz dyplom. Kierownikiem była pani Arleta Krygier – Rybczyńska, a drużyna wystartowała w składzie: Marcin Orszulak, Mateusz Kmiecik, Marcin Podemski i Zuzanna Kaczmarek.

Jak co roku rozdane zostały również nagrody w klasyfikacjach indywidualnych i zespołowych, których fundatorami byli: rządowy program „Razem Bezpieczniej”, Stowarzyszenie SYGNAŁ, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Pile oraz Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Policjantów przy Szkole Policji w Pile. IX Ogólnopolski Turniej Klas Policyjnych został objęty honorowym patronatem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Mariusza Błaszczaka. Powołany został również Komitet Honorowy Turnieju w składzie: Wiceminister Spraw Wewnętrznych i Administracji - Jarosław Zieliński, Komendant Główny Policji - n.dinsp. dr Jarosław Szymczyk, Starosta Piłski - Eligiusz Komarowski oraz Prezydent Miasta Piły - dr Piotr Głowski.

Tegoroczna edycja Turnieju została wpisana w rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem Bezpieczniej” im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017.

Od wielu lat Szkoła Policji w Pile współpracuje z Fundacją ITAKA, w konsekwencji czego w scenariusz Turnieju Klas Policyjnych wpisane są obchody Międzynarodowego Dnia Dziecka Zaginionego. W tegorocznej edycji Szkoła Policji w Pile oraz Fundacja ITAKA zorganizowały konkurs „Ucieczka to nie rozwiązanie. Film promujący inne niż ucieczka sposoby rozwiązywania problemów”.

Konkurs skierowany był do uczniów wszystkich szkół, które wzięły udział w eliminacjach do IX Ogólnopolskiego Turnieju Klas Policyjnych. Zadaniem uczestników konkursu było nagranie, dowolną metodą i dowolnym sprzętem, maksymalnie 60-sekundowego filmu propagującego inne niż ucieczka sposoby radzenia sobie z problemami.

PIERWSZĄ NAGRODĘ w konkursie „Ucieczka to nie rozwiązanie” zdobył film pt.: „Nie uciekaj!”, przesłany przez Jakuba Wójcika i Roksanę Walicę z Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Jana Pawła II w Gromniku.

Nagrody dodatkowe otrzymały filmy:

- „Działaj - nie uciekaj” autorstwa Krysstyny Stanickiej, Agnieszki Remisz i Katarzyny Kalwarczyk z Zespołu Szkół Mechanicznych im. Komisji Edukacji Narodowej w Poznaniu, XXIX Liceum Ogólnokształcące;
- "Zanim uciekniesz..." autorstwa Sandry Mikołajewskiej, Maksimy Nowak, Wiktorii Sierszuły z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 imienia Eugeniusza Kwiatkowskiego w Jarocinie.

W uroczystym zakończeniu, które odbyło się 30 maja w Regionalnym Centrum Kultury w Pile uczestniczyli wszyscy zawodnicy wraz z kierownikami i opiekunami reprezentacji, a także zaproszeni na uroczystość goście: Poseł na Sejm RP pan Grzegorz Piechowiak, Poseł na Sejm RP pan Błażej Parda, Starosta Piłski pan Eligiusz Komarowski, Sekretarz Gminy pan Roman Szarzyński, Zastępca Dyrektora Departamentu Komunikacji Społecznej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji pan Tomasz Deptuła, p.o. Dyrektor Biura Historii i Tradycji Policji Komendy Głównej Policji kom. Krzysztof Musielak, Naczelnik Wydziału ds. Ceremoniału Policyjnego Gabinetu Komendanta Głównego Policji nadkom. Zbigniew Bartosiak, p.o. Komendant Powiatowy Policji w Pile mł. insp. Sebastian Cichocki, Naczelnik Wydziału Operacyjno Szkoleniowego i BHP Powiatowej Straży Pożarnej w Pile kpt. Paweł Kamiński, asystentka posła na Sejm RP Marii Małgorzaty Janyski pani Renata Wujec, Dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego w Pile pan Zbigniew Przeworek, Przedstawiciel Stowarzyszenia SYGNAŁ pan Dariusz Poniatowski, Prezes Zarządu Fundacji ITAKA pani Alicja Tomaszewska, Przewodniczący Szkolnego Zarządu NSZZ Policjantów mł. asp. Przemysław Zublewicz, autor wystawy „Na nieludzkiej Ziemi” pan Aleksander Załęski, którą obejrzelі uczestnicy Turnieju po dzisiejszej ostatniej konkurencji.

CZERWIEC

Zbiórka zabawek z okazji Dnia Dziecka – „Przekaż pluszaka - Dzieci - Dzieciom”

Szczęściem jest dać drugiemu człowiekowi radość, dlatego też w ramach zorganizowanego wspólnie przez Szkołę Policji w Pile, Komendę Powiatową Policji w Pile, Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Pile oraz Zarządy NSZZ Policjan-

tów wyżej wymienionych jednostek pikniku rodzinnego z okazji Dnia Dziecka, przeprowadzona została zbiórka zabawek pod hasłem „Przekaż pluszaka - Dzieci - Dzieciom”.

Akcja ta przerosła oczekiwania organizatorów, dzieci przyniosły mnóstwo różnego rodzaju zabawek, które zostały przekazane w trakcie dzisiejszej wizyty młodym pacjentom z oddziałów dzieci młodszych i dzieci starszych pilskiego szpitala. W świetlicy policjanci i strażacy z dziećmi zorganizowali wspólną zabawę. Zaskoczone taką miłą niespodzianką, dzieci nie kryły

radości, bardzo cieszyły się z otrzymanych zabawek. Życzymy im szybkiego powrotu do zdrowia oraz samych radosnych chwil i codziennego uśmiechu.

Serdecznie dziękujemy w imieniu chorych dzieci wszystkim, którzy zaangażowali się w akcję zbierania zabawek w trakcie festynu, który odbył się w dniu 27 maja na terenie obiektów Szkoły Policji w Pile.

„Najlepsi Policjanci Służby Kryminalnej Roku 2017”

Po, trwających od miesięcy, przygotowaniach, nadszedł czas na finał trzeciej edycji Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant Służby Kryminalnej Roku 2017”. Po dwóch dniach konkursowych zmaganiach, 8 czerwca w auli Szkoły Policji w Pile odbyła się ceremonia rozdania nagród i gratyfikacji laureatom Konkursu. Do Piły przyjechali najlep-

si z najlepszych w służbie kryminalnej polskiej Policji.

Podczas dwóch pierwszych dni trwania finału Konkursu, organizowanego przez Szkołę Policji w Pile, Biuro Kryminalne KGP oraz Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji, 17 grup reprezentujących garnizony poszczególnych województw, w tym garnizon stołeczny, stoczy-

ło zaciętą walkę w następujących konkurencjach:

- oględziny miejsca zdarzenia, gdzie zadanie grup procesowych polegało na ujawnieniu i zabezpieczeniu śladów kryminalistycznych,
- sprawdzian umiejętności strzeleckich,
- test wiedzy zawodowej,
- sprawdzian wiedzy praktycznej, tzw. kazuś,
- sprawdzian umiejętności praktycznych w zakresie udzielania pierwszej pomocy, w ramach którego wybrany członek każdej z uczestniczących w konkursie drużyn miał, według założenia, udzielić pomocy kobiecie, która straciła przytomność podczas przesłuchania.

Drugiego dnia, w czasie kiedy odbywały się poszczególne konkurencje, w sali konferencyjnej odbyła się odprawa zastępców komendantów wojewódzkich (stołecznego) Policji ds. kryminalnych, której przewodniczył nadinsp. Andrzej Szymczyk - I Zastępca Komendanta Głównego Policji.

Trzeciego dnia konkursu, 8 czerwca, w auli Szkoły odbyło się uroczyste zakończenie

Konkursu, które zainaugurował wykład podkom. Pawła Leśniewskiego z Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile pt. „Standaryzacja śladów entomologicznych w ramach kryminalistycznego badania miejsca zdarzenia”. W uroczystości, obok policjantów stanowiących trzon polskiej policji kryminalnej reprezentujących 17 garnizonów, organizatorów, komendantów i zastępców komendantów wojewódzkich i dyrektorów Biur Komendy Głównej Policji, udział wzięli: Zastępca Prokuratora Generalnego pan Robert Fernand, I Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Andrzej Szymczyk, Zastępca Dyrektora Centralnego Laboratorium Kryminalistyki Policji insp. Adam Frankowski, Prezydent Miasta Piły dr Piotr Głowski, Etatowy Członek Zarządu Powiatu Pińskiego Przemysław Pochylski, Kierownik Katedry Technologii Lotniczych Wydziału Transportu Politechniki Śląskiej prof. dr hab. inż. nawig. Andrzej Fellner, Doradca Zarządu ds. Szkoleń i Ekspertyz Centrum Edukacji i Szkoleń Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych pani Aleksandra Gryniewicz, a także grono ekspertów i sędziów tegorocznego konkursu.

Foto WloCh

W finale Konkursu wyłonieni zostali: najlepszy policjant dochodzeniowo - śledczy, którym został st. asp. Patryk Klepek (KWP Katowice), najlepszy policjant operacyjno - rozpoznawczy - podkom. Piotr Woszczak (KWP Rzeszów), najlepszy technik kryminalistyki - sierż. szt. Michał Bożek (KWP Bydgoszcz) oraz najlepszy policjant sprawujący nadzór nad pracą dochodzeniowo - śledczą - kom. Jarosław Witowicz (KWP

Olsztyn). W każdej z wymienionych kategorii indywidualne wyróżnienia otrzymali również policjanci zajmujący kolejno drugie i trzecie miejsca na podium (mł. asp. Rafał Koprowski, st. sierż. Marcin Czosnek, podkom. Przemysław Kozak, podkom. Marcin Grzyb, st. asp. Wojciech Kondraciuk, st. asp. Mariusz Mikulski, kom. Aleksander Meszyński, podinsp. Jacek Brzęcki).

W klasyfikacji generalnej tytuł najlepszej drużyny służby kryminalnej polskiej Policji roku 2017, zdobyła reprezentacja Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy. Wicemistrzem Konkursu została drużyna z Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie, a na trzecim miejscu uplasowała się reprezentacja Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku.

Laureaci Konkursu zostali uhonorowani cennymi nagrodami rzeczowymi i finansowymi, a także odznakami laureatów konkursu „Policjant Służby Kryminalnej”, pucharami i dyplomami ufundowanymi przez: Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji pana Mariusza Błaszczaka, I Zastępcę Prokuratora Generalnego, Prokuraturę Krajowego Bogdana Świączkowskiego, Komendanta Głównego Policji nadinsp. dr.

Jarosława Szymczyka, Komendanta Szkoły Policji w Pile insp. Beatę Różniak-Krzeszewską, Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji, Polską Wytwórnę Papierów Wartościowych, Szkolny Zarząd NSZZ Policjantów.

Dodatkowo jednostki Policji, w których pracują trzej najlepsi technicy kryminalistyki wyłonieni w drodze finałowych zmagania, otrzymały walizki kryminalistyczne od Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji.

Szczegółowe wyniki Konkursu w klasyfikacji generalnej oraz w konkurencjach indywidualnych wraz z punktacją znajdują się na stronie internetowej Szkoły w zakładce *Policjant Służby Kryminalnej - 2017 - Klasyfikacja generalna i indywidualna Konkursu*.

Po uhonorowaniu laureatów, głos zabrali Zastępca Prokuratora Generalnego pan Robert Fernand, I Zastępca Komendanta Głównego Policji insp. Andrzej Szymczyk, który w swoim wystąpieniu podkreślił, że wszyscy ci, którzy dostali się do finału stanowią trzon polskiej Policji kryminalnej. Pogratulował również wiedzy i posiadanych umiejętności, prosząc jednocześnie o to, aby багаż doświadczeń, jaki udało się zgromadzić podczas wielu lat służby nie

został zmarnowany, lecz przekazany tym, którzy rozpoczynają swoją pracę zawodową w Policji, oraz Prezydent Miasta Piły dr Piotr Głowski.

Następnie prof. Andrzej Fellner, wraz z koordynatorem Centrum Kształcenia Kadr Lotnictwa Cywilnego Europy Środkowo – Wschodniej Politechniki Śląskiej Radosławem Fellnerem, wygłosili okolicznościowy wykład.

Honorowy patronat nad Konkursem objął Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji – Pan Mariusz Błaszczak, a w skład powołanego Komitetu Honorowego Kon-

kursu weszli: Komendant Główny Policji – nadinsp. dr Jarosław Szymczyk, Starosta Piłski – Eligiusz Komarowski oraz Prezydent Miasta Piły – Piotr Głowski.

Kolejny kurs medialny

Po raz drugi w bieżącym roku odbył się w szkole kurs specjalistyczny w zakresie współpracy z mediami.

Głównym celem kursu jest przygotowanie policjantów zajmujących stanowiska kierownicze, w szczególności kierowników jednostek oraz komórek organizacyjnych Policji i ich etatowych i „nieetatowych” zastępców do wykonywania zadań związanych z udzielaniem informacji środkom masowego przekazu.

W kursie wzięła udział grupa 13 policjantów z komend wojewódzkich Policji w: Białymstoku, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Katowicach, Lublinie, Łodzi, Poznaniu i Wrocławiu. Po siedmiu dniach zajęć teoretycznych i praktycznych, uczestnicy otrzymali świadectwa ukończenia kursu. Teraz przed nimi trudny egzamin ze sztuki kontaktu z mediami.

Historyczny kurs CEPOL

Za nami realizacja pierwszego w historii Szkoły Policji w Pile kursu CEPOL „Informant handling - advanced”. Jego uczestnikami byli funkcjonariusze z ponad dwudziestu państw europejskich. Mieli oni możliwość wymiany doświadczeń w zakresie prawnych podstaw współpracy z osobowymi źródłami informacji. Ważnymi zagadnieniami były kwestie bezpiecznego komunikowania się i przekazywania informacji z użyciem nowoczesnych technologii telekomunikacyjnych.

Wielu uczestników podzieliło się także swoimi doświadczeniami w zakresie współpracy z osobowymi źródłami informacji z użyciem nietypowych rozwiązań, jak np. pozyskiwanie informatora w zakładzie karnym lub w środowiskach terrorystycznych.

Spełniamy marzenia

„Zostać policjantem oraz przejechać się wozem policyjnym” – to największe marzenie 6-letniego Igorka, podopiecznego Fundacji Mam Marzenie, które zostało spełnione dzięki policjantom ze Szkoły Policji w Pile.

Kurs był także niepowtarzalną szansą na poznanie kultur poszczególnych państw będących członkami CEPOL oraz okazją do nawiązania kontaktów osobistych i służbowych, które w przyszłości mogą zaowocować lepszą współpracą w zakresie zwalczania przestępczości o charakterze międzynarodowym.

Przedsięwzięcie było dużym wyzwaniem organizacyjnym, wymagającym kilkumiesięcznych przygotowań. Jego menadżerem i głównym organizatorem z ramienia Szkoły była kom. Adriana Niemczuk-Gorgoń, którą wspierali wybrani nauczyciele Zakładu Służby Kryminalnej oraz pracownicy Wydziału Finansów, Wydziału Zaopatrzenia i Sekcji Prezydialnej.

Czasami, żeby spełnić dziecięce marzenia i wywołać na czyjejś twarzy ogromny uśmiech, wystarczy naprawdę niewiele. Przekonali się o tym policjanci ze Szkoły Policji w Pile oraz strażacy PSP w Pile, którzy otworzyli drzwi swoich jednostek, spełniając tym samym marzenie

6-letniego Igora z Wielkopolski. Chłopiec interesuje się wszystkim, co związane jest z policją, strażą pożarną i pogotowiem, jed-

nak jego największym marzeniem jest zostać policjantem.

Dzięki współpracy podinsp. Zbigniewa Bogusza (wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile) oraz przedstawicieli Fundacji Mam Marzenie, 27 czerwca Igor włożył „policyjny” mundur i, choć przez jeden dzień, mógł poczuć się jak prawdziwy policjant. Jego wizyta w Szkole rozpoczęła się od zwiedzania biblioteki, gdzie obejrzał nie tylko dostępne dla słuchaczy publikacje, ale także wystawę policyjnych maskotek. Następnie spotkał się z policjantami służby kryminalnej – podkom. Pawłem Leśniewskim oraz mł. asp. Jackiem Cyganem, którzy przeszkolili Igora z zakresu technik ujawniania śladów. W efekcie swojej pracy Igor otrzymał dyplom za *ujawnienie śladów kryminalistycznych, które przyczyniły się do zatrzymania sprawcy przestępstwa*. Największa niespodzianka czekała na chłopca po wizycie na strzelnicy, kiedy to mógł przejechać się prawdziwym policyjnym radiowozem. Radiowóz dowiózł Igora na szkolne obiekty sportowe, gdzie odbywały się zajęcia słuchaczy. Na zakończenie wizyty w Szkole, Igor otrzymał związane ze Szkołą gadzety, a także liczne zabawki, wśród których

oczywiście nie zabrakło policyjnego radiowozu, karetki i wozu strażackiego.

Nie był to jednak dla Igora koniec przygód. Kolejną czekającą go niespodzianką była wizyta w Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pile. Obecni na służbie strażacy oraz zastępca komendanta powiatowego PSP w Pile bryg. Robert Komarnicki zaprezentowali Igorowi wszystkie dostępne w jednostce wozy strażackie. Igor wziął również udział w symulowanym wyjeździe do pożaru i miał okazję podjąć, udaną, próbę strącenia pacholka strumieniem wody z prawdziwego węża strażackiego. Na pamiątkę wizyty u strażaków, chłopiec otrzymał Żarka – strażacką maskotkę.

Dla Szkoły Policji w Pile nie było to pierwsze spełnione marzenie. Podinsp. Zbigniew Bogusz ze Szkoły Policji w Pile współpracując z Fundacją Mam Marzenie spełnił marzenia m.in.: 16-letniego Konrada (wizyta na planie W-11), 6-letniego Lucjana (zostać strażakiem), czy 5-letniego Wojtusia, który chciał zostać policjantem. Cieszymy się, że również pilscy strażacy włączyli się w akcję spełniania marzeń chorych dzieci.

LIPIEC

Mistrzostwa Polski Mastersów

Na początku lipca w Krakowie odbyły się 27. Mistrzostwa Polski Mastersów w Lekkiej Atletyce. Wśród ponad 450 uczestni-

ków obecna była nasza koleżanka st. asp. Małgorzata Krzyżan - młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej.

Małgorzata Krzyżan zajęła pierwsze miejsce w rzucie dyskiem kobiet, zdobywając tytuł Mistrzyni Polski w kategorii K45. Jej wynik (40,69 m) jest jednocześnie rekordem Mistrzostw Polski. Ponadto, zdobyła srebrny medal w pchnięciu kulą kobiet we wspomnianej kategorii.

Praktyka czyni mistrza

W dniach 1-2 lipca słuchacze szkolenia zawodowego podstawowego ćwiczyli nabyte w trakcie nauki umiejętności. Na terenie powiatów: pilskiego, złotowskiego i czarnkowsko-trzcianeckiego, pełnili służbę patrolową wspólnie z policjantami z jednostek wymienionych powiatów. Słuchacze wzięli udział w zadaniach wynikających z profilaktycznego programu „Bezpieczne wakacje”, przekazywali informacje o fałszywych

Zdobyte medale i osiągnięte wyniki przez naszą koleżankę, są dobrym prognostykiem przed 20. Mistrzostwami Europy w Lekkiej Atletyce Mastersów, które odbędą się w dniach 27 lipca - 5 sierpnia w duńskim Aarhus.

sprzedawcach w Internecie oraz o oszustwach metodą „na wnuczka”. Ponadto, przeprowadzili szereg interwencji domowych, w miejscach publicznych i związanych z kontrolą ruchu drogowego oraz zabezpieczeniem miejsc zdarzeń drogowych. Młodzi funkcjonariusze wzięli również udział w zabezpieczeniu 1150 krzaków marihuany i 4 kilogramów suszu tego narkotyku gotowego do dystrybucji.

Szkolne obchody Święta Policji

W dniach 25-26 lipca w Szkole Policji w Pile odbyły się uroczystości związane z obchodami 98. rocznicy powstania polskiej Policji. W uroczystej zbiórce, która odbyła się pod honorowym patronatem Pa-

na Mariusza Błaszczaka – Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, uczestniczył Pierwszy Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Andrzej Szymczyk.

25 lipca w auli Szkoły Policji w Pile odbyła się uroczysta zbiórka z okazji Święta Policji, podczas której funkcjonariusze oraz

pracownicy pilskiej Szkoły Policji otrzymali, z rąk Pierwszego Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Andrzeja Szym-

czyka i Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beaty Różniak-Krzeszewskiej, odznaczenia, wyróżnienia, awanse na wyższe stopnie służbowe oraz nagrody. W uroczystości udział wzięli zaproszeni goście: Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej pan Grzegorz Piechowiak, Prezydent Miasta Piły dr Piotr Głowski, Wicestarosta Pilski pan Stefan Piechocki, etatowy członek zarządu Powiatu Pilskiego pan Przemysław Pochylski, Prokurator Rejonowy w Pile pani Magdalena Roman, p.o. Komendant Wojewódzkiej Policji w Poznaniu insp. Piotr

Mąka, emerytowani Komendanci i Zastępcy Komendantów Szkoły Policji w Pile, przedstawiciele służb mundurowych wojska, straży pożarnej, straży granicznej i żandarmerii wojskowej, komendanci powiatowi województwa wielkopolskiego, Kapelan Pilskiej Policji ks. Antoni Tofil, przedstawiciele pilskich szkół i uczelni, Komendant Hufca ZHP w Pile hm. Grzegorz Rzymski oraz ks. kpt. Tomasz Wola, kadra kierownicza, funkcjonariusze i pracownicy Szkoły Policji w Pile.

Święto Policji jest świętem wszystkich osób związanych z tą formacją. Wśród nagrodzonych, wyróżnionych i awansowanych z okazji wczorajszych obchodów znaleźli się nie tylko funkcjonariusze Szkoły Policji, ale również pracownicy Policji.

Na podstawie art. 138 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz ustawy z dnia 16 października 1992r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2015r. poz. 475 i 1266), na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej, odznaczeni zostali:

Medalem Złotym „Za Długoletnią Służbę”:

- Pani Renata Birecka – specjalista Wydziału Finansów
- Pani Anita Budna – pomoc kuchenną Sekcji Żywnościowej
- Pani Ewa Kryszewska-Rzanny – starszy bibliotekarz Sekcji Prezydialnej
- Pani Elżbieta Politowska – samodzielny referent Wydziału Zaopatrzenia

Medalem Srebrnym „Za Długoletnią Służbę”:

- podinspektor Zbigniew Bogusz – starszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej

Na podstawie art. 138 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2015r. poz. 475 i 1266 oraz z 2016r. poz. 1948), na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej, odznaczony został:

Medalem Brązowym „Za Długoletnią Służbę”:

- aspirant Mariusz Cichy – młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej

Na podstawie art. 2 i 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o ustanowieniu Medalu za Zasługi dla Policji (Dz.U. nr 70, poz. 726) – za wybitne zasługi w dziedzinie realizacji ustawowych zadań Policji, Brązowy Medal za Zasługi dla Policji otrzymał:

- komisarz Sebastian Wegner – wykładowca Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji uhonorował brązową odznaką „Zasłużony Policjant” trzech funkcjonariuszy naszej szkoły:

- komisarza Marcina Kolasińskiego – młodszeo wykładowcę Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych
- komisarza Wojciecha Kura – dowódcę kompanii Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia
- aspiranta sztabowego Marcina Mańczaka – młodszeo wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej

Rozkazem personalnym nr 2827 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 lipca 2017 r., na podstawie art. 87 ust. 1 pkt 4 oraz ust. 2 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2016 r. poz. 1782, z późn. zm.) – z dniem 24 lipca 2017 r., przedterminowo mianowani zostali:

NA STOPIEŃ NADKOMISARZA POLICJI:

- komisarz Michał Zielonka – zastępca kierownika Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych

NA STOPIEŃ KOMISARZA POLICJI:

- podkomisarz Paweł Leśniewski – młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej

NA STOPIEŃ ASPIRANTA POLICJI:

- młodszy aspirant Rafał Gruszczyński – asystent Wydziału Zaopatrzenia

Rozkazem personalny nr 2903 z dnia 12 lipca 2017 r. Komendanta Głównego Policji, na podstawie art. 48 ust. 2 i 3 oraz art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. – z dniem 24 lipca 2017 r. mianowani zostali:

NA STOPIEŃ MŁODSZEGO INSPEKTORA POLICJI:

- podinspektor Robert Kreczmer – naczelnik Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia

NA STOPIEŃ PODINSPEKTORA POLICJI:

- nadkomisarz Leszek Bieliński – wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej
- nadkomisarz Pawła Holeksa – wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej
- nadkomisarz Ewa Mańka – wykładowca Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia

Rozkazem personalnym nr 116 z dnia 16 lipca 2017 r. Komendanta Szkoły Policji w Pile, na podstawie art. 48 ust. 2 oraz art. 52 ust. 1 z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2016 r. poz. 1782 z późn. zm.) w związku z paragrafem 20 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 lipca 2007r. w sprawie mianowania policjantów na stopnie policyjne (Dz. U. nr 145, poz. 1017 z późn. zm.) – z dniem 24 lipca 2017 r. mianował:

NA STOPIEŃ NADKOMISARZA POLICJI:

- komisarza Sławomira Banacha – starszego wykładowcę Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych
- komisarza Marcina Druszcza – zastępcę naczelnika Wydziału Zaopatrzenia
- komisarza Mariusza Miernowskiego – kierownika Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych
- komisarz Ewę Polewską-Strug – młodszego wykładowcę Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia

NA STOPIEŃ KOMISARZA POLICJI:

- podkomisarza Marcina Kolasińskiego – młodszego wykładowcę Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych

NA STOPIEŃ ASPIRANTA SZTABOWEGO POLICJI:

- starszą aspirant Alicję Baranowską – młodszego wykładowcę Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia
- starszego aspiranta Krzysztofa Bartkowiaka – asystenta Sekcji Ochrony Informacji Niejawnych
- starszego aspiranta Marcina Mańczaka – młodszego wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej

NA STOPIEŃ STARSZEGO ASPIRANTA POLICJI:

- aspirant Agnieszka Kuszyk – młodszego wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej
- aspiranta Karola Patyniaka – dowódcę kompanii Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia

NA STOPIEŃ ASPIRANTA POLICJI:

- młodszą aspirant Magdalenę Gruszczyńską – młodszego wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej
- młodszego aspiranta Grzegorza Klinowieckiego – asystenta Sekcji Ochrony Informacji Niejawnych
- młodszego aspiranta Tomasza Ptaka – instruktora Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych
- młodszego aspiranta Tomasza Świtkowskiego – młodszego wykładowcę Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych

- młodszą aspirant Monikę Tuczyńską – młodszego wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej
- młodszego aspiranta Łukasza Wiśniewskiego – młodszego wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej
- młodszego aspiranta Przemysława Zublewicza – młodszego wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej

NA STOPIEŃ SIERŻANTA SZTABOWEGO POLICJI:

- starszego sierżanta Radosława Słabaczewskiego – młodszego wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej

Komendant Główny Policji nadinsp. dr Jarosław Szymczyk postanowił uhonorować nagrodami pieniężnymi wyróżniających się funkcjonariuszy i pracowników Szkoły, wśród których znaleźli się:

- komisarz Adriana Niemczuk-Gorgoń – wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej
- komisarz Kamil Patyniak – młodszy wykładowca Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych
- starszy sierżant Jakub Rzepka – specjalista Sekcji Teleinformatyki

- podinspektor Wojciech Thiel – starszy wykładowca Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia
- podinspektor Aneta Wróblewska – ekspert Wydziału Kadr
- Pan Jacek Jahns – główny specjalista Wydziału Zaopatrzenia
- Pan Roman Sławiński – konserwator urządzeń technicznych Wydziału Zaopatrzenia
- Pani Anna Adamkiewicz - sprzątaczką Wydziału Zaopatrzenia
- Pani Dorota Turowska – specjalista Wydziału Kadr

- Pani Marta Wojdyło – specjalista Wydziału Finansów

Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beata Różniak-Krzeszewska postanowiła uhonorować nagrodami pieniężnymi oraz listami gratulacyjnymi wyróżniających się pracowników Szkoły:

- Panią Katarzynę Arentewicz – specjalistę Sekcji Żywnościowej
- Panią Annę Dąbrowę – starszego referenta Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych
- Pana Waldemara Hałuję – specjalistę Sekcji Prezydialnej
- Panią Grażynę Jankiewicz – specjalistę Wydziału Kadr

- Panią Beatę Kąckowską-Szklarz – specjalistę Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia
- Pana Waldemara Mączkę – specjalistę Sekcji Teleinformatyki
- Panią Elżbietę Politowską – samodzielnego referenta Wydziału Zaopatrzenia
- Pana Jakuba Sztekel – głównego specjalistę Wydziału Zaopatrzenia
- Panią Mariolę Szymków – kasjera Wydziału Finansów
- Panią Joannę Walasek – specjalistę Sekcji Żywnościowej
- Panią Edytę Zdrenkę – specjalistę Wydziału Zaopatrzenia

Komendant Szkoły insp. Beata Różniak-Krzeszewska wyróżniła listami gratulacyjnymi za dotychczasową wzorową postawę podczas pobytu w szkole, sumienne i rzetelne wykonywanie powierzonych zadań oraz umiejętne godzenie obowiązków służbowych z chęcią niesienia pomocy potrze-

bującym, następujących policjantów – słuchaczy:

- posterunkową Martę Praską
- posterunkową Joannę Stefańską
- posterunkową Karolinę Skupińską
- posterunkowego Patryka Szulca
- posterunkową Annę Wilczko.

Ponadto, uchwałą nr 84 z dnia 1 grudnia 2016 r. Krajowa Komisja Wykonawcza Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Pracowników Policji nadała: Odznakę Honorową:

- Pani insp. Beacie Różniak - Krzeszewskiej – Komendant Szkoły Policji w Pile
Złotą Odznakę Honorową
- Pani Elżbiecie Smęt – specjalście Wydziału Finansów

Po nominacjach odczytany został list Pana Mariusza Błaszczaka – Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, skierowany

na ręce Komendanta Szkoły Policji w Pile. Następnie gratulacje, podziękowania i życzenia z okazji Święta Policji dla kierow-

nictwa, kadry, funkcjonariuszy oraz pracowników Szkoły Policji w Pile wygłosili: Pierwszy Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Andrzej Szymczyk, Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej pan Grzegorz Piechowiak, Prezydent Miasta Piły dr Piotr Głowski oraz Wicestarosta Piłski pan Stefan Piechocki. Serdeczne słowa podziękowania oraz bukiet kwiatów na ręce pani Komendant insp. Beaty Róż-

niak-Krzeszewskiej złożyli przedstawiciele nagrodzonych i awansowanych.

Po obchodach odbywających się na terenie Szkoły, 26 lipca w Parafii p.w. św. Stanisława Kostki w Pile odbyła się msza z udziałem funkcjonariuszy, pracowników i słuchaczy Szkoły Policji w Pile oraz Komendy Powiatowej Policji w Pile, którą poprowadził Kapelan Piłskiej Policji ksiądz Antoni Tofil.

SIERPIEŃ

IV Wakacyjny Turniej Piłkarski o Puchar Komendanta Szkoły Policji w Pile

W dniu 2 sierpnia na obiektach sportowych Szkoły Policji w Pile odbył się IV Wakacyjny Turniej Piłkarski o Puchar Komendanta Szkoły Policji w Pile.

Turniej dedykowany jest najmłodszym miłośnikom piłki nożnej, którzy swoje umiejętności rozwijają w zorganizowanych dziecięcych szkołkach piłkarskich.

Zaproszenie do tegorocznego turnieju przyjęły 4 drużyny z roczników 2008/2009:

- Akademia Piłkarska Reissa,
- Football Academy,
- Iskra Szydłowo,
- UKS Kotuń.

Mecze rozgrywane były w systemie pucharowym - po 10 minut każdy w jednej run-

dzie, a po jej zakończeniu rozgrywana była w tej samej formule runda rewanżowa.

Przed meczem, jak i w trakcie dało się odczuć duże napięcie wśród uczestników turnieju. Na boisku natomiast gościły „pot i łzy”, wynikające z ogromnego zaangażowania i chęci zwycięstwa. Poziom reprezentowany przez uczestników turnieju wzbudził ogromny zachwyt wśród obserwatorów poszczególnych meczów. Widząc tak świetnych zawodników możemy być spokojni o przyszłość naszej reprezentacji narodowej.

Na najmłodszych, dzięki zaangażowaniu i uprzejmości NSZZ Policjantów przy Szkole Policji w Pile, czekały również napoje i poczęstunek oraz zorganizowane

przez Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Pile zabawy z wykorzy-

staniem kurtyny wodnej.

Ostateczna klasyfikacja turniejowa przedstawia się następująco:

I miejsce - Football Academy,

II miejsce - Akademia Piłkarska Reissa;

III miejsce - UKS Kotuń

IV miejsce - Iskra Szydłowo

Ze szkoły do jednostki

Zima, wiosna, lato - te trzy pory roku towarzyszyły wyężonej nauce na kursie podstawowym, który dobiegł końca dla 135 słuchaczy kompanii III i IV. Od 11 stycznia tego roku słuchacze reprezentujący przede wszystkim garnizony dolnośląski i wielkopolski, zdobywali wiedzę i umiejętności

m.in. z zakresu prewencji, ruchu drogowego, prawa karnego i prawa wykroczeń, komunikacji interpersonalnej, informatyki, udzielania pierwszej pomocy, wyszkolenia strzeleckiego, a także taktyki i technik interwencji.

Jeszcze niedawno, jako słuchacze w ramach praktyki, pełnili służby pod opieką wykładowców. 2 sierpnia, po przystąpieniu do egzaminu końcowego otrzymali, z rąk zastępcy komendanta Szkoły Policji w Pile

Umowa na budowę akademika podpisana!

W dniu 18 sierpnia, w Szkole Policji w Pile, komendant insp. Beata Różniak-Krzeszewska podpisała umowę na wykonanie inwestycji, jaką jest budowa budynku zamieszkania zbiorowego dla słuchaczy

insp. Romana Gryczki, świadectwa ukończenia kursu. Po blisko sześciu miesiącach nauki, bogatsi o nowe umiejętności, powrócili do swoich macierzystych jednostek, gdzie rozpoczęli dalszą służbę.

Szkoły. Realizacją zadania zajmie się pilska firma budowlana Pil-Building. Umowę z ramienia firmy podpisali wiceprezes zarządu Damian Kwiatkowski oraz prokurent Sylwia Kowalczyk-Bigos.

Jest to niezwykle ważny moment, który zapisze się nie tylko na kartach historii Szkoły, ale również na mapie zagospodarowania przestrzennego miasta Piły.

Inwestycja ma zostać oddana do użytku w roku 2019.

WRZESIEŃ

27. Międzynarodowy Półmaraton PHILIPS

W dniu 3 września, już po raz 27., około 4700 zawodników z Polski i reszty świata stanęło na starcie pilskiego Półmaratonu Philipsa. Z uwagi na rekordową liczbę uczestników, po raz pierwszy w historii półmaratonu, wyznaczona została nowa trasa biegu.

W tym roku, po raz trzeci, przy współpracy Szkoły Policji w Pile, w ramach 27. Półmaratonu Philipsa rozegrane zostały zawody Otwartego Międzynarodowego Pucharu

Policji w Półmaratonie, w których udział wzięło 142 policjantów z Polski oraz 16 policjantów z Łotwy, Malty oraz Rumunii. Na trasie biegu Szkołę Policji w Pile reprezentowali: podinsp. Arkadiusz Bajerski, kom. Mateusz Pałys, sierż. szt. Radosław Ślabaczewski, Adam Blajchert oraz Grzegorz Lewandowski. Puchary oraz nagrody rzeczowe dla najlepszych policyjnych biegaczy ufundowane zostały przez: Komendanta Głównego Policji, Komendanta Szko-

ły Policji w Pile, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pile, Międzynarodowe Stowarzyszenie Policji IPA, Niezależne Samorządne Związki Zawodowe Policjantów oraz Urząd Miasta w Pile. Dodatkowo każdy z uczestników, który ukończył bieg na mecie otrzymał unikatowy medal 27. Półmaratonu Philipsa z sylwetką Leszka Beblo, dwukrotnego olimpijczyka z Barcelony (1992) oraz Atlanty (1996). Warto podkreślić, że jest to już dwunasty medal z wizerunkiem najlepszych polskich maratończyków w unikalnej kolekcji medali pilskiego półmaratonu, a tradycja ta jest kultywowana od 2006 roku.

Najlepszymi wśród policjantów okazali się:

w kategorii indywidualnej kobiet

1. Kapera Monika (POL)
2. Valtere Kitija (LAT)
3. Girgensone Liga (LAT)

w kategorii indywidualnej mężczyzn

1. Grech Andrew (MLT)
2. Mackus Anatolijs (LAT)
3. Stachowski Rafał (POL)

w klasyfikacji drużynowej

1. State Police of Latvia
2. Szkoła Policji w Pile
3. Komenda Powiatowa Policji w Złotowie

Tegoroczny tytuł najlepszej drużyny zagranicznej zdobyła reprezentacja State Police of Latvia w składzie Mackus Anatolijs, Ulgis Davis, Valtere Kitija, Rublis Aigars, Misjuns Jurijs, Stula – Pankoka Irina, Girgensone Liga, a najszybszym policjantem Szkoły Policji w Pile, tradycyjnie, został Mateusz Pałys.

Puchary i nagrody zwycięzcom wręczyli: Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beata Różniak – Krzeszewska oraz Prezes Wielkopolskiej Grupy Wojewódzkiej Międzynarodowego Stowarzyszenia Policji IPA pan Witold Drzażdżyński, Przedstawiciel Zarządu Wojewódzkiego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów pan Mateusz Przybyłowski, Przewodniczący Zarządu Szkolnego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów w Szkole Policji w Pile mł. asp. Przemysław Zublewicz.

Kurs dla techników kryminalistyki

W dniu 1 września Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beata Różniak-Krzeszewska wręczyła świadectwa ukończenia szkolenia policjantom, którzy od

28.08. br. uczestniczyli w pierwszym w historii Szkoły kursie doskonalącym umiejętności w zakresie techniki kryminalistycznej.

Uczestnikami kursu było 16 policjantów z garnizonu kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego, zachodnio-pomorskiego i łódzkiego. Zajęcia teoretyczne i praktyczne zostały przeprowadzone przez nauczycieli Zakładu Służby Kryminalnej: kom. Pawła Leśniewskiego i mł. asp. Macieja Galara.

Głównym założeniem kursu jest przygotowanie funkcjonariuszy do przeprowadzenia oględzin miejsc zdarzeń o charakterze złożonym. Szkolenie jest ukierunkowane na podnoszenie umiejętności w zakresie ujawniania i zabezpieczania śladów kryminalistycznych, w tym entomologicznych.

Podpisanie aktu erekcyjnego

11 września w samo południe, na placu alarmowy Szkoły Policji w Pile, odbyła się uroczystość z okazji wmurowania aktu erekcyjnego pod budowę budynku tymczasowego zamieszkania zbiorowego w Szkole Policji w Pile. Jest to ważny krok zmierzający do poprawy warunków bytowych policjantów kształcących się w pilskiej Szkole. W uroczystej zbiórce z okazji wmurowania aktu erekcyjnego pod budowę budynku tymczasowego zamieszkania zbiorowego w Szkole Policji w Pile udział wzięli: Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beata Różniak – Krzeszewska, Zastępcy Komendanta Szkoły Policji w Pile insp. Roman

Gryczka i podinsp. Michał Kominowski, zaproszeni goście: Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Przewodniczący Parlamentarnego Zespołu do spraw Policji - Pan Grzegorz Piechowiak, Starosta Piłski - Pan Eligiusz Komarowski, Prezydent Miasta Piły - dr Piotr Głowski, Wicestarosta Piłski - Pan Stefan Piechocki, Przewodniczący Rady Powiatu w Pile - Pan Kazimierz Wasiak, Przewodniczący Rady Miasta Piły - Pan Rafał Zdzierła, Komendant Wojewódzki Policji w Szczecinie - insp. Jacek Cegiela, p.o. Komendant Wojewódzkiego Policji w Poznaniu - insp. Piotr Mąka, Komendant Powiatowego Policji w Pile -

mł. insp. Sebastian Cichocki, Kapelan Pilskiej Policji – Ksiądz Antoni Tofil, przedstawiciel Pracowni Architektonicznej Wojtasik - pani Agata Bielicka, przedstawiciel wykonawcy inwestycji - Pan Tomasz Tobo-

ła Prezes firmy Pil - Building wraz z członkami rady nadzorczej, a także kadra kierownicza oraz funkcjonariusze i pracownicy Szkoły.

Akt erekcyjny został uroczyście podpisany przez Posła na Sejm RP – Pana Grzegorza Piechowiaka, Przewodniczącego Zespołu Parlamentarnego ds. Policji, Komendanta Szkoły Policji w Pile – insp. Beatę Różniak-Krzeszewską, Starostę Pilskiego Elijusza Komarowskiego, Prezydenta Miasta Piła – dr. Piotra Głowskiego, Prezesa Zarządu Pil-Building Inwestycje – Tomasza Tobołę, przedstawiciela pracowni architektonicznej Wojtasik – Agatę Bielicką. Po poświęceniu samego aktu oraz placu budowy przez Kapelana Pilskiej Policji

ks. Antoniego Tofila, w tubie przeznaczony do wmurowania w fundamenty nowego budynku, znalazły się: dokument uroczyście rozpoczynający budowę, specjalna broszura opisująca aktualny stan Szkoły Policji w Pile, monety, najnowszy numer miesięcznika „Policja 997” oraz pendrive z nagraniem na nim informacjami dot. Szkoły Policji w Pile. Następnie, tak przygotowana i szczelnie zamknięta tuba, została symbolicznie wmurowana w miejsce, gdzie powstanie nowy budynek.

Budynek zakwaterowania dla słuchaczy Szkoły Policji w Pile zaprojektowany został na planie litery L na pięciu kondygnacjach. Każda kondygnacja, pomijając ostatnią (poddasze), będzie mieścił moduły mieszkalne składające się z przedpokoju, wspólnej łazienki i dwóch pokoi. Przewidziano moduły dwupokojowe, w których kwatrowane będą w sumie cztery osoby oraz moduły jednopokojowe, w których kwatrowane będą dwie osoby. Ostatnia kondygnacja, częściowo jako poddasze nieużytkowe, będzie miała możliwość przekształcenia na potrzeby mieszkaniowe.

W budynku przewidziano 386 miejsc dla słuchaczy z możliwością aranżacji poddasza na użytek kolejnych 73 osób.

Na każdym piętrze, oprócz poddasza, w centralnej części budynku zlokalizowany będzie pokój dowódcy. Na parterze zaprojektowano wartownię przy wjeździe na teren szkoły oraz portiernię przy głównym wejściu do budynku. Użytkownicy budynku będą też mieli do dyspozycji pomieszczenie pralni i suszarni zlokalizowane na parterze. Na ostatniej kondygnacji w głównej wieży budynku znajdzie swoje miejsce sala wielofunkcyjna, przeznaczona m.in. do celów kulturalnych i szkoleniowych. W celu łatwej komunikacji, istniejący budynek, połączony zostanie z powstającym, łącznikiem na poziomie trzeciej kondygnacji.

Nowe życie szkolnej galerii sztuki

Po remoncie, który odbył się w pierwszej połowie 2017 roku, szkolna galeria sztuki Akwarium doczekała się oficjalnego otwarcia. Nadano jej imię zmarłej w 2015 roku

Anny Fons – animatorki życia kulturalnego oraz strażniczki pamięci o pilskiej Szkole Policji.

12 września w Szkole Policji w Pile odbyła się kameralna uroczystość związana z oficjalnym otwarciem szkolnej galerii sztuki Akwarium i nadania jej imienia śp. Anny Fons. W wydarzeniu udział wzięli zaproszeni goście, w tym najbliższa rodzina Anny Fons, Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beata Różniak – Krzeszewska wraz z Zastępcami insp. Romanem Gryczką oraz podinsp. Michałem Kominowskim, kadra kierownicza oraz funkcjonariusze i pra-

cownicy Szkoły. Uroczystego przecięcia wstęgi dokonali: pani Stanisława Gembska – Fons – matka śp. Anny Fons, insp. Beata Różniak-Krzeszewska – Komendant Szkoły Policji w Pile oraz kom. Krzysztof Musielak – Dyrektor Biura Historii i Tradycji Policji. W galerii zaprezentowana została wystawa „Na niehumanitarnej ziemi” autorstwa, zaprzyjaźnionego z naszą Szkołą, pana Aleksandra Załęskiego.

Galeria Akwarium powstała w Szkole Policji w Pile w 1994 roku. Pierwotnie pomieszczenie, w którym obecnie znajduje się galeria, pełniło funkcję otwartej poczekalni do auli. Pomysłodawcą zaaranżowania w nim miejsca wystawienniczego był Piotr Wysocki – wieloletni instruktor nauki jazdy, przy okazji obchodów 40-lecia Szkoły Policji w Pile oraz 75-lecia Policji. Wówczas z inicjatywy Komendy Głównej Policji odbyła się jednorazowa wystawa dotycząca Policji Państwowej. W 1996 roku kierownictwo Szkoły nawiązało współpracę z Muzeum Okręgowym. Wtedy też pomieszcze-

nie to otrzymało nazwę, którą posługujemy się do dziś. Od tego czasu w szkolnym „Akwarium” organizowane były różnego rodzaju wernisaże i wystawy prac twórców nie tylko ze środowiska policyjnego, lecz także artystów z Piły i okolic.

Remont galerii, wraz z wyposażeniem jej w nowoczesne systemy wystawiennicze, odbył się w pierwszej połowie 2017 roku. Wtedy także pojawił się pomysł nadania jej imienia śp. Anny Fons - pomysłodawczyni i kuratorki kilkudziesięciu wystaw zaprezentowanych w Szkole, a także autorki graficznego znaku galerii.

Badanie miejsca katastrofy

W dniu 15 września zakończyła się pierwsza edycja doskonalenia zawodowego z zakresu kryminalistycznego badania miejsca katastrofy/wypadku w ruchu lądowym lub powietrznym.

Program tego doskonalenia zatwierdził Komendant Główny Policji, nadając mu charakter centralny poprzez skierowanie go

do wszystkich funkcjonariuszy wchodzących w skład nieetatowych zespołów poszczególnych garnizonów, zajmujących się obsługą miejsc zdarzeń w przypadku katastrofy, w wyniku której nastąpiła śmierć, obrażenia ciała wielu osób lub szkoda w mieniu o wielkich rozmiarach.

Program szkolenia jest efektem pracy zespołu składającego się z przedstawicieli: Biura Kryminalnego KGP, Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji, Biura Międzynarodowej Współpracy Policji KGP, Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach, Państwowej Komisji Badania Wypadków Lotniczych, Państwowej Komisji Badania Wypadków Kolejowych, Prokuratury Krajowej, Prokuratury Okręgowej w Częstochowie oraz Szkoły Policji w Pile. Doskonalenie zawodowe w pierwszej edycji skierowane było do funkcjonariuszy województwa najbardziej doświadczonych w zakresie obsługi miejsc różnego rodzaju katastrof. Policjanci KWP w Katowicach z prokuratorami z wybranych komend rejonowych i okręgowej mieli niepowtarzalną szansę z jednej strony uporządkować wie-

dzę teoretyczną, wynikającą z obowiązujących w polskim porządku prawnym procedur i metodyki, a z drugiej strony przeciwieć w praktyce badanie miejsca zdarzenia o charakterze złożonym, dzieląc się własnym doświadczeniem. Ważnym elementem doskonalenia były zajęcia dydaktyczne realizowane przez ekspertów Państwowej Komisji Badania Wypadków Lotniczych i Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, dzięki którym uczestnicy szkolenia mieli możliwość przedyskutowania zasad współpracy komisji, policji i prokuratury, a także zapoznali się ze studium przypadku – aktami rzeczywistej katastrofy lotniczej.

Do kolejnych edycji, zaplanowanych w cyklu całorocznym, przedmiotowego doskonalenia przewidywani są funkcjonariusze i prokuratorzy wszystkich pozostałych garnizonów.

III Mistrzostwa Jednostek Szkolnych o puchar Komendanta Głównego Policji

W sobotę 16 września przy pięknej pogodzie rozegrano III Mistrzostwa Jednostek Szkolnych o puchar Komendanta Głównego Policji nadinsp. dr. Jarosława Szymczyka.

Do rywalizacji przystąpiły reprezentacje Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkoły Policji w Słupsku, Szkoły Policji w Katowicach, Szkoły Policji w Pile.

Mistrzostwa otworzyła Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beata Różniak-Krzeszewska oraz kierownik Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych nadkom. Mariusz Miernowski.

Mecze, trwające 2 x 10 minut, były rozgrywane systemem każdy z każdym. Zacięte i emocjonujące spotkania, wyłoniły zwycięzcę, którym okazała się reprezentacja Szkoły Policji w Katowicach. Drużyna otrzymała, z rąk insp. Beata Różniak-

Krzeszewskiej, puchar Komendanta Głównego Policji. Drugie miejsce zajęła Szkoła Policji w Pile, otrzymując puchar ufundowany przez Komendanta Szkoły Policji w Pile. Trzecie miejsce zajęła reprezentacja Centrum Szkolenia Policji Legionowie, otrzymując puchar ufundowany przez Zarząd Szkolny NSZZ Policjantów.

Kolejne miejsca zajęły reprezentacje Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie oraz Szkoły Policji w Słupsku.

Podczas mistrzostw wyłoniono również najlepszego zawodnika, bramkarza oraz strzelca. Najlepszym zawodnikiem turnieju okazał się Karol Ponikiewski z Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, najlepszym brakiarzem okazał się Dariusz Walczak ze Szkoły Policji w Katowicach, a najlepszym strzelcem - Jacek Cyran ze Szkoły Policji w Pile.

Nasza reprezentacja wystąpiła w następującym składzie: podinsp. Jacek Słoński, kom. Wojciech Kur, podkom. Artur Lepalczyk asp. Przemysław Zublewicz, asp. Łukasz Wiśniewski, mł. asp. Sebastian Polak, mł. asp. Jacek Cyran.

Podczas zawodów liczył się nie tylko aspekt rywalizacji, ale przede wszystkim wspólna integracja. Można było usłyszeć miłe słowa skierowane do organizatorów turnieju za wspaniałą oprawę mistrzostw. Dziękujemy wszystkim reprezentacjom za przybycie i do zobaczenia z rok.

Kurs CEPOL w Pile

W dniach 18-29 września odbyło się wyjątkowe przedsięwzięcie w historii Szkoły Policji w Pile. Po raz pierwszy w naszych murach gościliśmy uczestników międzynarodowego szkolenia realizowanego pod auspicjami CEPOL. Kurs „Child sexual

exploitation – victim identification”, przygotowany pod względem merytorycznym wraz z Europolem i Interpolem, dotyczył wykorzystywania seksualnego dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem identyfikacji ofiar przestępstwa.

W przedsięwzięciu wzięło udział 30 uczestników z ponad 25 krajów członkowskich i stowarzyszonych. Zajęcia prowadzili wybitni eksperci z Francji, Kanady, Anglii, Australii i Holandii. Program dwutygodniowego szkolenia obfitował w szereg ważnych zagadnień, które w dobie aktualnych zagrożeń, stanowić będą znakomity

materiał zajęciowy, dzięki któremu uczestnicy przedsięwzięcia zdobyli nową wiedzę i umiejętności. Te ostatnie zagwarantowała nietypowa i nowoczesna jednocześnie forma dydaktyczna zajęć, odbywających się z użyciem sieci internetowej oraz celowo przygotowanych materiałów i narzędzi IT.

Uczestnicy szkolenia, podczas wizyty studyjnej, zapoznali się także z zadaniami i zakresem działań Wydziału dw. z Cyberprzestępczością KWP w Poznaniu. Dodat-

kową wartością przedsięwzięcia była z pewnością możliwość nawiązania międzynarodowych kontaktów oraz poznania polskiej kuchni, kultury i gościnności.

Autor: Zbigniew Wlazło „Dom Urodzenia Fryderyka Chopina w Żelazowej Woli” 2017 r.
Tusz i akwarela na papierze 21 x 29,7 cm

